

DIAGNOZA

PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH
NA TERENIE GMINY
TARCZYN

RAPORT Z BADAŃ ZREALIZOWANYCH
W 2020 ROKU

Spis treści

WPROWADZENIE	4
METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH	7
CELE I OGÓLNE ZAŁOŻENIA BADANIA	7
PROBLEMATYKA BADANIA	8
WYBÓR METOD I TECHNIK BADAWCZYCH.....	11
DOBÓR PRÓBY	13
NARZĘDZIA BADAWCZE.....	14
ETYKA PROWADZONYCH BADAŃ	15
METRYKA GMINY TARCZYN – ANALIZA DANYCH INSTYTUCJONALNYCH.....	16
POŁOŻENIE GMINY.....	16
SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	17
RYNEK PRACY	21
WYCHOWANIE I EDUKACJA	22
KULTURA, SPORT I REKREACJA	25
POTENCJAŁ DO ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	27
WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI I STOWARZYSZENIAMI	27
ZASOBY INSTYTUCJONALNE W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	28
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD UCZNIÓW	29
STRUKTURA BADANEJ PRÓBY	730
PROBLEM ALKOHOŁOWY	31
PROBLEM NIKOTYNOWY.....	35
PROBLEM NARKOTYKOWY	39
PROBLEM PRZEMOCY.....	47
KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH	54
DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE.....	59
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOŁOWYCH	61
STRUKTURA BADANEJ PRÓBY.....	61
PERSPEKTYWY SPRZEDAWCÓW	63
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW	71

STRUKTURA BADANEJ PRÓBY	71
PROBLEM ALKOHOLOWY	74
PROBLEM NIKOTYNOWY	79
PROBLEM NARKOTYKOWY	82
PROBLEM PRZEMOCY	86
KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH	93
DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE	95
WNIOSKI I REKOMENDACJE PROFILAKTYCZNE	100
UCZNIOWIE	129 ⁴
SPRZEDAWCY NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH	129
DOROŚLI MIESZKAŃCY	133
BIBLIOGRAFIA	153
SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW	155
SPIS TABEL	155
SPIS WYKRESÓW	156
SPIS RYSUNKÓW	158
ZAŁĄCZNIKI	160
ZAŁĄCZNIK NR 1	160
ZAŁĄCZNIK NR 2	162
ZAŁĄCZNIK NR 3	163

W P R O W A D Z E N I E

Żyjemy w erze globalizacji. Ma ona dla nas pozytywne jak i negatywne skutki. Według Doroty Czajkowskiej - Majewskiej globalizacja jest „*wehikułem postępu, poprawy warunków życia i zdrowia ludzkości*”¹. Panujące przekonanie, o tym, że dzięki globalizacji nastąpiła poprawa warunków życiowych wielu społeczeństw jest pozytywnym faktem, aczkolwiek trzeba mieć na uwadze to, że istnieją też negatywne konsekwencje globalizacyjne takie jak: zwiększenie ubóstwa, nasilanie się bezrobocia, bezdomności oraz wszelkie różnice między narodami bogatymi i biednymi. W rezultacie w społeczeństwie polskim powyższe problemy społeczne są coraz bardziej widoczne.

Jerzy Kwaśniewski przez problem społeczny rozumie takie zachowania ludzkie i zjawiska społeczne, które ze względu na swój charakter, skutki czy intensywność występowania postrzegane są i odczuwane przez członków danej społeczności, jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym, domagające się rozwiązania. O problemie społecznym mówimy wówczas, gdy dane zjawisko spełnia kilka kryteriów:

- dotyczy wielu osób w społeczności,
- ma charakter powtarzający się, a nie jednorazowy,
- jest postrzegane i odczuwane przez członków danej społeczności, jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym,
- domaga się rozwiązania,
- można mu zaradzić poprzez zbiorowe działanie ².

Jacek Wódz zauważa, że należy odróżnić problemy społeczne od patologii społecznej. Patologia wiąże się z widocznym łamaniem ładu społecznego, a także często jest zawiniona przez osoby nią objęte, natomiast problem społeczny jest zjawiskiem, które nie jest bezpośrednio zawinione przez osoby nim dotknięte. Problemy społeczne „(...) *następują często na skutek samego funkcjonowania systemu społecznego, albo pewnych społecznych zjawisk zewnętrznych i nie są celowym łamaniem ładu społecznego*”³.

Do problemów społecznych, które w ostatnich dekadach dają najwyraźniej znać o sobie w polskiej rzeczywistości należy zaliczyć: alkoholizm, narkomanię, nikotynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, hazard, bezradność opiekuńczo-wychowawczą oraz

¹ Czajkowska- Majewska D., *Człowiek globalny*, s. 99.

² Kwaśniewski J., *Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych*, s. 7.

³ Wódz J., *Socjologia dla prawników i politologów*, s. 172.

wykluczenie społeczne. Każdy z tych problemów wymaga odmiennego podejścia i działań specjalistów.

Punktem wyjścia wszelkiej interwencji socjalnej jest diagnoza, będąca niezbędnym elementem poprawnie zaplanowanego procesu zmian. Pomaga ona zidentyfikować negatywne, nieakceptowane zjawiska, a także niezaspokojone potrzeby i oczekiwania mieszkańców.

Termin „diagnoza społeczna” używany jest w szerokim i węższym znaczeniu. W szerokim znaczeniu diagnozą społeczną są społeczne badania, w których zbiera się dane szczegółowe, porządkuje je i interpretuje w celu udzielenia odpowiedzi na pytania: „*Jak jest? Co to jest? Dlaczego tak jest?*”. Celem takiej diagnozy jest poznanie problemów, a przedmiotem są różne zjawiska społeczne. O diagnozie społecznej w węższym znaczeniu mówimy, gdy badania dotyczą rozpoznawania zdarzeń i sytuacji społecznych ze względu na ich dotkliwość i potrzebę zmian. Zgodnie z tą definicją, przedmiotem badania są zdarzenia i sytuacje społecznie dotkliwe, celem – zmiana społeczna, efektem zaś – przede wszystkim wnioski i zalecenia dla praktyki⁴. Diagnozę społeczną przeprowadza się w celu:

- identyfikacji przyczyn wywołujących sytuacje problemowe,
- identyfikacji wzajemnych związków pomiędzy problemami i kwestiami społecznymi,
- identyfikacji skali problemów społecznych w danym układzie administracyjnym,
- identyfikacji regionalnych, lokalnych uwarunkowań problemów społecznych,
- analizy podejmowanych działań zmierzających do rozwiązania sytuacji problemowej lub jej złagodzenia,
- analizy proponowanych rozwiązań przez politykę społeczną regionu.

Rzetelnie przeprowadzona diagnoza jest fundamentem do planowania różnych programów rozwiązywania problemów społecznych. Wiedza, którą dostarcza nam diagnoza pozwala na odpowiednią alokację zasobów w polecane programy. Dlatego jakość wykonanej diagnozy jest znacząca dla tworzenia właściwych i adekwatnych działań w społeczeństwie.

⁴ Szatur – Jaworska B., *Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej*, s. 109.

Można wyróżnić kilka typów diagnozy społecznej, które zostały przedstawione poniżej.

Rysunek 1. Typy diagnozy społecznej

DIAGNOZA KLASYFIKACYJNA	<ul style="list-style-type: none">• Przyporządkowuje obserwowane zjawiska i cechy szerszym klasom społecznym, odpowiada na pytanie: z jakiego typu problemem mamy do czynienia.
DIAGNOZA GENETYCZNA	<ul style="list-style-type: none">• Poszukuje przyczyn danego stanu rzeczy.
DIAGNOZA ZNACZENIA	<ul style="list-style-type: none">• Określa wpływ badanych zjawisk na funkcjonowanie całego systemu.
DIAGNOZA FAZY	<ul style="list-style-type: none">• Służy ustaleniu etapu badanego procesu oraz określeniu jego dynamiki.
DIAGNOZA PROGNOSTYCZNA	<ul style="list-style-type: none">• Służy przewidywaniu dalszych zmian badanego stanu rzeczy.

Źródło: Szatur – Jaworska B., Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej

METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH

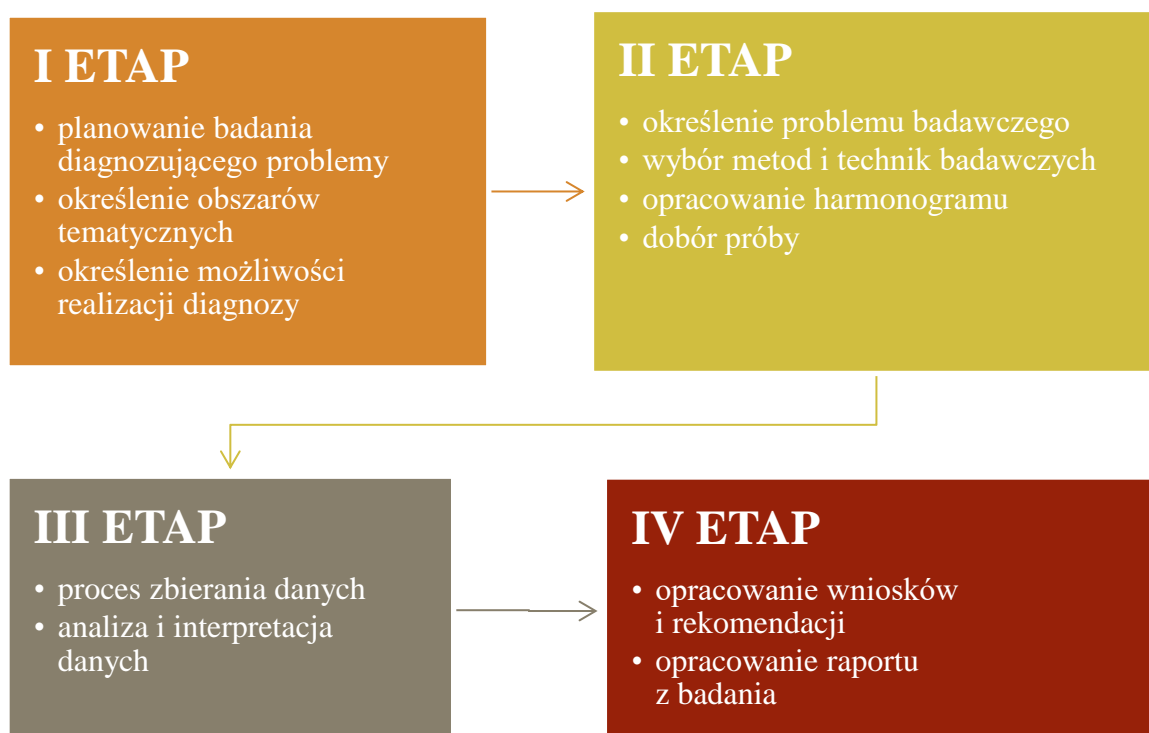
CELE I OGÓLNE ZAŁOŻENIA BADANIA

Niniejsza diagnoza realizowana na zlecenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tarczynie ma na celu ukazanie skali różnych problemów społecznych występujących wśród mieszkańców Gminy Tarczyn. Zakres działań badawczych odnosił się do zidentyfikowania następujących kwestii:

- zidentyfikowania problemów występujących wśród dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców Gminy,
- zidentyfikowania przyczyn lub czynników wywołujących sytuacje problemowe,
- określenia skali oraz zakresu występujących problemów,
- pokazania rozwiązań mających na celu wyjaśnienie sytuacji problemowej lub złagodzenie jej skutków.

Przeprowadzone badanie diagnozujące problemy społeczne składało się z kilku etapów, które zostały przedstawione poniżej.

Rysunek 2. Etapy badania

PROBLEMATYKA BADAŃ

Poniżej zaprezentowane zostały problemy społeczne, do których odnosił się zakres prac badawczych.

PROBLEM ALKOHOLOWY (ALKOHOLIZM) – według WHO to „wszelki sposób picia, który wykracza poza miarę tradycyjnego i zwyczajowego spożycia albo poza ramy obyczajowego, przyjętego w całej społeczności, picia towarzyskiego bez względu na czynniki, które do tego prowadzą”⁵. Alkoholizm ściśle wiąże się z negatywnymi zjawiskami społecznymi takimi jak: bezrobocie, przemoc, ubóstwo, czy zachowania kryminalne. Problem alkoholowy wśród współczesnych społeczeństw jest problemem o bardzo szerokim zasięgu, w związku z tym tej kwestii poświęcono najwięcej miejsca w poniższej diagnozie.

PROBLEM NARKOTYKOWY (NARKOMANIA) – według ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, narkomania to: „stałe lub okresowe używanie w celach niemedycznych środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, w wyniku czego może powstać lub powstało uzależnienie od nich”⁶. W niniejszym raporcie zwrócono uwagę przede wszystkim na następujące kwestie związane z owym zjawiskiem: rozpowszechnienie i dostępność narkotyków oraz dopalaczy, a także skala zjawiska wśród dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży szkolnej na terenie Gminy.

PROBLEM NIKOTYNOWY (NIKOTYNIZM) – jest zjawiskiem, które polega na regularnym zażywaniu tytoniu, w skład którego wchodzi nikotyna – silna trucizna oraz szereg innych substancji, które wykazują negatywny wpływ na nasz organizm. Nikotynizm jest uzależnieniem fizycznym i psychicznym. Został szczegółowo opisany w Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD 10. Niniejsza diagnoza ma na celu ukazanie skali uzależnienia, dostępności papierosów dla uczniów na terenie Gminy, a także skali problemu wśród dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży.

⁵ Pilch T., *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, str. 92.

⁶ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 852).

UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE – Amerykańskie Towarzystwo Psychiatryczne formalnie potwierdziło istnienie uzależnień/nałogów behawioralnych w maju 2013 poprzez opublikowanie piątej rewizji klasyfikacji DSM i włączenie zaburzenia uprawiania hazardu do kategorii zaburzeń i nałogów.

PROBLEM PRZEMOCY W RODZINIE – przemoc jest intencjonalnymi i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy w rodzinie wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że: *„Przemoc w rodzinie należy rozumieć, jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”*.

PROBLEM PRZEMOCY RÓWIEŚNICZEJ – WHO określa przemoc, jako *„użycie z rozmysłem siły lub groźenie nią, przeciw sobie, innej osobie, grupie lub społeczności, co prowadzi do zranienia, śmierci, lub szkody psychicznej, a także do zaburzeń rozwojowych i upośledzenia społecznego”*⁷. Nowym problemem, który pojawia się coraz częściej wśród polskich uczniów to zjawisko cyberbullyingu lub inaczej mówiąc cyberprzemocy. Poniższa tabela przedstawia różne sposoby rozumienia cech charakterystycznych dla systematycznej przemocy rówieśniczej w szkole i jej cyfrowego odpowiednika.

CYBERPRZEMOC (cybermobbing, cyberbullying, agresja elektroniczna, elektroniczna przemoc rówieśnicza) – stosowanie przemocy poprzez: prześladowanie, zastraszanie, nękanie, wyśmiewanie innych osób z wykorzystaniem Internetu i narzędzi typu elektronicznego takich jak: SMS, e-mail, witryny internetowe, fora dyskusyjne w Internecie, portale społecznościowe i inne.

⁷ *Przemoc i agresja w szkołach w Europie – sposoby przeciwdziałania*, Polskie Biuro Eurydice, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2007.

Tabela 1. Dręczenie szkolne i cyberbullying - różne rozumienie właściwości dręczenia w tradycyjnym dręczeniu i cyberbullyingu

Kryterium wyróżniające	Tradycyjny bullying	Cyberbullying
Powtarzalność	Wynika z wielokrotnego działania sprawców.	Może wynikać z cech samego materiału zamieszczonego w Internecie, który jest albo wielokrotnie kopiowany, albo długotrwale obecny; w obu tych przypadkach ofiara doświadcza powtarzalnej wiktymizacji.
Nierównowaga sił	Wynika z przewagi ilościowej, fizycznej lub psychologicznej sprawcy bądź sprawców.	Może wynikać z większych kompetencji sprawców w zakresie obsługi nowych technologii komunikacyjnych.
Intencjonalność	Jest operacjonalizowana najczęściej, jako świadoma chęć skrzywdzenia ofiary.	Część badań wskazuje, że ze względu na cechy komunikacji zapośredniczonej (m.in. redukcja sygnałów niewerbalnych) niektórzy sprawcy nieświadomie krzywdzą ofiary.

Źródło: J. Pyżalski, *Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży*

Warto poznać przykłady agresji elektronicznej, z którą borykają się uczniowie szkół. Obejmuje ona następujące formy:

- flaming – agresywna wymiana zdań, np. na czacie lub w ramach grupy dyskusyjnej,
- prześladowanie (ang. *harassment*) – regularne przesyłanie nieprzyjemnych wiadomości do ofiary za pomocą elektronicznych kanałów komunikacji,
- kradzież tożsamości (ang. *impersonation*) – podszywanie się pod ofiarę,
- upublicznianie tajemnic (ang. *outing*) – udostępnianie prywatnych materiałów ofiary (np. zdjęcia),
- śledzenie (ang. *cyberstalking*) – inwigilacja ofiary i nękanie jej niechcianymi komunikatami,
- Happy Slapping – prowokowanie lub atakowanie innej osoby i dokumentowanie wydarzenia w postaci zdjęć lub filmu oraz upublicznienie nagrań lub zdjęć w Internecie,
- poniżenie (ang. *denigration*) – upublicznienie poniżających, nieprawdziwych informacji lub materiałów na temat ofiary,
- wykluczenie (ang. *exclusion*) – celowe usunięcie z listy kontaktów internetowych lub niedopuszczenie do niej ofiary,
- agresja techniczna – działania przeciwko sprzętowi komputerowemu ofiary bardziej niż przeciwko samej ofierze⁸.

⁸ Pyżalski J., *Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży*, s. 126-128.

WYBÓR METOD I TECHNIK BADAWCZYCH

Istotą badania było poznanie opinii oraz postaw mieszkańców Gminy Tarczyn na temat problemu alkoholowego, nikotynowego, narkotykowego, przemocy domowej, rówieśniczej, cyberprzemocy, uzależnień behawioralnych, rynku pracy, ubóstwa oraz wykluczenia społecznego, a także osób starszych. W tym celu zdecydowano się na przeprowadzenie komplementarnych badań, zrealizowanych wśród trzech grup społecznych: dorosłych mieszkańców Gminy Tarczyn, uczniów oraz sprzedawców napojów alkoholowych. Każda grupa respondentów wniosła coś nowego względem badanych zagadnień i pozwoliła na ich lepszą diagnozę oraz głębsze zrozumienie.

Przez metodę badawczą rozumie się na ogół system założeń i reguł pozwalających na takie uporządkowanie praktycznej lub teoretycznej działalności, aby można było osiągnąć cel, do jakiego się świadomie zmierza⁹. Wyróżnia się metody ilościowe i jakościowe. Zarówno jedne, jak i drugie są użyteczne w prowadzeniu badań socjologicznych. Wszystko zależy od tego jakich danych potrzebujemy. Badacze jakościowi szukają odpowiedzi na pytania „jak?”, „dlaczego?”, skupiając się na pojedynczych jednostkach lub małych grupach. Badania te mają na celu zrozumienie głębszych przyczyn zachowań ludzi. Z racji tego, że obejmują niewielką liczbę badanych, wyników nie można uogólniać do całej populacji. Metody badań ilościowych posługują się głównie liczbami i odpowiadają na pytania „ile?” i „jak często?”. Ten typ badań przeprowadzany jest na większą skalę niż w metodach jakościowych, a jego wyniki można przekładać na populację¹⁰.

Badania wśród wszystkich grup zostały wykonane zgodnie z metodologią ilościową. Wśród uczniów, dorosłych i sprzedawców napojów alkoholowych zostały wykonane za pomocą techniki PAPI (Paper & Pen Personal Interview). Metoda ta polega na zbieraniu danych z wykorzystaniem kwestionariusza badania, czyli ankiety, w formie papierowej. Osoby realizujące wywiad bezpośredni przekazują respondentom ankietę i w ich asyście jest ona przez nich wypełniana – jest to przydatne w momencie, gdy respondent potrzebuje pomocy przy wypełnieniu ankiety, a dodatkowo minimalizuje stopień niekompletności zwracanych ankiet.

⁹ Sztumski J., *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, s. 60.

¹⁰ Przewłocka J., *CAWI- specyfika, wykorzystanie, perspektywa rozwoju*, s. 97.

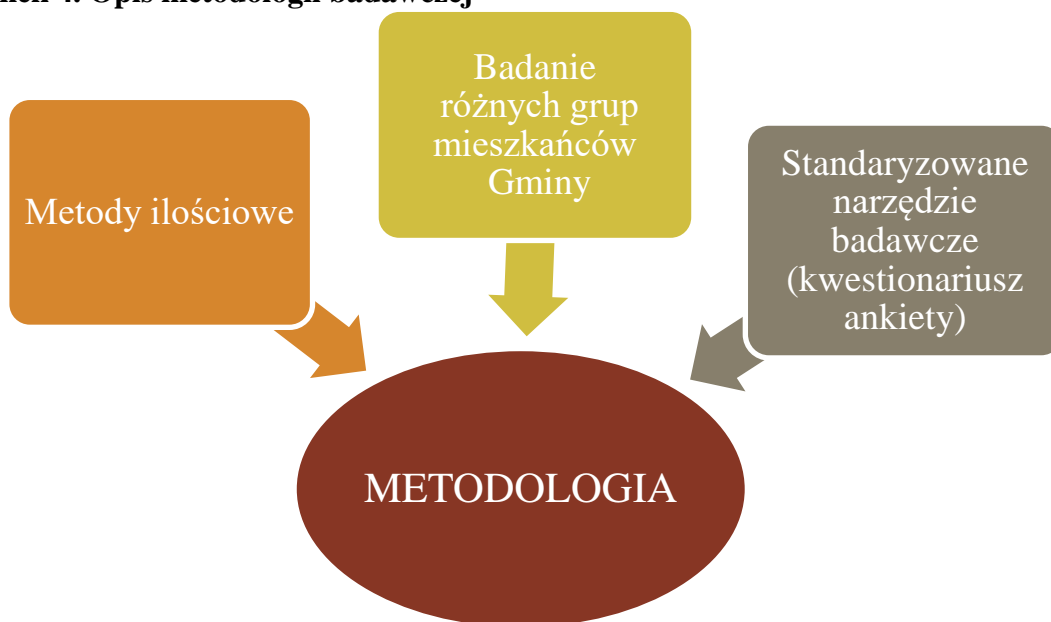
Rysunek 3. Wykorzystane techniki badawcze podczas badania ankietowego

W badaniach zastosowano triangulację technik badawczych. Triangulacja pozwala na uzyskanie bardziej wiarygodnych i pogłębionych wniosków. Pojęcie to zostało po raz pierwszy zdefiniowane przez Normana Denzina. Definiuje ją, jako połączenie metodologii w badaniu jakiegoś zjawiska. Wyróżnia dwa rodzaje triangulacji metod badawczych: triangulację wewnątrzmetodyczną oraz triangulację międzymetodyczną. Triangulacja wewnątrzmetodyczna polega na korzystaniu z wielu technik w ramach jednej metody, a międzymetodyczna korzysta z wielu technik różnych metod badawczych¹¹.

Koncepcja badania uwzględniła zapewnienie trafności i rzetelności planowanych działań. Wiązała się z tym przede wszystkim triangulacja źródeł danych, polegająca na pozyskaniu informacji z różnych środowisk.

Rysunek 4. Opis metodologii badawczej

¹¹ Denzin N., *Wprowadzenia. Dziedzina i praktyka badań jakościowych*, s. 291-301.

DOBÓR PRÓBY

Najczęściej badana przez nas zbiorowość jest zbyt liczna, aby zbadać jej wszystkich członków, dlatego wybiera się jej reprezentację. Występują dwa typy doboru próby: losowy i nielosowy. Podejmując decyzję o wyborze doboru próby, powinniśmy kierować się tym, jaki jest cel naszych badań. Wykorzystany w diagnozie losowy dobór próby umożliwił pogłębienie badanych zjawisk związanych bezpośrednio z zagrożeniami społecznymi na terenie Gminy oraz uzyskanie informacji i opinii z różnych środowisk.

Rysunek 5. Dobór próby badawczej

Badania zostały przeprowadzone od września do października 2020 roku i wzięły w nich udział łącznie 682 osoby. Poniższa tabela przedstawia szczegółową strukturę próby badawczej.

Rysunek 6. Struktura próby badawczej

PRÓBA BADAWCZA		
Dorośli mieszkańcy	Uczniowie	Sprzedawcy napojów alkoholowych
212 osób	439 osób	31 osób

NARZĘDZIA BADAWCZE

Badacze, którzy zajmują się tworzeniem narzędzi badawczych rozróżniają dwa typy kwestionariusza:

- kwestionariusz ankiety, czyli gotowy formularz z pytaniami skierowanymi do respondentów; to właśnie ten typ kwestionariusza wykorzystywany jest przez naszą firmę w prowadzonych badaniach,
- kwestionariusz wywiadu składa się ze schematu pytań zadawanych przez ankietera, który wcześniej ma zaplanowaną ich formę i kolejność.

Kwestionariusz ankiety można podzielić na 3 części:

1. część adresowo-tytułowa - umieszcza się ją na pierwszej stronie naszej ankiety, gdzie wyszczególnione są takie kwestie jak: nazwa ośrodka badawczego, tytuł kwestionariusza oraz szczegółowe instrukcje dla naszego respondenta,
2. część merytoryczna - zawarte są w niej nasze pytania dotyczące zagadnienia, które badamy,
3. część metryczkowa - zawarte są w niej dane dotyczące respondenta, są to np. płeć, wykształcenie, stan cywilny, przedział wiekowy lub miejsce zamieszkania; informacje te pozwalają na korelacje z innymi pytaniami zawartymi w ankiecie.

Kwestionariusz ankiety użyty do zebrania danych miał podobną konstrukcję niezależnie od badanej grupy. Składał się z pytań zamkniętych jednego lub wielokrotnego wyboru. Ze względu na specyfikę poszczególnych grup dokonano spersonalizowania pytań, dostosowując ich charakter do profilu respondenta.

Wyniki przedstawione w raporcie mają charakter procentowy. Ewentualne dysproporcje związane są z zaokrągleniem do liczb całkowitych (maksymalnie +/- 3%).

ETYKA PROWADZONYCH BADAŃ

Podczas prowadzenia badań społecznych wyróżnia się kilka podstawowych reguł, jakimi powinien kierować się badacz, aby nasze badania były prowadzone w sposób etyczny. Wśród nich wymienia się między innymi:

- świadomą zgodę respondenta, który ma pełną wiedzę, co do charakteru swojego uczestnictwa w badaniu,
- unikanie wprowadzania w błąd respondentów,
- zagwarantowanie badanym poufności oraz uszanowania ich prywatności,
- niedopuszczenie do sytuacji celowych pominięć i manipulacji w trakcie zbierania i analizy danych,
- podmiotowe traktowanie badanych osób,
- nieszkodzenie w żaden sposób badanym,
- jasne i precyzyjne informowanie badanych o korzyściach i obciążeniach¹².

Badane przez nas osoby wypełniały ankietę samodzielnie, co ma niebagatelną rolę w badaniu postaw i opinii względem delikatnych kwestii. Za każdym razem przed przystąpieniem do badania, uczestnicy zostawali informowani o pełnej anonimowości badania, został wyjaśniony cel oraz instrukcja wypełniania arkusza ankiety, co sprawiło, że nasze badania prowadzone są w sposób etyczny.

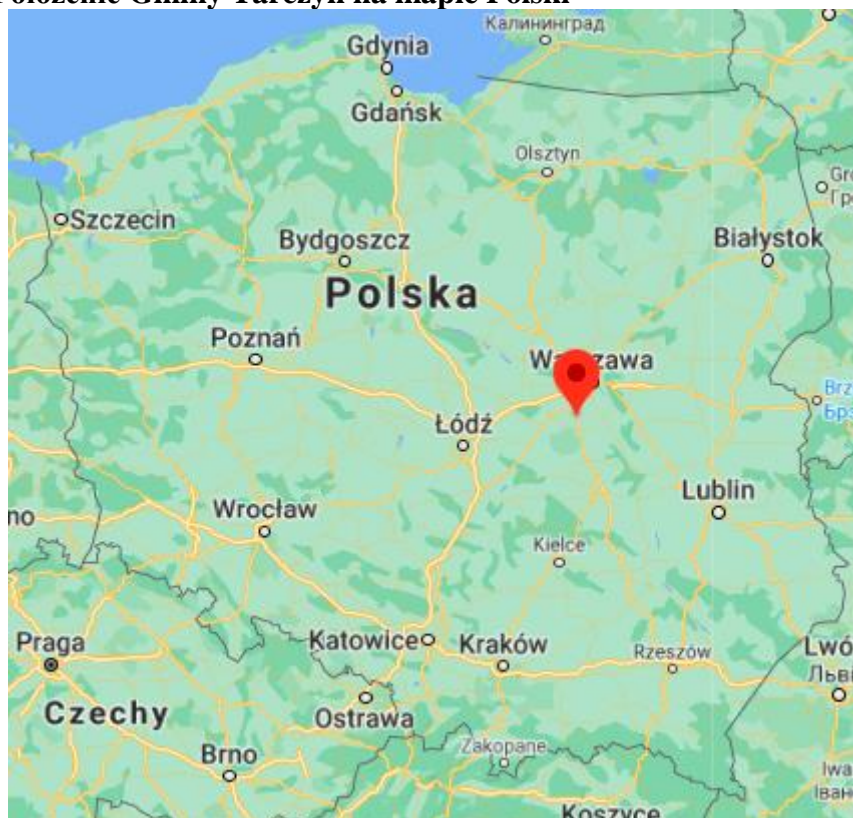
¹² Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, s. 515-519.

METRYKA GMINY TARCZYN – ANALIZA DANYCH INSTYTUCJONALNYCH

POŁOŻENIE GMINY

Gmina Tarczyn to gmina miejsko-wiejska położona w województwie mazowieckim, w zachodniej części powiatu piaseczyńskiego. Jej siedzibą jest miasto Tarczyn. Sąsiaduje ona z gminami - Żabia Wola, Nadarzyn, Lesznowola, Piaseczno, Prażmów, Pniewy i Grójec. Wschodnią granicę stanowi rzeka Jeziorka. Geograficznie Gmina położona jest na pograniczu Równiny Łowicko-Błońskiej, Równiny Warszawskiej i Wysoczyzny Rawskiej. Oprócz tego, część obszaru Gminy przynależy do Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu i Chojnowskiego Parku Krajobrazowego.

Rysunek 7. Położenie Gminy Tarczyn na mapie Polski

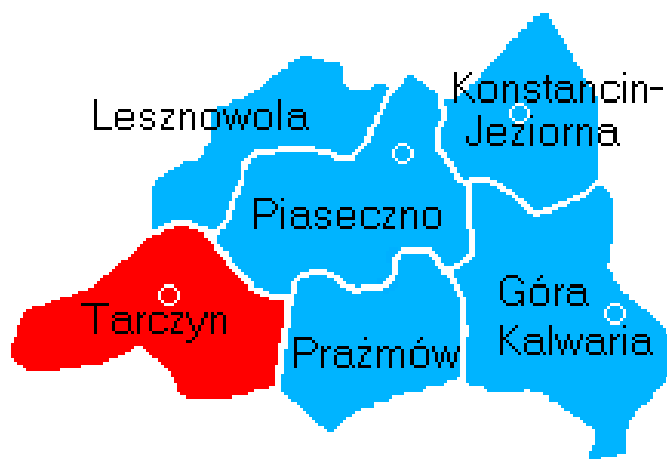

Źródło: <https://www.google.com/maps/>

Gmina Tarczyn usytuowana jest w odległości około 35 km od Warszawy. Charakteryzuje się dogodnym położeniem komunikacyjnym. Przez Gminę przebiega trasa międzynarodowa E-77 (trasa europejska pośrednia północ-południe) i linia kolejowa nr 12 Łuków–Skierniewice. Co więcej, na terenie gminy Tarczyn znajduje się stacja wąskotorowej Grójeckiej Kolei Dojazdowej.

Administracyjnie gmina Tarczyn składa się z 38 miejscowości, które tworzą 35 sołectw. Obejmuje obszar 114,15 km², co stanowi 8,25% powierzchni powiatu. Największą część Gminy zajmują grunty rolne – 75% powierzchni, z kolei użytki leśne – 14%. Poniżej przedstawione zostało położenie Gminy na mapie powiatu piaseczyńskiego.

Rysunek 8. Położenie Gminy Tarczyn na mapie powiatu piaseczyńskiego

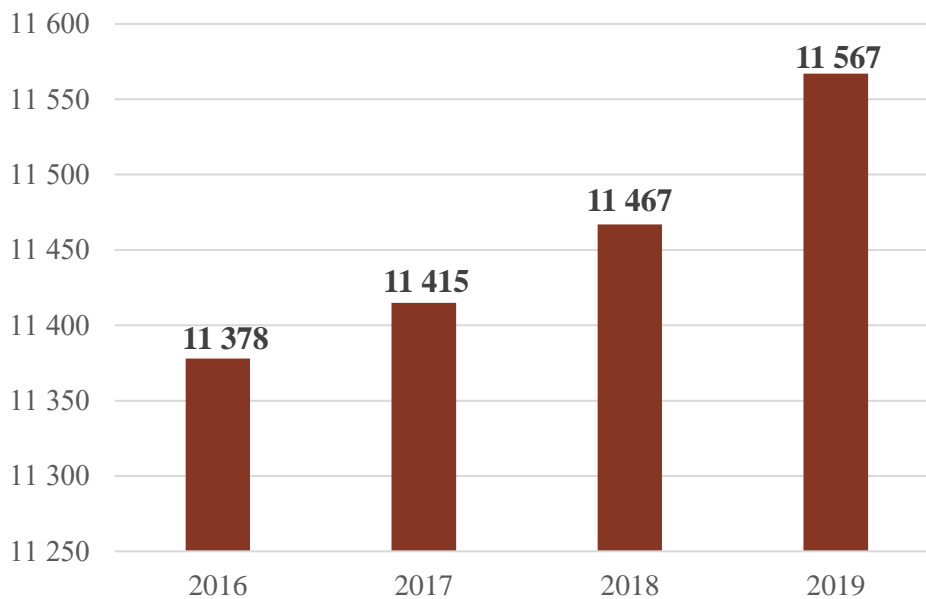
Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Tarczyn_\(gmina\)#/media/Plik:Gmina_Tarczyn.png](https://pl.wikipedia.org/wiki/Tarczyn_(gmina)#/media/Plik:Gmina_Tarczyn.png)

SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

Struktura demograficzna, będąca rezultatem procesów demograficznych w przeszłości, determinuje kształtowanie się zjawisk demograficznych i społecznych w przyszłości. Rozpoznanie istotnych cech, zjawisk i procesów społecznych jest także kontekstem dla weryfikacji kierunków dotychczasowych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a co za tym idzie umożliwia wnioskowanie dotyczące wymaganych w tym zakresie zmian, zarówno w odniesieniu do skali interwencji, jak i jej rodzaju.

Gminę Tarczyn zamieszkuje 11 567 osób (stan na 31.12.2019 roku). W stosunku do roku 2016, liczba mieszkańców zwiększyła się, jednak wartość wzrostowa kształtuje się na poziomie zaledwie 1,6% (wzrost o 189 osób w ciągu ostatnich czterech lat). Liczba mieszkańców Gminy na przestrzeni lat 2016-2019 zaprezentowana została na poniższym wykresie.

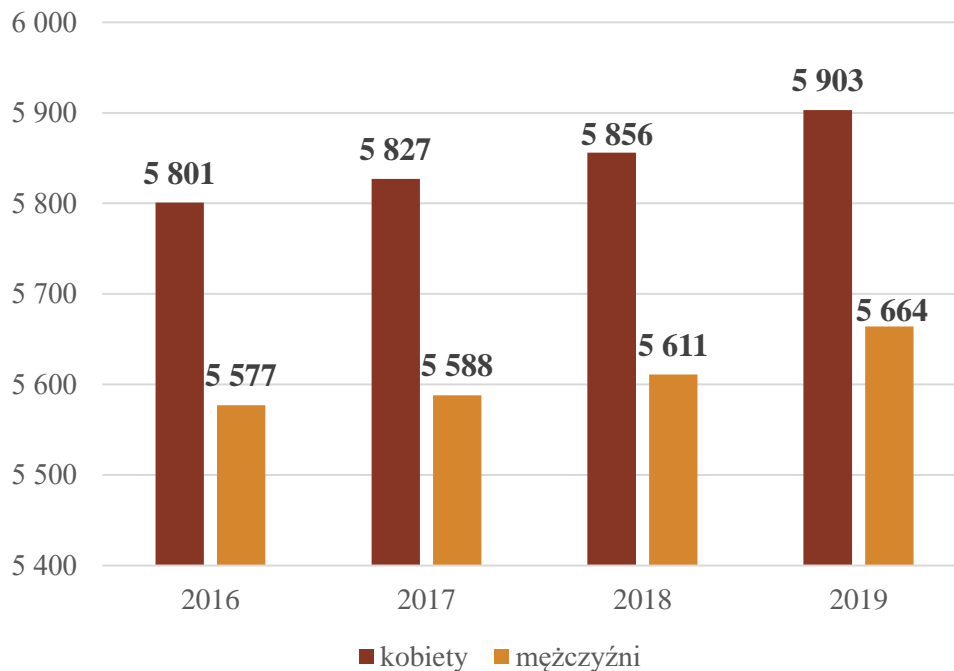
Wykres 1. Liczba mieszkańców Gminy Tarczyn w latach 2016-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Liczba mężczyzn zamieszkujących Gminę Tarczyn jest mniejsza niż liczba kobiet - kobiety stanowią 51,1% ogólnej liczby ludności (5 903 kobiety), natomiast mężczyźni 48,9% (5 664 mężczyźni). Współczynnik feminizacji w Gminie wynosi 104, co oznacza, że na każdych 100 mężczyzn przypadają 104 kobiety.

Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących Gminę Tarczyn na przestrzeni lat 2016-2019

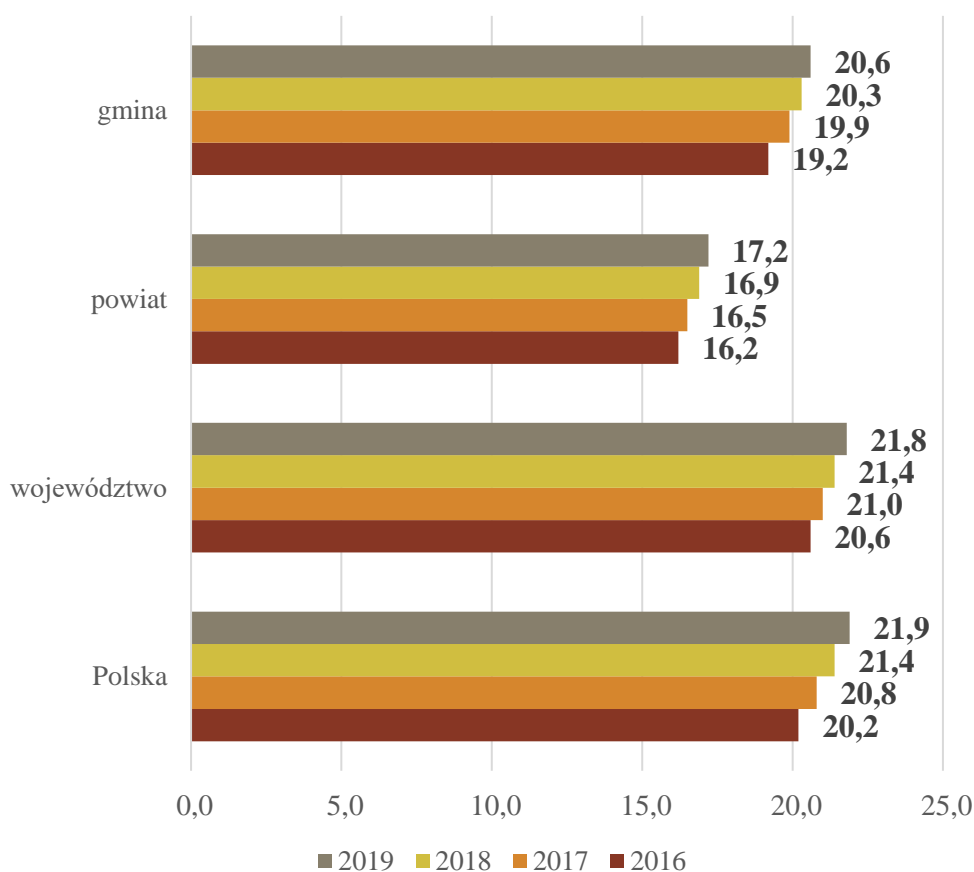

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Na przestrzeni ostatnich lat możemy zauważyć wzrost udziału osób, które ukończyły 60 lat w populacji ogólnej. Zjawisko to nazywane starzejącym się społeczeństwem ma miejsce zarówno w gminach, powiatach oraz województwach w całej Polsce. Niesie to za sobą konieczność intensyfikacji działań skierowanych w stronę wsparcia i integracji seniorów.

W 2019 roku osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 20,6% wszystkich mieszkańców gminy Tarczyn, co oznacza wzrost w stosunku do 2016 roku o 1,4 pp. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w gminie jest niższy w porównaniu do liczby w całej Polsce – 21,9%, jak i województwa mazowieckiego – 21,8%. Z kolei najmniej osób w wieku poprodukcyjnym jest w powiecie piaseczyńskim - stanowią one 17,2% ludności.

Wykres 3. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w Gminie Tarczyn, powiecie piaseczyńskim, województwie mazowieckim i Polsce na przestrzeni lat 2016-2019

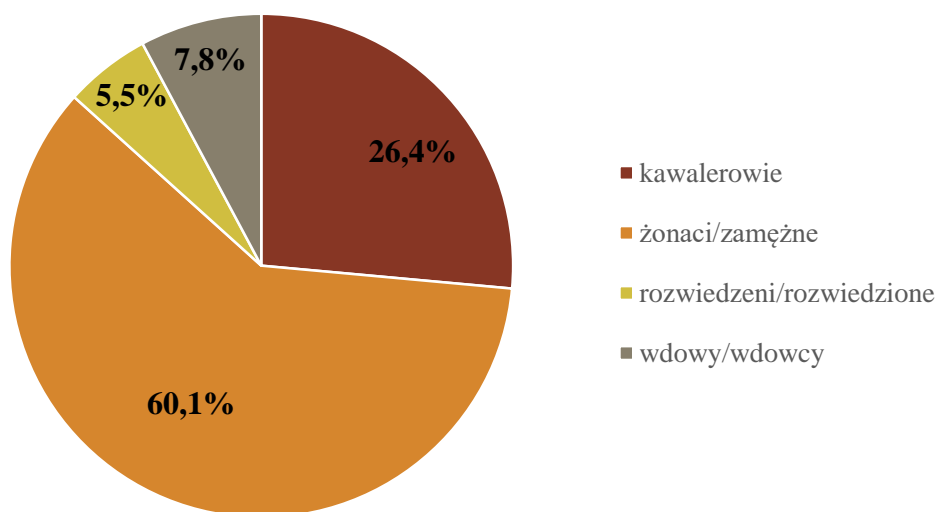
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Mieszkańcy Gminy Tarczyn zawarli w 2019 roku 50 małżeństw, co oznacza, że na 1000 mieszkańców zostały zawarte 4,3 małżeństwa. W porównaniu do całej Polski jest to wartość nieco mniejsza, na terenie całego kraju wynosi ona bowiem 5,0. W stosunku do ubiegłych trzech lat możemy zauważyć spadek liczby zawieranych małżeństw na 1000 ludności.

Stan cywilny mieszkańców Gminy według danych znajdujących się w Narodowym Spisie Powszechnym z 2011 roku przedstawia się następująco:

- 26,4% mieszkańców jest stanu wolnego,
- 60,1% żyje w małżeństwie,
- 5,5% mieszkańców jest po rozwodzie,
- 7,8% to wdowy/wdowcy.

Wykres 4. Stan cywilny mieszkańców Gminy Tarczyn według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011

Warto mieć na uwadze, że powyższe dane nie odzwierciedlają obecnego stanu cywilnego mieszkańców Gminy Tarczyn, gdyż ostatnie oficjalne dane pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku.

Przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów jest w Gminie Tarczyn ujemny i wynosi -8 (stan na koniec 2019 roku), co odpowiada przyrostowi naturalnemu -0,7 na 1000 mieszkańców. Jest to wartość mniejsza w porównaniu do wartości w całej Polsce, gdzie wynosi -0,9. Na przestrzeni ostatnich dwóch lat przyrost naturalny w Gminie Tarczyn był ujemny, w zeszłym roku wynosił -17, z kolei w latach 2016-2017 – dodatni.

Tabela 2. Przyrost naturalny w Gminie Tarczyn na przestrzeni lat 2016-2019

wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
urodzenia żywe	143	136	126	126
zgony	120	124	143	134
przyrost naturalny	23	12	-17	-8

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Struktura ludności w Gminie Tarczyn według ekonomicznych grup wieku w roku 2019 przedstawia się następująco:

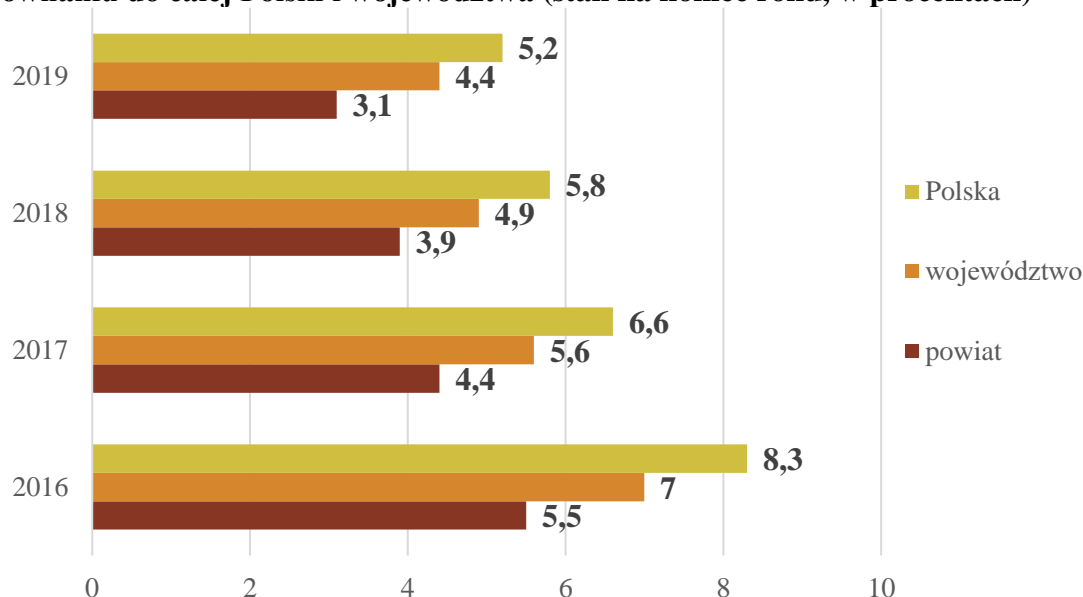
- 20,7% jest w wieku przedprodukcyjnym - do 14 roku życia;
- 58,7% mieszkańców Gminy jest w wieku produkcyjnym – dla kobiet jest to między 15-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 15-64;
- 20,6% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym (65 lat i więcej).

RYNEK PRACY

Ważnym wskaźnikiem w ocenie rynku pracy jest stopa bezrobocia rejestrowanego, która jest wyrażonym w procentach stosunkiem liczby osób zarejestrowanych, jako bezrobotne w urzędach pracy, do liczby ludności aktywnej zawodowo (zasobu siły roboczej danej populacji).

Dane dotyczące stopy bezrobocia na poziomie gmin nie są dostępne, przedstawiona została więc stopa bezrobocia w powiecie piaseczyńskim. W 2019 roku kształtowała się ona na poziomie 5,5%, a więc była niższa niż stopa bezrobocia rejestrowana zarówno w województwie mazowieckim, jak i w całej Polsce. Od 2016 roku stopa bezrobocia w powiecie piaseczyńskim wzrasta, podobnie jak ma to miejsce w całej Polsce i województwie. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje poniższy wykres.

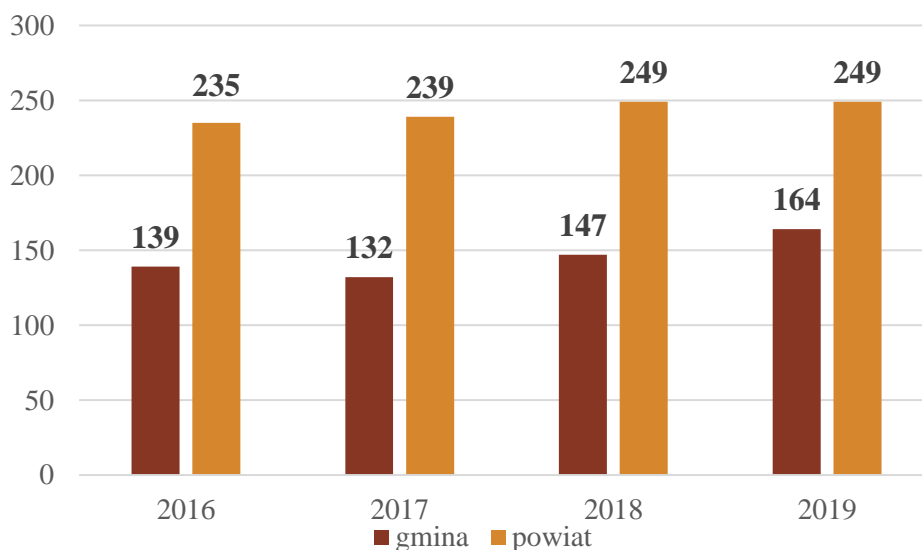
Wykres 5. Stopa bezrobocia w powiecie piaseczyńskim na przestrzeni lat 2016-2019 w porównaniu do całej Polski i województwa (stan na koniec roku, w procentach)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego za 2019 rok, w Gminie Tarczyn na 1000 mieszkańców pracowały 164 osoby¹³. Wszystkich pracujących w 2019 roku było 1 895. Analizując tą kwestię z podziałem na płeć można zauważyć znaczną dysproporcję - odsetek pracujących kobiet jest mniejszy od odsetka mężczyzn o 20,2 pp. Kobiety stanowiły bowiem 39,9% wszystkich pracujących (757 osób), natomiast mężczyźni 60,1% (1 138 osób).

Wykres 6. Liczba osób pracujących na 1000 ludności w Gminie Tarczyn na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

W Y C H O W A N I E I E D U K A C J A

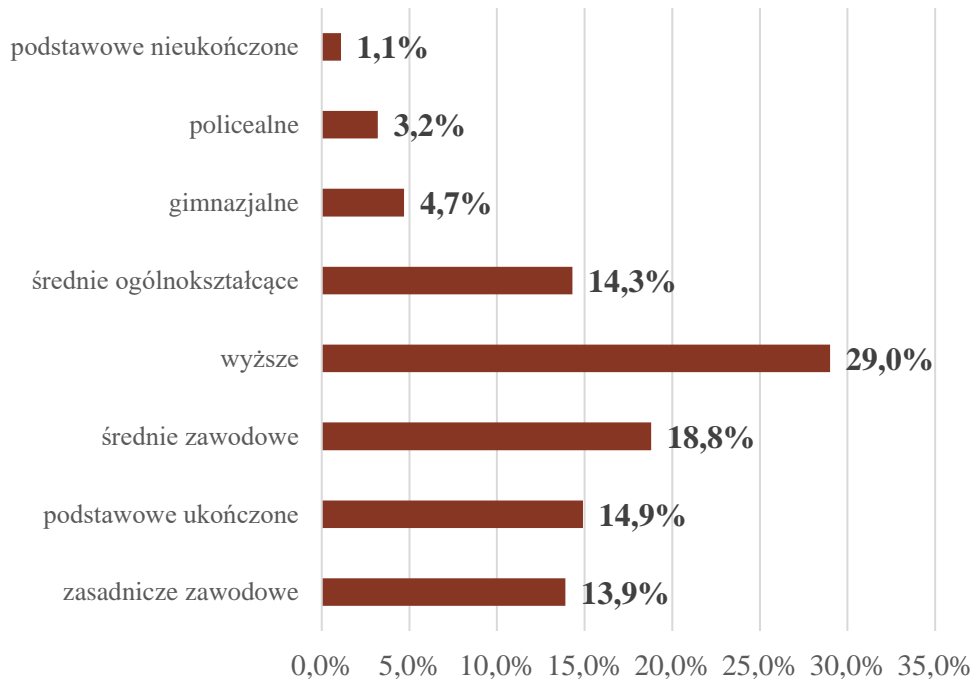
Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku struktura wykształcenia mieszkańców Gminy Tarczyn przedstawia się następująco:

- 29,0% ludności posiada wykształcenie wyższe,
- 3,2% wykształcenie policealne,
- 14,3% średnie ogólnokształcące,
- 18,8% średnie zawodowe,
- 13,9% zasadnicze zawodowe,
- 4,7% gimnazjalne,
- 14,9% podstawowe ukończone,
- 1,1% zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

¹³ Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

W porównaniu do całego województwa mazowieckiego, mieszkańcy Gminy Tarczyn mają nieznacznie wyższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w Gminie największy odsetek ma wykształcenie wyższe (31,4%) oraz średnie zawodowe (16,4%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie wyższe (26,4,7%) oraz średnie zawodowe (21,4%).

Wykres 7. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy według danych Narodowego Spisu Powszechnego

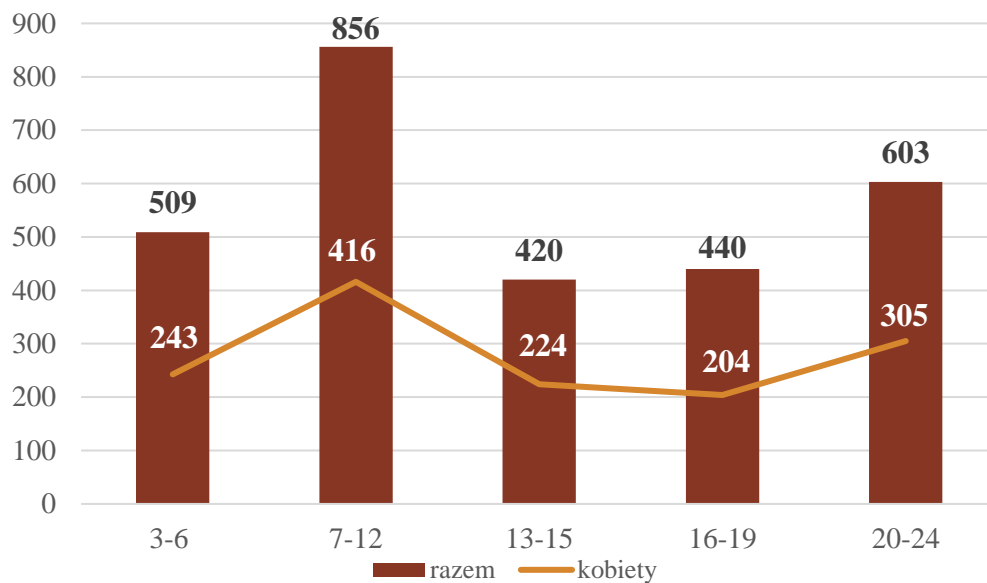

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011

Warto podkreślić, iż dane te nie odzwierciedlają aktualnej sytuacji w Gminie Tarczyn. Trzeba założyć, że obecnie osób z wykształceniem wyższym jest więcej – tak jak ma to miejsce w całej Polsce.

W wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) w 2019 roku było 2 828 mieszkańców Gminy Tarczyn. Rozpatrując kwestię ludności Gminy z podziałem na poszczególne edukacyjne grupy wiekowe możemy zauważyć, że najwięcej osób miało w przedmiotowym roku 7-12 lat (856 osób). Na drugim miejscu pod tym względem znalazły się osoby mające 20-24 lata (603 osoby), natomiast na trzecim mające 3-6 lat (509 osób). Ludność Gminy według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2019 roku prezentuje poniższy wykres.

Wykres 8. Ludność Gminy według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2019 roku

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Na terenie Gminy Tarczyn funkcjonują następujące jednostki oświatowe:

- Przedszkole w Tarczynie, ul. Dobrowolskiego 3,
- Przedszkole Niepubliczne „Akademia Przedszkolaka”, ul. Tarczyńska 23,
- Punk Przedszkolny,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Pamiętce, ul. Anieli i Wojciecha Górskich 3,
- Publiczna Szkoła Podstawowa, ul. J. Stępkowskiego 15,
- Szkoła Podstawowa, ul. Piaseczyńska 34,
- Szkoła Podstawowa, ul. Szkolna 20,
- Liceum Ogólnokształcące im. Szarych Szeregów, ul. Szarych Szeregów 8,
- Liceum Ogólnokształcące, ul. Ks. Cz. Osziela 1,
- Liceum Profilowane, ul. Ks. Cz. Osziela 1,
- Technikum Uzupełniające, ul. Ks. Cz. Osziela 1,
- Szkoła Policealna, ul. Ks. Cz. Osziela 1.

Współczynnik skolaryzacji brutto – stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych i przedszkolach do osób w wieku 7-12 lat wynosi w Gminie Tarczyn 86,35.

KULTURA, SPORT I REKREACJA

Działalność kulturalną na terenie Gminy prowadzi między Gminny Ośrodek Kultury w Tarczynie (GOK). Do zadań GOK należy w szczególności:

- edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę,
- tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowanie wiedzą i sztuką,
- rozwijanie kultury pracy, wypoczynku i życia codziennego,
- tworzenie nawyków do korzystania z dóbr kultury i udział w jej tworzeniu,
- organizowanie i prowadzenie grup artystycznych jako warsztatowych form pracy,
- rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych i rekreacyjnosportowych, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży,
- gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie, ochrona i udostępnianie dóbr kultury
- przygotowywanie, realizacja projektów promujących Gminę Tarczyn,
- kształtowanie ideowych, moralnych i patriotycznych postaw, a także umiejętności współżycia w grupie,
- prowadzenie działalności wydawniczej,
- współpraca z samorządowymi placówkami oświatowymi, organizacjami pozarządowymi, organizacjami pożytku publicznego i stowarzyszeniami¹⁴.

W ramach działalności GOK funkcjonują m.in.:

- Szkoła Muzyczna „Maestro”,
- zajęcia taneczne „JAZZ DANCE”,
- zajęcia taneczne „HIP HOP”,
- zajęcia taneczne „BALET”,
- aerobik,
- zajęcia fotograficzne,
- zajęcia plastyczne,
- indywidualne warsztaty instrumentalne – pianino, gitara oraz wokalne,
- Chór Miasta Tarczyna,
- Mały Chór Miasta Tarczyna,

¹⁴ Statut Gminnego Ośrodka Kultury w Tarczynie (uchwała Nr XXII/121/12 Rady Miejskiej w Tarczynie z dnia 9 lutego 2012 roku)

- Klub Karate,
- MULTISENSORKI – zajęcia dla dzieci od 3 miesiąca życia, wspomagające ich rozwój poprzez wielozmysłowe doznania,
- Musicalowa Spizarnia Kultury,
- Klub brydżowy,
- Klub Aktywnego Seniora,
- Uniwersytet III Wieku.

Mieszkańcy Gminy mogą uczestniczyć w organizowanych przez Gminny Ośrodek Kultury różnorodnych sekcjach (m. in. taneczne, muzyczne, plastyczne, sportowe, teatralno-kabaretowe itd.). GOK jest organizatorem również wielu wydarzeń kulturalnych. Jego oferta skierowana jest także do starszych mieszkańców Gminy. Mogą oni uczestniczyć w warsztatach i wykładach Uniwersytetu Trzeciego Wieku, czy Klubie Aktywnego Seniora.

W zakresie upowszechniania kultury na terenie Gminy działalność prowadzi również Gminna Biblioteka Publiczna w Tarczynie, która została utworzona na mocy uchwały Nr XVI/141/2000 z dnia 15 marca 2000 roku Rady Miejskiej w Tarczynie. W jej skład wchodzi filia w Woli Przypkowskiej.

Gminna Biblioteka Publiczna w Tarczynie służy nie tylko rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych, ale zajmuje się także upowszechnianiem kultury i wiedzy, poprzez organizowanie imprez i wydarzeń kulturalnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców Gminy.

Na terenie Gminy Tarczyn znajdują się następujące zabytki:

- Kościół pw. św. Mikołaja Biskupa i Męczennika (XVII-wieczny barokowy prospekt organowy, ambona z I poł. XVIII w., XIX krzyż ołtarzowy, mosiężna tacka i lichtarze, tablice nagrobne wmurowane we wnętrze świątyni, dzwonnica klasycystyczna z 1842 r.),
- cmentarz parafialny (Mogiła Powstańców),
- Kościół pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela w Rembertowie,
- zajazd pocztowy z początku XIX wieku,
- zabytkowe dwory z parkami (dwór w Pracach Dużych) oraz pomniki przyrody,
- pomniki i tablice pamiątkowe (np. pamiątkowy kamień na cześć żołnierzy AK),
- Piaseczyńska Kolej Wąskotorowa zwana też Grójecką Koleją Dojazdową z końca XIX wieku.

Do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej należą dwa stadiony (dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych), boisko, strzelnica, lodowisko sztucznie mrożone, skatepark oraz cztery siłownie zewnętrzne.

Na terenie Gminy Tarczyn działalność prowadzą również kluby sportowe. Należą do nich między innymi:

- Uczniowski Klub Sportowy AKROBATA,
- Uczniowski Klub Sportowy TARCZYN,
- Ludowy Uczniowski Klub Sportowy GROM Prace Małe.

POTENCJAŁ DO ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI I STOWARZYSZENIAMI

Organizacje pozarządowe to wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej (rządowej i samorządowej) oraz których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku¹⁵. Do roli organizacji pozarządowych można zaliczyć: budowę kapitału społecznego przez tworzenie sieci powiązań międzyludzkich, mobilizacja grup społecznych i jednostek do większej aktywności "obywatelskiej, politycznej, kulturalnej, artystycznej czy religijnej" [Oniszczyk 2008 str. 269]¹⁶. Oprócz wspomnianych, ważną rolę omawianych instytucji jest dostawa usług nieopłacalnych z punktu widzenia sektora prywatnego oraz takich, których nie jest w stanie, z racji braku odpowiednich narzędzi, dostarczyć państwo. Zadaniem takich grup jest między innymi zapewnienie dóbr i usług w dążeniu do poprawy warunków ekologicznych, opieki zdrowotnej, przeciwdziałanie łamaniu praw człowieka, a także walka z głodem (Yaziji M, Doh J.2011, s. 15)¹⁷.

Na terenie Gminy Tarczyn funkcjonują organizacje pozarządowe, które działają na rzecz społeczności lokalnej oraz stanowią ważne zaplecze i potencjał do rozwiązywania problemów społecznych. Należą do nich:

1. Uczniowski Klub Sportowy AKROBATA,
2. Uczniowski Klub Sportowy TARCZYN,

¹⁵ <https://poradnik.ngo.pl/>

¹⁶ Oniszczyk J. (red.). *Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2008, s. 267.

¹⁷ Yaziji M, Doh J. *Organizacje pozarządowe a korporacje*, PWN, Warszawa 2011, s. 115.

3. Ludowy Uczniowski Klub Sportowy GROM Prace Małe,
4. OSP Tarczyn.

ZASOBY INSTYTUCJONALNE W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Poniżej przedstawione zostały wszystkie zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych funkcjonujące na terenie Gminy Tarczyn. Należą do nich:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Urząd Miejski,
- Ochotnicza Straż Pożarna,
- Gminny Ośrodek Kultury w Tarczynie,
- Komisariat Policji,
- Straż Miejska,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- placówki oświatowe,
- placówki służby zdrowia,
- Punkt Konsultacyjny,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Tarczynie,
- organizacje pozarządowe, kościoły oraz inne podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (NGO).

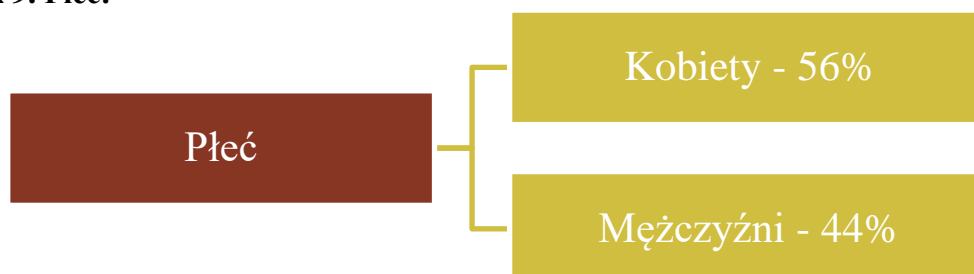
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD UCZNIÓW

W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem uzależnień i przemocy z perspektywy dzieci i młodzieży. Pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety, miały na celu oszacowanie występujących wśród uczniów problemów związanych ze spożywaniem alkoholu, zażywaniem narkotyków, sięganiem po papierosy, e-papierosy i dopalacze, przemocą domową, rówieśniczą, cyberprzemocą, uzależnieniem od korzystania z urządzeń elektronicznych, a także poznanie opinii młodych mieszkańców Gminy na temat realizowanych w szkole działań profilaktycznych.

STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

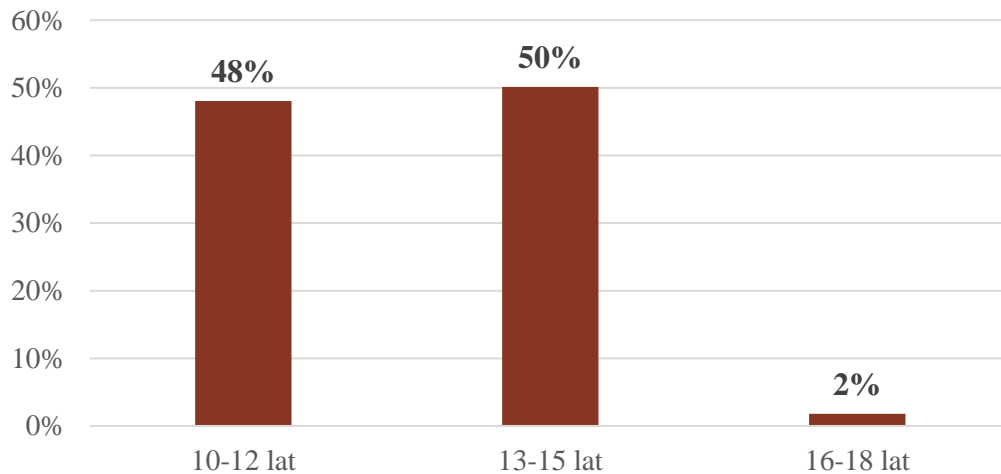
Uczniowie ze szkół znajdujących się na terenie Gminy Tarczyn wypełnili 439 kwestionariuszy ankiet. Poniższy rysunek przedstawia strukturę badanej próby ze względu na płeć. Możemy zauważyć, że w badaniu diagnozującym problemy społeczne przewagę miały dziewczynki. Stanowiły one 56% ogółu, zaś chłopcy wypełnili 44% kwestionariuszy.

Rysunek 9. Płeć:

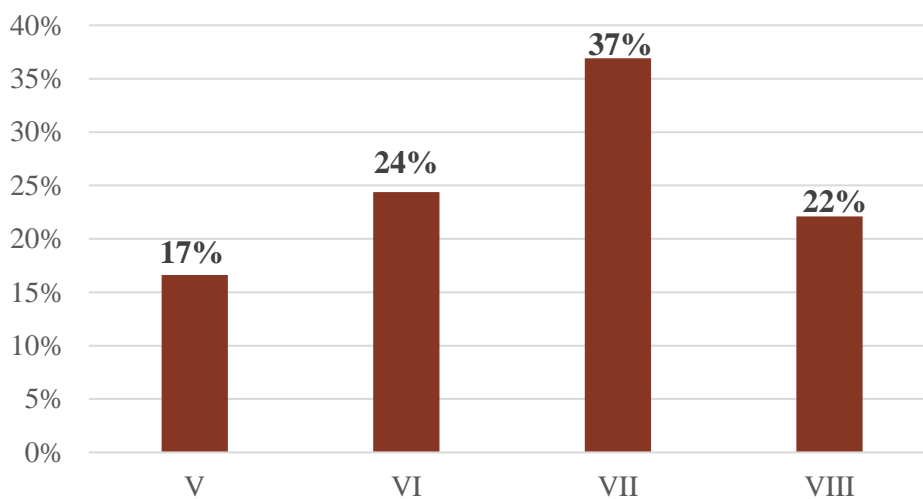
Wśród uczniów biorących udział w badaniu, większość kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci mający 13-15 lat (50%). Z kolei w przedziale wiekowym 10-12 lat znalazło się 211 uczniów (48%). Najmniejszą liczbę ankiet uzyskano od uczniów deklarujących wiek mieszczący się w przedziale 16-18 lat (8 osób, tj. 2%).

Wykres 9. Wiek:

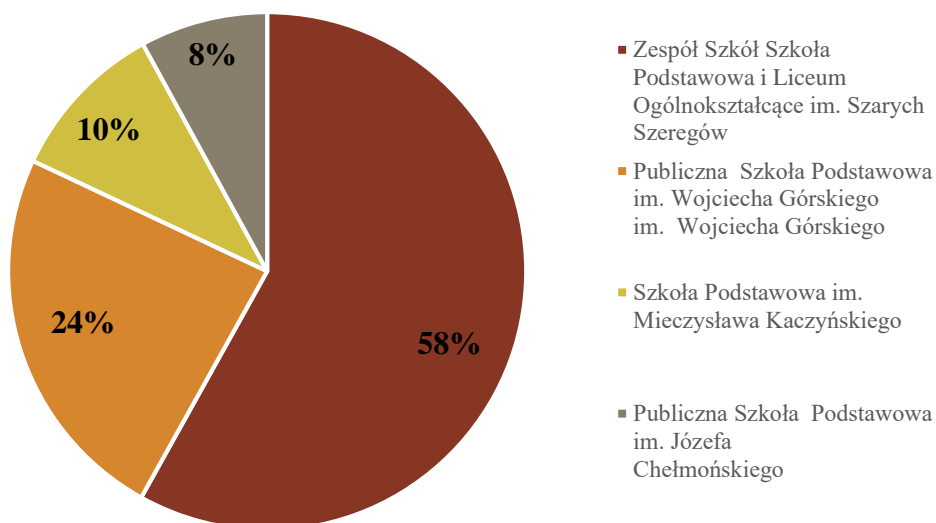
Poniższy wykres prezentuje strukturę badanej próby w podziale na przynależność do danej klasy. Większość osób biorących udział w badaniu uczęszcza do VII klasy szkoły podstawowej (37%). Nieco mniejszy odsetek respondentów stanowią uczniowie klasy VI (24%) i klasy VIII (22%). Z kolei najmniejszą liczbę badanych tworzą uczniowie z klasy V (17%).

Wykres 10. Klasa:

Dane zawarte na poniższym wykresie informują, że do badania przystąpili uczniowie uczęszczający do czterech różnych szkół. Największą ilość respondentów stanowią uczniowie Zespołu Szkół Szkoły Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącego im. Szarych Szeregów (58%). Z kolei odpowiedzi przedstawicieli Publicznej Szkoły Podstawowej im. Wojciecha Górskiego obejmują jedną czwartą głosów (24%). Najmniejszy odsetek osób ankietowanych uczy się Szkole Podstawowej im. Mieczysława Kaczyńskiego (10%) i Publicznej Szkole Podstawowej im. Józefa Chełmońskiego (8%).

Wykres 11. Szkoła:

PROBLEM ALKOHOLOWY

Realizowane na przestrzeni lat badania wśród dzieci i młodzieży wskazują na to, że alkohol jest jedną z najbardziej rozpowszechnionych substancji psychoaktywnych używanych przez młodych ludzi - sięgano po niego częściej niż po papierosy czy narkotyki. Niepokojące jest to, że picie alkoholu w młodym wieku jest szczególnie szkodliwe - może zaburzyć dalszy rozwój fizyczny i psychiczny nastolatków, osłabić funkcje poznawcze, takie jak pamięć czy koncentracja, a uszkodzenia mózgu spowodowane alkoholem bywają trwałe, utrudniając jego pracę także w dorosłości¹⁸. Powodów sięgania po alkohol przez dzieci i młodzież jest wiele, między innymi przyzwolenie ze strony rodziców, nieprawidłowe relacje rodzinne, łatwa dostępność, presja rówieśników, nieumiejętność radzenia sobie z problemami, czy też chęć ośmielenia się w kontaktach z rówieśnikami. Alkohol – zwłaszcza piwo – w wielu przypadkach stał się nieodłączną częścią zabaw, dyskotek, spotkań towarzyskich lub imprez sportowych¹⁹. Spożywanie alkoholu przez dzieci i młodzież nie tylko zwiększa ryzyko wystąpienia problemów zdrowotnych, ale także podejmowania innych zachowań ryzykownych, czy też zagrożeń rozwoju osobistego (zaniedbywanie obowiązków szkolnych, konflikty z prawem, rodzicami, utrata zainteresowań). Pomimo tendencji spadkowej wskaźników picia alkoholu, polska młodzież nadal jest silnie zagrożona przez legalne substancje psychoaktywne. Z przeprowadzonego w 2019 roku badania ESPAD wynika, że po alkohol kiedykolwiek

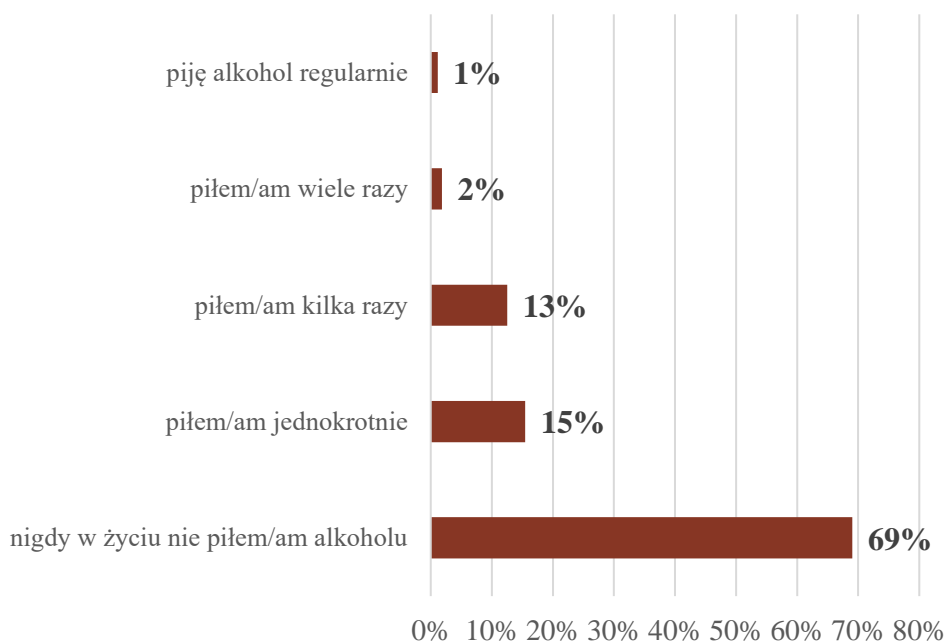
¹⁸ *Jak rozmawiać dzieckiem o alkoholu?* Przewodnik dla rodziców, Trzymaj Pion.

¹⁹ *Zachowania ryzykowne nastolatków*, koncepcja: Jędrzejko Z. M, Sieroń B. R., Oficyna Wydawnicza ASPRA JR, Warszawa-Milanówek 2017.

w życiu sięgnęło aż 80% uczniów z III klas gimnazjum, natomiast w czasie ostatnich 30 dni poprzedzających badanie – 46,7%. Ponadto zdecydowana większość nastolatków z III klas gimnazjów uważa, że zdobycie alkoholu jest bardzo łatwe lub dosyć łatwe²⁰. Mając na uwadze dane statystyczne wskazujące na znaczne rozpowszechnienie spożywania alkoholu wśród młodzieży szkolnej oraz konsekwencje tego dla rozwoju młodych ludzi, konieczne jest realizowanie systematycznych i długoterminowych działań profilaktycznych o udowodnionej skuteczności z udziałem zarówno uczniów, jak i ich rodziców oraz nauczycieli.

Pierwsze z pytań skierowanych do uczniów, odnosiło się do częstotliwości spożywania przez młodych mieszkańców Gminy alkoholu. Zebrany materiał badawczy wykazał, że kontakt z powyższą substancją miał prawie co trzeci uczeń (31%). W grupie osób, które zadeklarowały sięgnięcie po alkohol, większość stanowią respondenci, którzy spożywali go jednokrotnie (15%), bądź kilka razy (13%). 2% badanych piło alkohol wiele razy, a 1% ankietowanych twierdzi, że sięga po alkohol regularnie. 69% uczniów zadeklarowało, że nigdy w życiu nie piło alkoholu.

Wykres 12. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się pić alkohol?

²⁰ Sierosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną*, raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 roku, Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD, Warszawa 2020.

Na kolejne pytania odpowiadali ci uczniowie, którzy pili alkohol.

136 osób

Uczniowie, którzy spożywali alkohol zostali poproszeni o określenie, w jakim wieku pierwszy raz po niego sięgnęli. Odpowiedzi respondentów są następujące: 89 osób wskazało na 11-13 lat (65%), 25 osób na mniej niż 10 lat (18%), 19 ankietowanych na 14-16 lat (14%), natomiast 3 osoby na przedział wiekowy między 17-18 lat (2%).

Tabela 3. W jakim wieku pierwszy raz spożyłeś/aś alkohol?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mniej niż 10 lat	18%	25
11-13 lat	65%	89
14-16 lat	14%	19
17-18 lat	2%	3

Kolejne pytanie zadane uczniom ze szkół znajdujących się na terenie Gminy Tarczyn, odnosiło się do częstotliwości spożycia alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie. Prawie 3/4 ankietowanych przyznało, że nie piło w tym czasie wspomnianej substancji (98 osób, tj. 73%). Natomiast w grupie respondentów, którzy odpowiedzieli twierdząco znalazły się osoby, które spożyły go 1-2 razy (27 osób, tj. 20%), 3-4 razy (7 osób, tj. 5%) lub więcej niż 7 razy (2 osoby, tj. 1%).

Tabela 4. Ile razy piłeś/aś alkohol w ciągu ostatnich 30 dni?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie piłem/am alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni	73%	98
1 – 2 razy	20%	27
3 – 4 razy	5%	7
5 – 7 razy	0%	0
więcej niż 7 razy	1%	2

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że nastolatki ze szkół na terenie Gminy Tarczyn najczęściej sięgali po piwo (97 osób, tj. 72%) i szampana (65 osób, 48%), ale znaczny odsetek wskazał również na wino (58 osób, tj. 43%) i wódkę (41 osób, tj. 30%). Jednocześnie możemy zauważyć, że po likier i nalewkę sięgnęło 20 osób (15%), natomiast po whisky 16 (tj. 12%). Ponadto uczniowie zadeklarowali również, że spożywali cydr, rum, bimber bądź cukierki alkoholowe.

Tabela 5. Jaki rodzaj alkoholu próbowałeś/aś?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
piwo	72%	97
wódka	30%	41
likier, nalewka	15%	20
szampan	48%	65
wino	43%	58
whisky	12%	16
inny	5%	7

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Badania wykazały, że spośród uczniów, którzy spożywali alkohol, zdecydowana większość nie doświadczyła w związku z tym żadnych przykrych konsekwencji (124 osoby, tj. 91%). Wśród deklarowanych negatywnych doświadczeń wskazano na kłótnie lub bójki (4 osoby, tj. 3%), pogorszenie relacji koleżeńskich (3 osoby, tj. 2%), problemy w szkole lub z Policją (po 2 osoby, tj. po 1%) oraz w rodzinie i finansowe (po jednej osobie, tj. po 1%).

Tabela 6. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane ze spożywaniem alkoholu?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie miałem/am przykrych doświadczeń	91%	124
problemy w szkole	1%	2
problemy w rodzinie	1%	1
problemy finansowe	1%	1
pogorszenie relacji koleżeńskich	2%	3
problemy z Policją	1%	2
wypadek lub uszkodzenie ciała	0%	0
kłótnia lub bójka	3%	4
inne	1%	2

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W ramach badań uzyskano również informację o sposobie otrzymania/zdobycia alkoholu przez uczniów. Na podstawie deklaracji badanych możemy stwierdzić, że ankietowani najczęściej dostawali go do spróbowania od rodziców (73 osoby, tj. 54%) oraz byli alkoholem częstowani (42 osoby, tj. 31%). Na dalszym miejscu pod względem liczby wskazań znalazła się kradzież rodzicom (19 osób, tj. 14%), poproszenie kogoś o zakup lub kupienie alkoholu samodzielnie (12 osób, tj. 9%). Najmniej osób stwierdziło, że dostało alkohol od starszych kolegów (8 osób, tj. 6%).

Tabela 7. W jaki sposób otrzymałeś/aś – zdobyłeś/aś alkohol?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
rodzice dali mi spróbować	54%	73
ktoś mnie poczęstował	31%	42
podkradłem/am rodzicom	14%	19
poprosiłem/am kogoś o kupno	9%	12
kupiłem/am sobie sam	9%	12
dostałem/am od starszych kolegów	6%	8
inne	4%	5

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

439 osób

PROBLEM NIKOTYNOWY

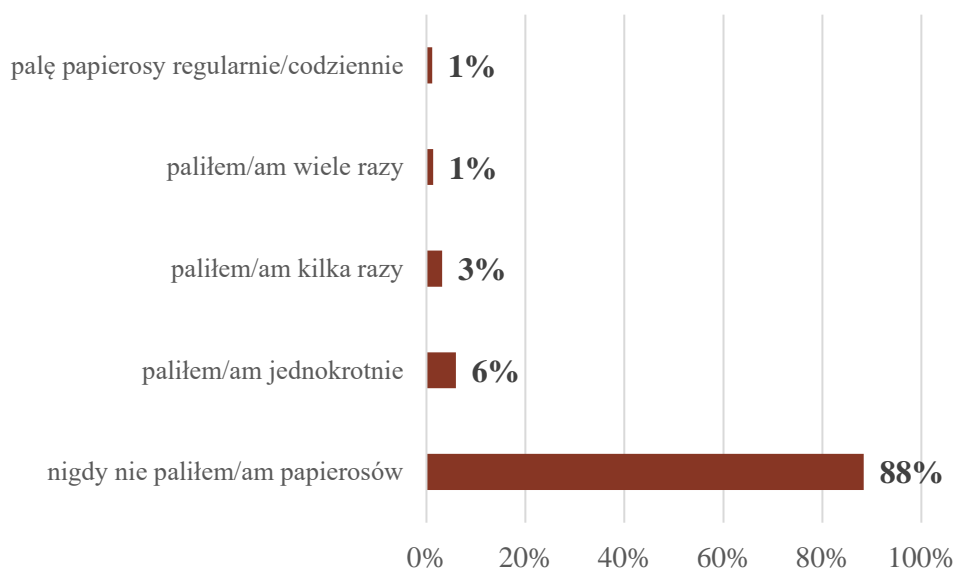
Zrealizowane dotychczas badania wśród dzieci i młodzieży pokazują, że palenie papierosów jest nieco mniej powszechne niż sięganie po alkohol, jednak również stanowi poważny problem wymagający podejmowania stanowczych i systematycznych działań profilaktycznych. Dane dotyczące palenia papierosów przez młodych ludzi są niepokojące - prawie połowa uczniów z III klas gimnazjum paliła papierosy (49,9%), a niemal co piąty uczeń sięgnął po nie 40 razy lub więcej²¹. Palenie papierosów zaczyna się od eksperymentowania, najczęściej w grupie rówieśniczej, a prowadzi do fatalnych w skutkach zdrowotnych nałogu. Wyzwaniem w zakresie działań profilaktycznych stały się również zyskujące w ostatnim czasie

²¹ Sierosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną*, raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 roku, Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD, Warszawa 2020.

na popularności papierosy elektroniczne. Są one postrzegane jako mniej szkodliwe, dlatego młodym ludziom wydają się bardziej atrakcyjne. Liczba użytkowników elektronicznych papierosów jest bardzo wysoka, szczególnie w grupie nastolatków i młodych dorosłych. Jak wynika z przeprowadzonych badań, odsetek respondentów deklarujących użycie ich kiedykolwiek w życiu kształtuje się na poziomie 58,3%, natomiast w ciągu ostatnich 30 dni używał ich niemal co trzeci uczeń. Na uwagę zasługują również dane statystyczne pokazujące skalę częstego sięgania po e-papierosy przez 15-16 latków - do regularnego ich używania przyznało się 7% chłopców i 6% dziewcząt²². Coraz nowsze badania wykazują, że palenie e-papierosów wbrew powszechnie panującej wśród nastolatków opinii, również jest szkodliwe. Aerosol do e-papierosów, który użytkownicy wdychają, może zawierać szkodliwe substancje, w tym: acetaldehyd, formaldehyd, akroleinę, propanal, nikotynę, aceton, o-metyl-benzaldehyd, karcinogenne nitrozaminy.

W dalszej kolejności badaniu poddana została częstotliwość sięgania przez uczniów po papierosy. Z deklaracji respondentów wynika, że kontakt z nimi miało 11% ankietowanych, w tym 6% sięgnęło po nie jednokrotnie, 3% - kilka razy, a 1% wiele razy. 5 osób (tj. 1%) twierdzi, że pali papierosy regularnie, natomiast 88% uczniów zadeklarowało, że nigdy nie paliło papierosów.

Wykres 13. Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się palić papierosy?

²² *Zachowania ryzykowne nastolatków*, koncepcja: Jędrzejko Z. M, Sieroń B. R., Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa-Milanówek 2017.

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy palili papierosy.

51 osób

W poniższej tabeli przedstawione zostały odpowiedzi uczniów na pytanie dotyczące wieku inicjacji nikotynowej. Możemy zauważyć, że po papierosy przed 10 rokiem życia sięgnęły 4 osoby (8%), 36 ankietowanych miało wówczas 11-13 lat (71%), a 11 respondentów 14-16 lat (22%).

Tabela 8. W jakim wieku pierwszy raz palileś/aś papierosy?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mniej niż 10 lat	8%	4
11-13 lat	71%	36
14-16 lat	22%	11
17-18 lat	0%	0

W ramach badań uzyskano również informacje odnośnie częstotliwości palenia papierosów przez uczniów w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie. Spośród wszystkich respondentów, którzy zadeklarowali, że palili papierosy w tym okresie – 10 osób sięgnęło po wyroby nikotynowe 1-2 razy (20%), 4 osoby 5-10 razy (8%), 3 – więcej niż 10 razy (6%), a 2 osoby 3-4 razy (4%). Pozostali ankietowani nie palili papierosów w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie (32 osoby, tj. 63%).

Tabela 9. Jak często palile(a)ś papierosy w ciągu ostatnich 30 dni?

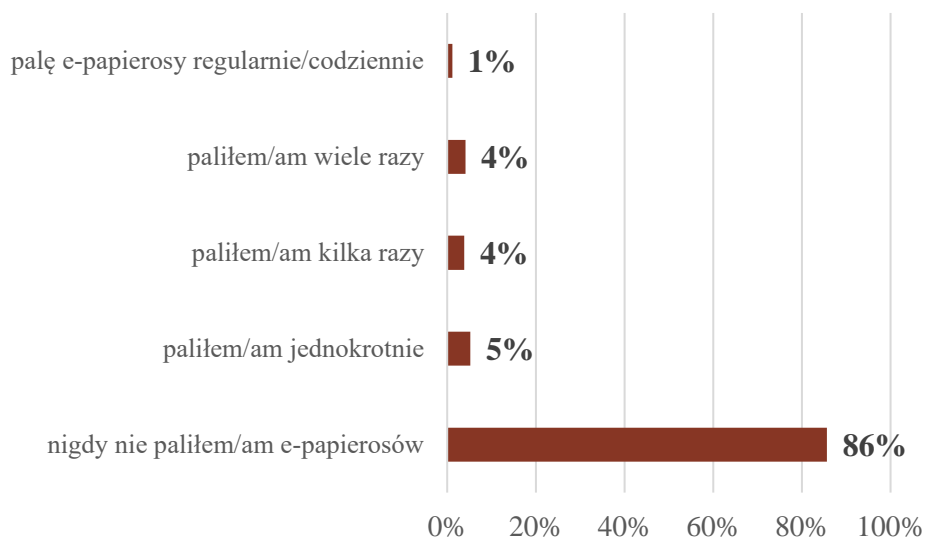
Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie palilem/am papierosów w ciągu ostatnich 30 dni	63%	32
1 – 2 razy	20%	10
3 – 4 razy	4%	2
5 – 10 razy	8%	4
więcej niż 10 razy	6%	3

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

439 osób

Zbadaniu poddana została następnie częstotliwość palenia przez uczniów e-papierosów. Z deklaracji respondentów wynika, że po elektroniczne papierosy sięgnęło 14% ankietowanych, w tym 5% paliło je jednokrotnie, 4% - kilka razy lub wiele razy, 1% regularnie, natomiast 86% zadeklarowało, że nigdy nie paliło e-papierosów.

Wykres 14. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się palić e-papierosy (papierosy elektroniczne)?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy palili e-papierosy.

63 osoby

W ramach badań uzyskano również informacje na temat wieku, w którym badani uczniowie pierwszy raz zapalili e-papierosa. Zdecydowana większość sięgnęła po nie mając 11-13 lat (50 osób, tj. 79%), 8 ankietowanych wskazało na przedział wiekowy 14-16 lat (13%), 4 na mniej niż 10 lat (6%), a 1 osoba zadeklarowała, że miała wtedy 17-18 lat (2%).

Tabela 10. W jakim wieku pierwszy raz paliłeś/aś e-papierosa?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mniej niż 10 lat	6%	4
11-13 lat	79%	50
14-16 lat	13%	8
17-18 lat	2%	1

Częstotliwość palenia e-papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem przedstawiona została w tabeli poniżej. Z zebranych danych wynika, że w tym okresie po elektroniczne papierosy sięgnęło 25 badanych (40%), wśród których 14 uczniów miało z nimi bezpośredni kontakt 1-2 razy (22%), kolejne osoby 5-10 razy lub więcej niż 10 razy (po 4 osoby, tj. po 6%). Z kolei 3 respondentów zaznaczyło przedział pomiędzy 3-4 razy (tj. 5%). Pozostali ankietowani nie zadeklarowali sięgania po e-papierosy w ciągu ostatnich 30 dni.

Tabela 11. Jak często paliłeś/aś e-papierosy w ciągu ostatnich 30 dni?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie paliłem/am e-papierosów w ciągu ostatnich 30 dni	60%	38
1 – 2 razy	22%	14
3 – 4 razy	5%	3
5 – 10 razy	6%	4
więcej niż 10 razy	6%	4

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

439 osób

PROBLEM NARKOTYKOWY

W dzisiejszych czasach nielegalne substancje psychoaktywne są dla nastolatków stosunkowo łatwo dostępne. Jak wynika z deklaracji uczniów, zdobycie marihuany lub haszyszu byłoby bardzo łatwe lub dosyć łatwe dla 35% uczniów z III klasy gimnazjum. Na łatwość zdobycia amfetaminy wskazał prawie co piąty uczeń, a dopalaczy co trzeci. Młodzi ludzie sięgają po środki psychoaktywne między innymi z ciekawości, nieumiejętności poradzenia sobie z problemami, chęci zaimponowania w towarzystwie, czy też ze względu na chęć lepszej zabawy. Powodów może być wiele, a motywy takiego zachowania często mają złożony charakter. Bazując na uzyskanych wynikach badań ogólnopolskich możemy stwierdzić, że bezpośredni kontakt z marihuaną lub haszyszem miał 1 na 4 uczniów, amfetaminą 4,2% badanej młodzieży, natomiast leki przeciwbólowe w celu odurzenia się przyjmowało 6,6% ankietowanych²³. Chociaż skala używania narkotyków i dopalaczy jest

²³ Sierosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną*, raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 roku, Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD, Warszawa 2020.

nieporównywalnie mniejsza niż alkoholu i tytoniu, po substancje te sięga wiele młodych ludzi. Zjawisko to stanowi nie lada wyzwanie profilaktyczne ze względu na związane z nim wielopłaszczyznowe konsekwencje.

Następny z analizowanych w Diagnozie obszarów dotyczył zażywania narkotyków, dopalaczy i innych środków psychoaktywnych. W celu dogłębnej analizy tego problemu respondentom zadano pytanie o to, ile razy w życiu zdarzyło im się zażywać tego typu substancje. Wśród grupy uczniów biorącej udział w badaniu 98% nigdy nie sięgnęło po środki psychoaktywne, 4 osoby przyznały, że zażyły je jednokrotnie (1%), 3 ankietowanych kilka razy (1%). Pozostałe osoby (mniej niż 1%) twierdzą, że sięgały po substancje psychoaktywne wiele razy (1 osoba) lub regularnie/codziennie (2 osoby).

Wykres 15. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się zażywać środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy zażywali środki psychoaktywne.

10 osób

W następnej kolejności uczniowie zostali zapytani skąd wzięli substancje psychoaktywne. Zebrany materiał badawczy wykazał, że:

- 56% ankietowanych nie zna źródła pochodzenia zażywanych substancji,
- 22% dostało je od kolegów/koleżanek bądź brało wspólnie w gronie przyjaciół,
- 11% dostało od starszego brata/siostry bądź kupili je od innych osób.

Tabela 12. Skąd wzięłeś te substancję?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
dostałem/am od starszego brata lub siostry	11%	1
dostałem/am od kolegi/koleżanki	22%	2
dostałem/am od kogoś, kogo znałem/am ze słyszenia, ale nie osobiście	0%	0
dostałem/am od obcej osoby	0%	0
braliśmy to wspólnie, w grupie przyjaciół	22%	2
kupiłem/am od kolegi	11%	1
kupiłem/am od kogoś znanego mi ze słyszenia, ale nie osobiście	11%	1
kupiłem/am od obcej osoby	11%	1
kupiłem/am przez Internet	0%	0
otrzymałem/am ją nieświadomie (bez mojej zgody)	0%	0
inne	11%	1
nie wiem	56%	5

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Uczniowie najczęściej zażywali substancje psychoaktywne po raz pierwszy w przedziale wiekowym 11-13 lat (5 osób, tj. 50%), najrzadziej zaś w wieku 14-16 lat (jedna osoba, tj. 10%).

Tabela 13. Ile miałeś/eś lat, kiedy po raz pierwszy zażyłeś/aś jakieś narkotyki, dopalacze lub inne środki psychoaktywne?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mniej niż 10 lat	20%	2
11-13 lat	50%	5
14-16 lat	10%	1
17-18 lat	20%	2

W ciągu ostatnich 30 dni, 40% badanych twierdzi, że nie zażywało narkotyków i dopalaczy (4 osoby), a kolejne 40% ankietowanych (4 osoby), że sięgnęło po nie 1 – 2 razy. Co piąty uczeń deklaruje, że w ostatnim miesiącu przed badaniem zdarzyło mu się to od 3 do 4 razy (2 osoby).

Tabela 14. Jak często zażywałeś/aś narkotyki/dopalacze w ciągu ostatnich 30 dni?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie zażywałem/am narkotyków/dopalaczy w ciągu ostatnich 30 dni	40%	4
1 – 2 razy	40%	4
3 – 4 razy	20%	2
5 – 10 razy	0%	0
więcej niż 10 razy	0%	0

Osoby spożywające narkotyki podają, że najczęściej sięgają po marihuanę (5 osób, tj. 50%). W dalszej kolejności wymienili następujące substancje psychoaktywne: kokaina, substancje wziewne (po 3 osoby tj. po 30%), metamfetamina, grzyby halucynogenne, ekstazy, dopalacze, leki w celu odurzenia (po 2 osoby, tj. po 20%), mefedron, amfetamina, sterydy anaboliczne, LSD i inne (po jednej osobie, tj. po 10%).

Tabela 15. Jakie były to substancje?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
marihuana lub haszysz	50%	5
substancje wziewne	30%	3
grzyby halucynogenne	20%	2
kokaina	30%	3
amfetamina	10%	1
ekstazy	20%	2
sterydy anaboliczne	10%	1
LSD	10%	1
mefedron	10%	1
dopalacze	20%	2
metamfetamina	20%	2
leki w celu odurzenia	20%	2
inne	10%	1
<i>*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%</i>		

Uczniów poproszono również o odpowiedź na pytanie, czy w związku z zażywaniem narkotyków lub dopalaczy doświadczyli przykrych doświadczeń. Zdecydowana większość badanych – 80% nie miała przykrych doświadczeń wynikających z używania narkotyków/dopalaczy. 30% zaznaczyło odpowiedź „kłótnia lub bójka”, a pozostałe osoby wskazały na problemy finansowe, problemy z Policją, pogorszenie relacji koleżeńskich, wypadek, uszkodzenie ciała bądź inne (po 10%).

Tabela 16. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane z zażywaniem narkotyków lub dopalaczy?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
problemy w szkole	0%	0
problemy finansowe	10%	1
problemy w rodzinie	0%	0
pogorszenie relacji koleżeńskich	10%	1
problemy z Policją	10%	1
wypadek lub uszkodzenie ciała	10%	1
klótnia lub bójka	30%	3
nie miałem/am przykrych doświadczeń	80%	8
inne	10%	1

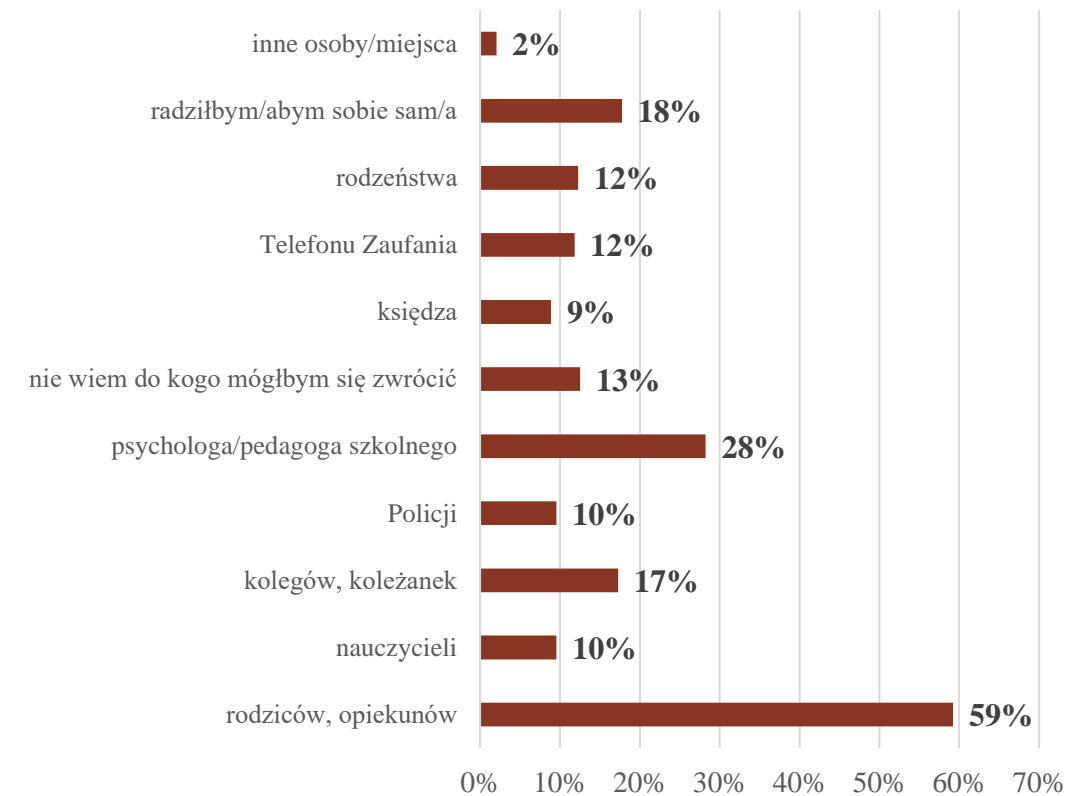
**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

439 osób

W przypadku problemów związanych z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami, zdecydowana większość młodych mieszkańców Gminy zwróciłaby się o pomoc do rodziców/opiekunów (78%). Na drugim miejscu pod względem liczby wskazań znalazł się psycholog/pedagog szkolny (43%), natomiast na trzecim – rodzeństwo (24%). Co piąty ankietowany przyznał, że w razie tego typu problemów zwróciłby się do kolegów/koleżanek (20%). Natomiast 9% ankietowanych odpowiedziało, że nie wie, gdzie mogłoby uzyskać pomoc.

Wykres 16. Do kogo zwrócił(a)byś się o pomoc mając problem związany z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami?

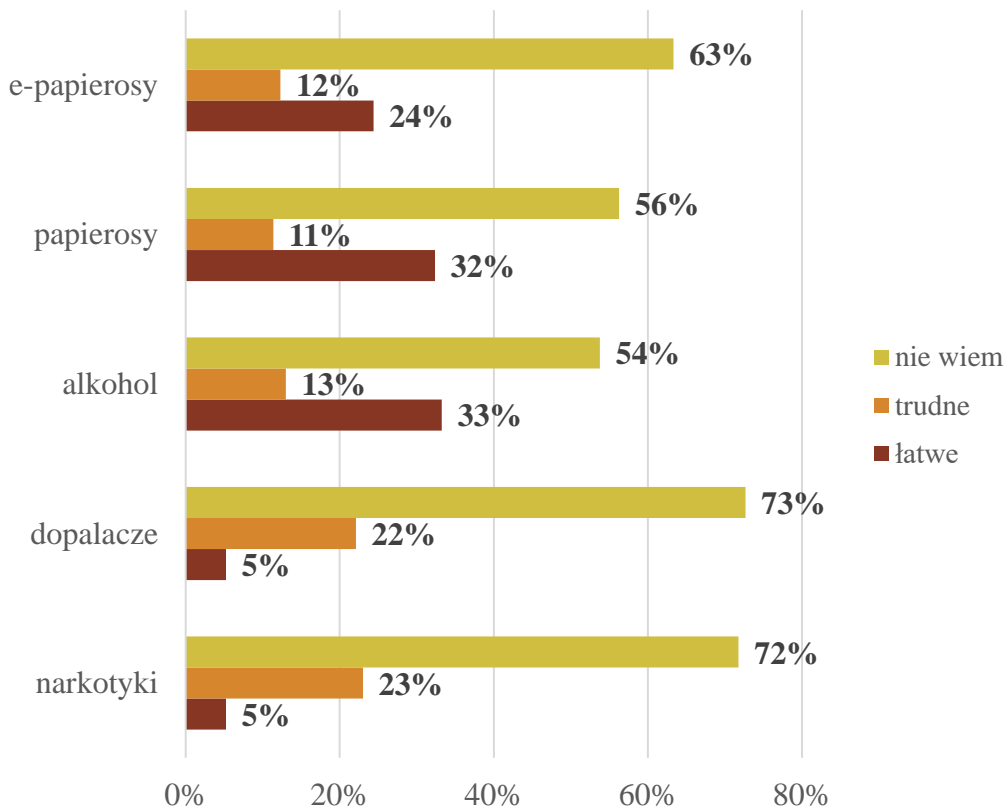

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W następnej kolejności uczniowie zostali poproszeni o ocenę dostępności narkotyków, dopalaczy, alkoholu, papierosów i e-papierosów w swojej miejscowości. Zebrany materiał badawczy wykazał, że:

- narkotyki są łatwe do zdobycia dla 5% ankietowanych, a trudne dla 23%,
- dopalacze są łatwe do zdobycia dla 5% ankietowanych, a trudne dla 22%,
- alkohol jest łatwy do zdobycia dla 33% ankietowanych, a trudny dla 13%,
- papierosy są łatwe do zdobycia dla 32% ankietowanych, a trudne dla 11%,
- e-papierosy są łatwe do zdobycia dla 24% ankietowanych, a trudne dla 12%.

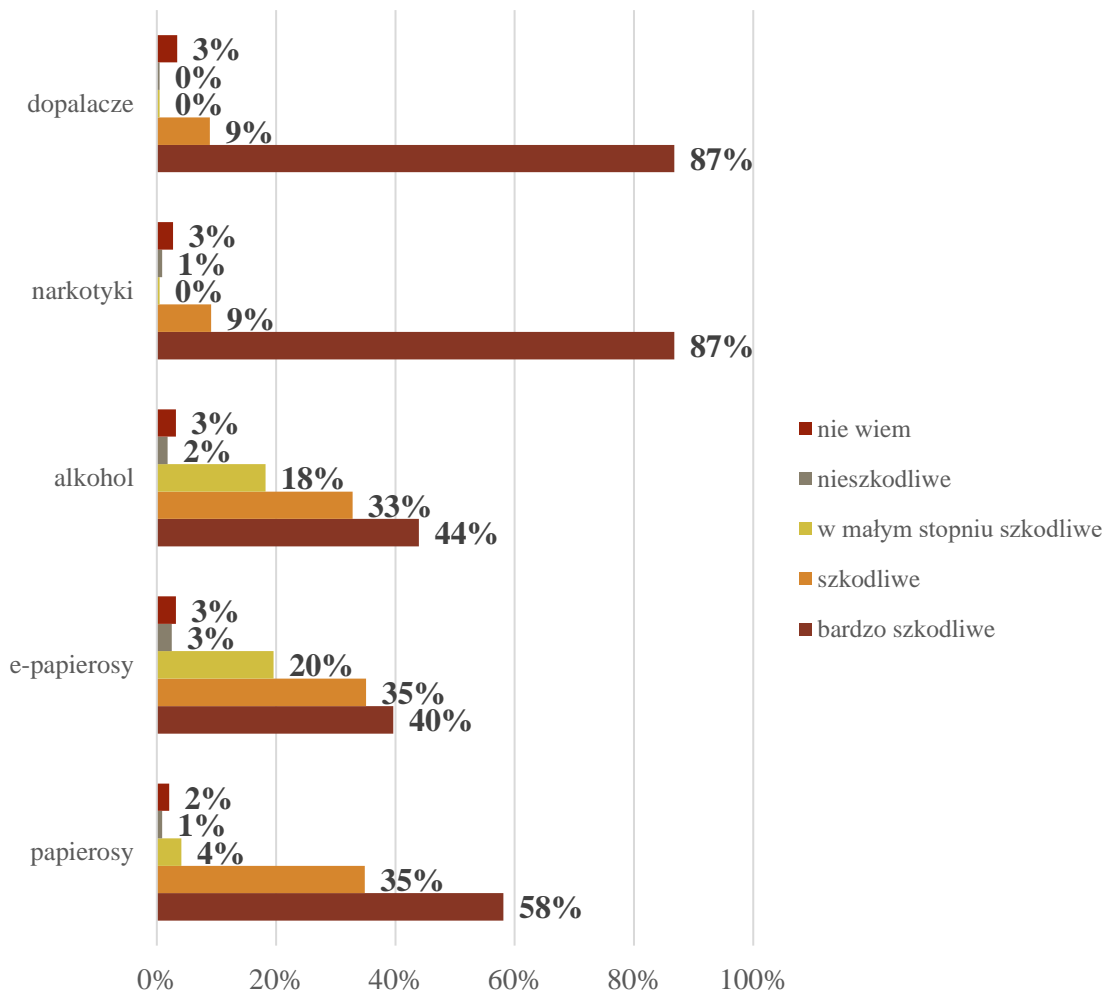
Wykres 17. Gdybyś chciał/a zdobyć narkotyki, dopalacze, alkohol, papierosy w swojej miejscowości byłoby to:

Ocena szkodliwości dla zdrowia dopalaczy, narkotyków, alkoholu, e-papierosów i papierosów uczniów przedstawia się następująco:

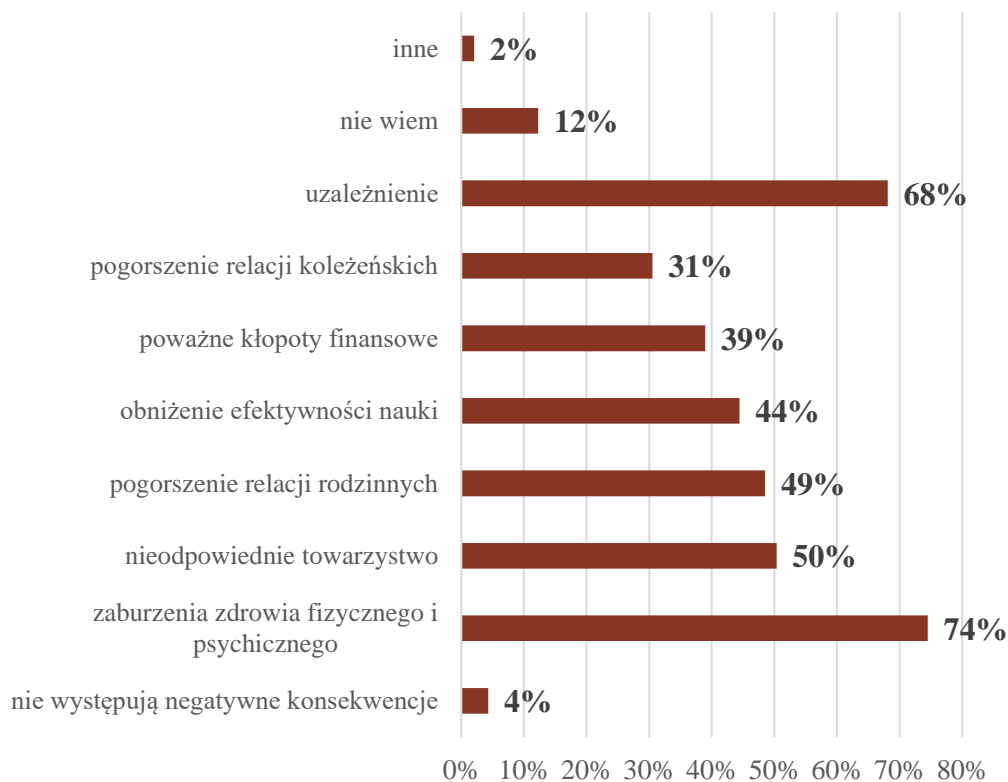
- szkodliwość dopalaczy dostrzega łącznie 96% badanych, narkotyków – 96%, alkoholu – 77%, e-papierosów – 75%, natomiast papierosów – 93%,
- brak wiedzy na temat szkodliwości dopalaczy ma 3% respondentów, na temat narkotyków – 3%, alkoholu – 3%, e-papierosów – 3%, a papierosów – 2%.

Wykres 18. Jak oceniasz szkodliwość poniższych substancji dla zdrowia?

Uczniów poproszono również o odpowiedź na pytanie, jakie mogą być negatywne konsekwencje związane z uzależnieniem od alkoholu, narkotyków, dopalaczy i papierosów. Respondenci najczęściej wskazywali na zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego (74%). Innymi konsekwencjami według badanych są kolejno według liczby wskazań: uzależnienie (68%), nieodpowiednie towarzystwo (50%), pogorszenie relacji rodzinnych (49%), obniżenie efektywności nauki (44%), poważne kłopoty finansowe (39%) i pogorszenie relacji koleżeńskich (31%). Warto zwrócić uwagę na to, że 12% nie wie, jakie mogą być negatywne konsekwencje, a 4% uważa, że takowe nie występują.

Wykres 19. Jakie według Ciebie mogą być negatywne konsekwencje związane z zażywaniem alkoholu, narkotyków, dopalaczy i papierosów?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

PROBLEM PRZEMOCY

Wyniki badań ogólnopolskich dotyczące krzywdzenia dzieci są niepokojące: siedmiu na dziesięciu nastolatków w wieku 11-17 lat doświadczyło w swoim życiu przynajmniej jednej z siedmiu kategorii krzywdzenia, przemocy ze strony bliskich dorosłych doświadczyło 41%, a świadkami przemocy domowej było 15% badanych uczniów²⁴. Doświadczenie przemocy w rodzinie niesie za sobą poważne konsekwencje zarówno w okresie dorastania, jak i w dorosłym życiu. Mając na uwadze szeroko dostępną wiedzę o następstwach stosowania przemocy wobec dzieci, szczególnie niepokojące jest to, że część społeczeństwa nadal aprobuje stosowanie kar cielesnych w procesie wychowania. Z Raportu Rzecznika Praw Dziecka z 2017 roku wynika, że połowa Polaków uważa (52%), iż są sytuacje kiedy dziecko należy ukarać klapssem, a zdecydowani przeciwnicy takich zachowań stanowią jedynie co piątą społeczeństwa (21%)²⁵. Liczne konsekwencje zarówno dla zdrowia fizycznego, jak i psychicznego niesie za sobą również przemoc rówieśnicza – najczęściej doświadczana przez dzieci i młodzież

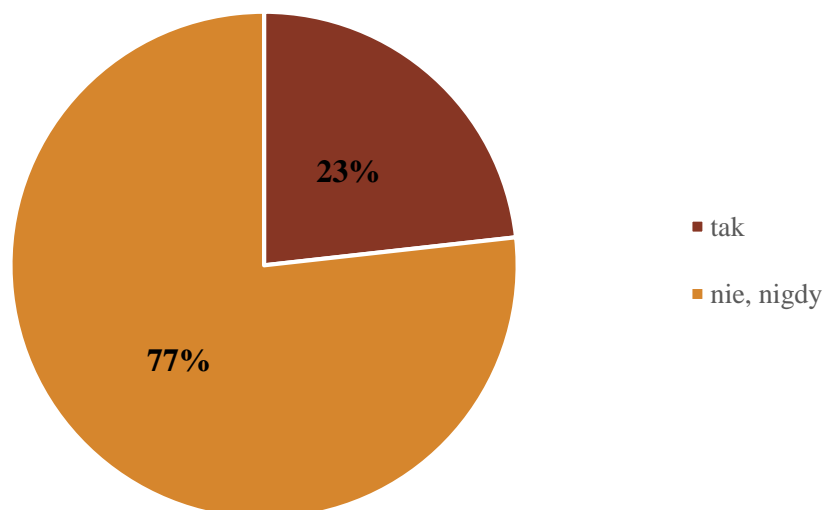
²⁴ Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci: raport z badań, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, Warszawa 2018.

²⁵ Jarosz E., *Przemoc w wychowaniu – czas z tym skończyć!* Raport Rzecznika Praw Dziecka, Uniwersytet Śląski 2017.

kategoria wiktymizacji. Skalę zjawiska przemocy rówieśniczej prezentuje „Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci” zrealizowana przez *Fundację Dajemy Dzieciom Siłę* w 2018 roku. Skala zjawiska jest bardzo duża: ponad połowa uczniów (57%) padła ofiarą przynajmniej jednej formy przemocy rówieśniczej, najczęściej przemocy fizycznej, w dalszej kolejności przemocy psychicznej, napaści zbiorowej ze strony rówieśników, znęcania się i przemocy na randce²⁶. Konsekwencje doświadczania przemocy ze strony rówieśników mogą być tragiczne w skutkach. Do następstw tego należy nie tylko poczucie osamotnienia, czy też obniżenie samooceny, ale także depresja i myśli samobójcze. Biorąc pod uwagę powyższe informacje nie podlega wątpliwości, że diagnoza skali problemu przemocy wobec dzieci powinna być prowadzona systematycznie, aby wiedzieć, jak poważny jest to problem, czy wprowadzane rozwiązania profilaktyczne i pomocowe są skuteczne i wreszcie aby zaplanować odpowiednie oraz skuteczne działania w zakresie przeciwdziałania przemocy.

Kolejne pytanie zadane respondentom, miało na celu oszacowanie skali problemu przemocy wśród dzieci i młodzieży z Gminy Tarczyn. Uczniów spytano o to czy zdarzyło im się doświadczyć przemocy. Twierdząco odpowiedziało 23% ankietowanych.

Wykres 20. Czy kiedykolwiek zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy?

²⁶ Jarosz E., *Przemoc w wychowaniu – czas z tym skończyć!*

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy doświadczyli przemocy.

102 osoby

W celu pogłębionej analizy określono również, jakie osoby stosowały przemoc wobec uczniów. Na podstawie udzielonych odpowiedzi możemy stwierdzić, że ankietowani najczęściej doświadczali przemocy ze strony kolegów ze szkoły – przyznało to 56 osób, tj. 55%. Pozostałe odpowiedzi wskazywały m.in. na znajomych (27 osób, tj. 26%), rodzeństwo (24 osoby, tj. 24%), rodziców (30 osób, tj. 30%) lub inne osoby (9 osób, 9%).

Tabela 17. Kto stosował wobec Ciebie przemoc?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mama	17%	17
tata	13%	13
znajomi	26%	27
koledzy ze szkoły	55%	56
rodzeństwo	24%	24
inne osoby	9%	9

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Poniższa tabela przedstawia odpowiedzi uczniów na pytanie o rodzaje doznawanej przemocy. Możemy zauważyć, że:

- przemocy psychicznej doświadczyło 82 uczniów (80%),
- przemocy fizycznej doświadczyło 43 uczniów (42%),
- przemocy seksualnej doświadczyło 9 uczniów (9%),
- zaniedbania doświadczyło 4 uczniów (4%).

Tabela 18. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
ktoś cię przezywał, groził ci, upokarzał, straszył, wyśmiewał itp.	80%	82
ktoś cię bił, kopał, szarpał, dusił, popychał, spoliczkował itp.	42%	43
ktoś dotykał cię w miejsca, w które sobie tego nie życzyłeś/aś, ktoś mówił o twoim ciele w sposób, który cię zawstydział itp.)	9%	9
nie miałeś/aś zapewnionej opieki kiedy byłeś/aś chory/a, wsparcia i pomocy od rodziców/opiekunów, dostawałeś/aś zbyt mało jedzenia dlatego przez dłuższy czas byłeś/aś głodny/a itp.	4%	4

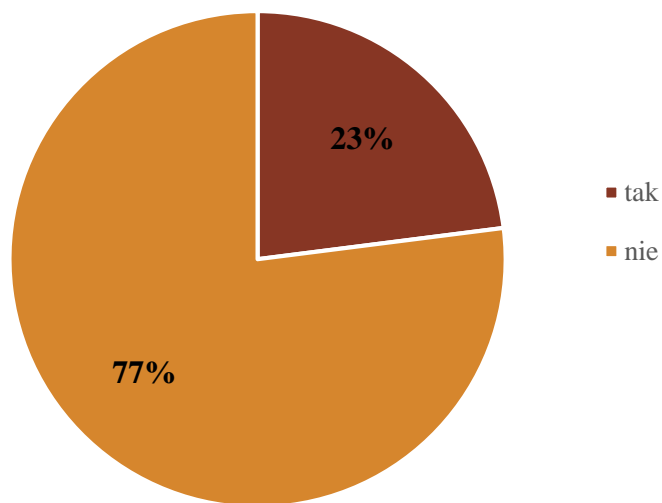
**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

439 osób

W kolejnym pytaniu uczniowie zostali poproszeni o określenie tego czy kiedykolwiek doszło do sytuacji, w której to oni zastosowali przemoc wobec innych osób. Do takiego zachowania przyznało się 23% badanych.

Wykres 21. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji, w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy przyznali, że stosowali przemoc.

100 osób

Badani uczniowie w dalszej kolejności zostali poproszeni o określenie rodzaju przemocy, jaką zastosowali. Z odpowiedzi respondentów wynika, że:

- przemoc psychiczną zastosowało 67 uczniów (68%),
- przemoc fizyczną zastosowało 48 uczniów (48%),
- przemoc seksualną zastosowało 6 uczniów (6%).

Tabela 19. Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przeżywałeś/aś kogoś, groziłeś/aś komuś, upokarzałeś/aś kogoś, straszyleś/aś, wyśmiewałeś/aś itp.	68%	67
biłeś/aś kogoś, kopaleś/aś, szarpaleś/aś, dusiłeś/aś, popychałeś/aś, spoliczkowałeś/aś itp.	48%	48
dotykałeś/aś kogoś w miejsca, w które sobie ta osoba tego nie życzył/a, mówiłeś/aś o czymś ciele w sposób który ją zawstydział itp.	6%	6

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W dalszej kolejności analizie poddane zostały odpowiedzi uczniów na pytanie o to, wobec kogo zdarzyło im się stosować przemoc. Większość ankietowanych przyznała się do przemocy wobec rówieśników (74 osoby, tj. 72%) lub rodzeństwa (41 osób, tj. 40%).

Tabela 20. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
wobec rodziców	3%	3
wobec rodzeństwa	40%	41
wobec rówieśników	72%	74
wobec innych osób	7%	7

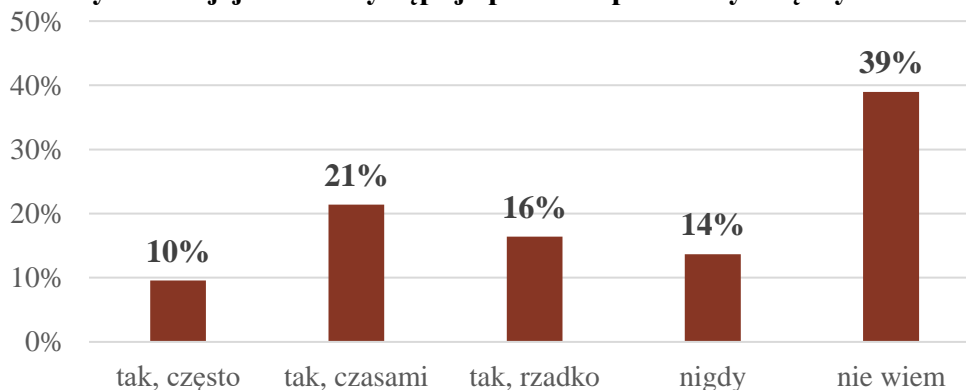
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

439 osób

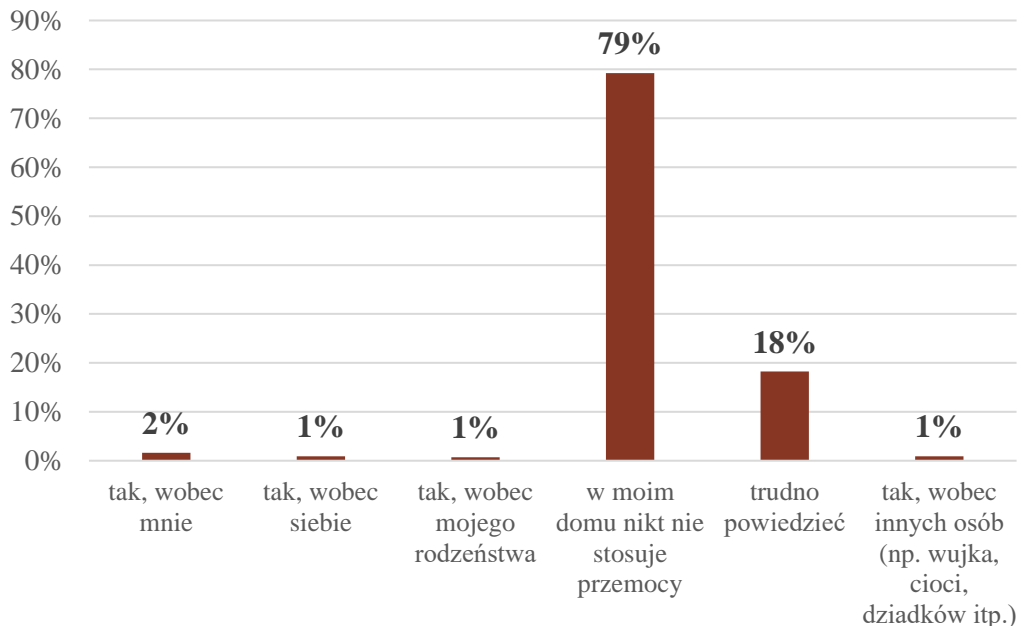
Obraz, jaki wyłania się z badania to znaczny odsetek uczniów deklarujących występowanie w swojej szkole przemocy – przyznała to prawie połowa respondentów (47%). Z udzielonych przez 16% uczniów odpowiedzi wynika, że zdarzenia takie w ich szkole mają miejsce rzadko, według 21% - czasami, a zdaniem 10% - często. 39% ankietowanych udzieliło odpowiedzi „nie wiem”.

Wykres 22. Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami?

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że w domach większości uczniów biorących udział w badaniu nikt nie stosuje przemocy (79%). Niepokojący jest jednak fakt, że prawie co piąty ankietowany (18%) nie potrafił określić swojego stanowiska w tej sprawie. Przemoc domowa jest stosowana wobec 2% ankietowanych.

Wykres 23. Czy w Twoim domu członkowie rodziny stosują przemoc?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Kolejne pytanie zadane uczniom odnosiło się do problemu cyberprzemocy i miało na celu zweryfikowanie czy uczniowie mają wiedzę, czym to zjawisko jest. Uzyskany w procesie badawczym materiał pokazał, że część młodych mieszkańców Gminy Tarczyn nie ma na ten temat świadomości. Na przewiska w stronę innych osób wskazało 40%, na agresję elektroniczną - 45%, a na naruszanie czyjejs prywatności - 51%. Najczęściej zaznaczaną odpowiedzią okazało się publikowanie obraźliwych treści na czyjs temat (64%) oraz naśmiewanie się z kogoś (63%). 16% ankietowanych przyznało, że nie ma w tym zakresie wiedzy.

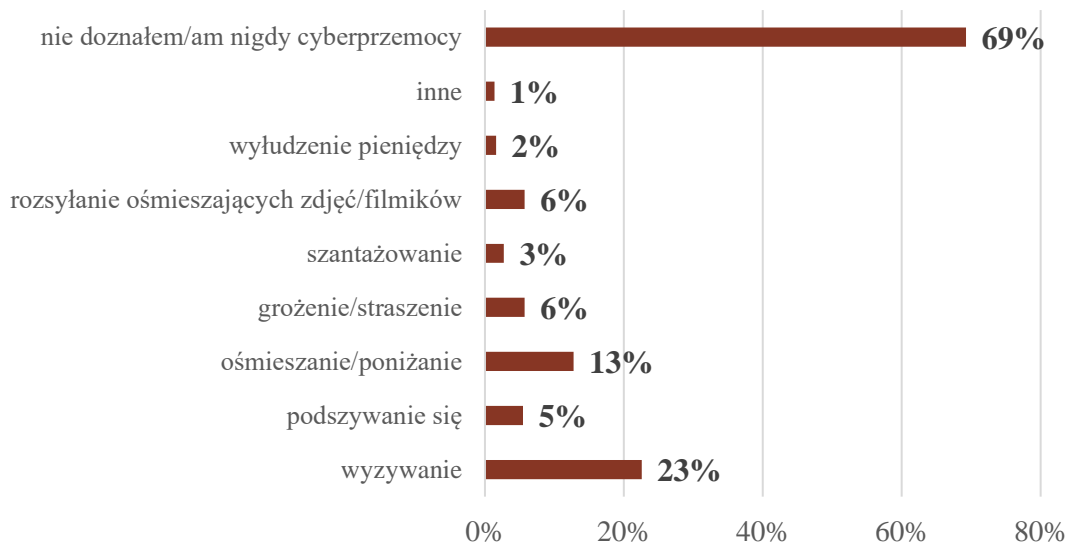
Wykres 24. Czym według Ciebie jest cyberprzemoc?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Aby ocenić skalę zjawiska cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży z Gminy Tarczyn, poprosiliśmy ankietowane osoby o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy zdarzyło im się doświadczyć, którejs z niżej wymienionych form cyberprzemocy. Z deklaracji uczniów wynika, że problemu tego doznało 31% badanych, w tym 13% ośmieszania/poniżania, 23% wyzywania, 6% grożenia/straszenia, również 6% rozsyłania ośmieszających zdjęć/filmików, 5% podszywania się, 3% szantażowania, natomiast 2% wyłudzenia pieniędzy.

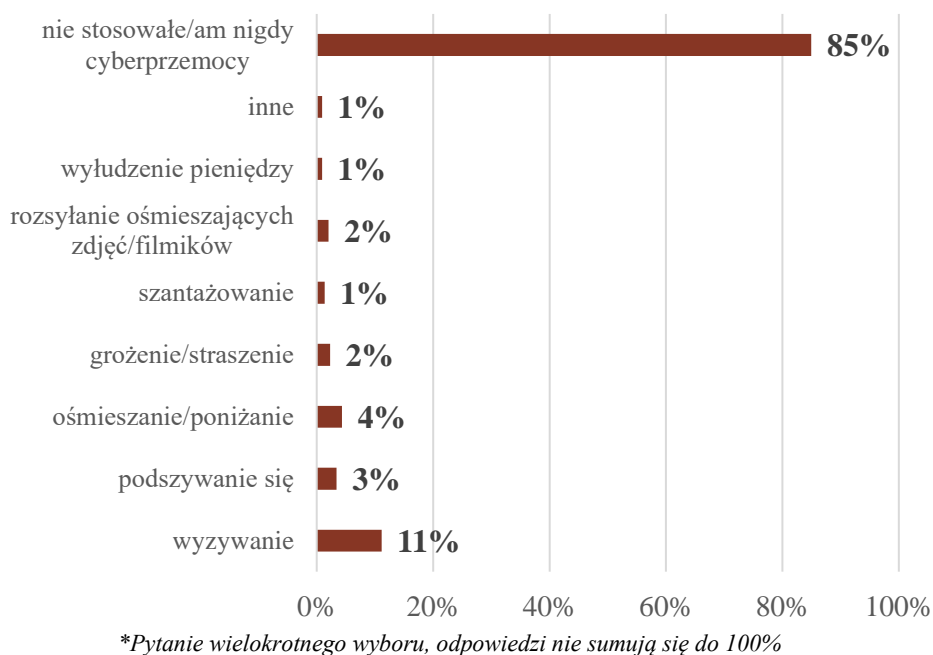
Wykres 25. Czy doznałeś/aś kiedykolwiek, którejs z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Uczniów spytano również o to, czy stosowali kiedykolwiek w życiu, którąś z niżej wymienionych form cyberprzemocy. Do takiego zachowania przyznało się 15% badanych, wśród których najwięcej osób wskazało na wyzywanie (11%). Nieco mniej odpowiedzi padło na ośmieszanie/poniżanie (4%), podszywanie się (3%), grożenie/straszenie lub rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmików (po 2%), szantażowanie i wyłudzenie pieniędzy (po 1%).

Wykres 26. Czy stosowałeś/aś kiedykolwiek, którąś z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)?

KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH

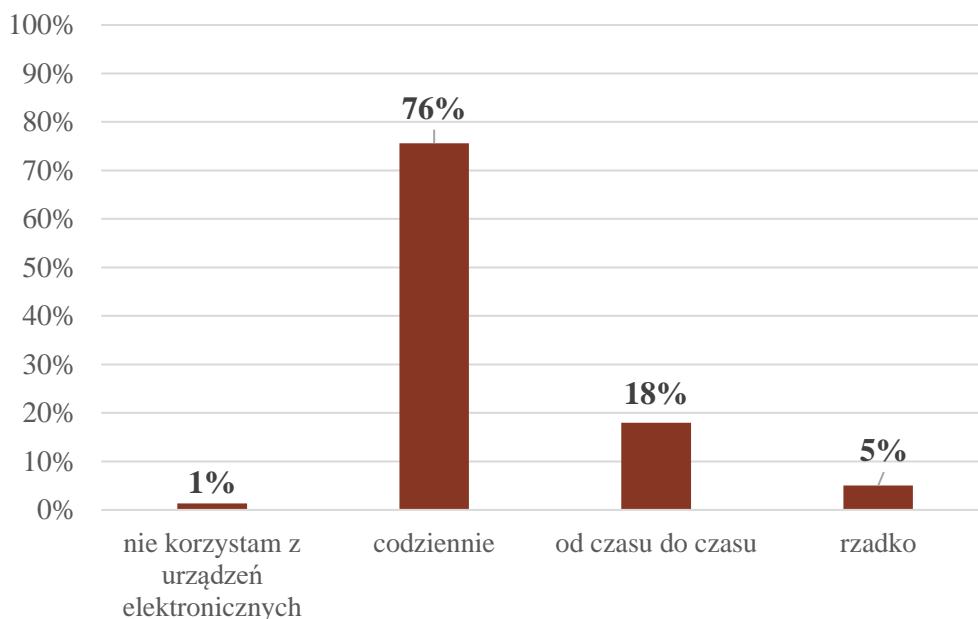
Korzystanie z urządzeń elektronicznych stało się zarówno wśród dorosłych, jak i młodych ludzi powszechne. Sięgają po nie coraz młodsze dzieci, a młodzież jest on-line praktycznie cały czas, dzięki smartfonom stale podpiętym do Internetu. Z ogólnopolskich badań przeprowadzonych wśród uczniów mających 13 i 17 lat wynika, że prawie wszyscy nastolatki korzystają z sieci codziennie, po kilka godzin. Na pytanie „Ile czasu, w przybliżeniu korzystasz z Internetu?”, 21,7% przyznało, że poświęca na to powyżej 6 godzin dziennie. Co niepokojące, prawie połowa badanych zadeklarowała bezpośrednie doświadczenie przemocy internetowej, a wypowiedzi blisko co trzeciego respondenta wskazują na silne ryzyko uzależnienia od smartfonów²⁷. Korzystanie z urządzeń elektronicznych daje dzieciom i młodzieży możliwości rozwoju, ale niesie za sobą także liczne zagrożenia –

²⁷ Raport z ogólnopolskiego badania uczniów: *Nastolatki 3.0*, pod. red. Bochenek M., Lange R., NASK Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2019.

pornografię, treści pełne przemocy, fake newsy, ryzyko nawiązania niebezpiecznych relacji, czy też cyberprzemoc. Skutkiem nadmiernego korzystania z mediów cyfrowych może być również uzależnienie, które wiąże się z szeregiem różnego rodzaju negatywnych konsekwencji zarówno w obszarze zdrowia fizycznego, jak i psychicznego. Wpływ mediów na dzieci i młodzież jest ogromny, bez wątpienia jednak korzystanie z urządzeń elektronicznych, zwłaszcza Internetu, pozostanie jedną z najczęściej podejmowanych czynności przez młodych ludzi. Biorąc to pod uwagę koniecznym wydaje się uczyć dzieci i młodzież bezpiecznego poruszania się po świecie on-line oraz uświadamiać ich w zakresie konsekwencji poświęcania na to zbyt wiele czasu.

Następne pytania zadane respondentom miały na celu zweryfikowanie, w jaki sposób oraz jak często uczniowie z Gminy Tarczyn korzystają z urządzeń elektronicznych takich jak komputer, tablet, telefon komórkowy oraz konsola do gier. Zebrany materiał badawczy wykazał, że znaczna część badanych korzysta z tego typu urządzeń codziennie (76%). 18% wskazało na korzystanie z nich czasu od czasu do czasu, a 5% rzadko. 1% badanych przyznał, że nie korzysta z wymienionych wyżej sprzętów elektronicznych.

Wykres 27. Jak często korzystasz z urządzeń elektronicznych (komputer, tablet, telefon)?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy korzystają z urządzeń elektronicznych.

433 osoby

Większość młodych mieszkańców Gminy Tarczyn poświęca na korzystanie z urządzeń elektronicznych 1-3 godzin dziennie (170 osób, tj. 39%), ale znaczna część uczniów wskazała również na 3-6 godzin (125 osób, tj. 29%). 51 ankietowanych poświęca na to 6-10 godzin dziennie (12%), 25 respondentów powyżej 10 godzin (6%), natomiast 46 uczniów do godziny (11%). 16 badanych (4%) deklaruje, że nie korzysta z urządzeń elektronicznych codziennie.

Tabela 21. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z urządzeń elektronicznych?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
do 1 godz.	11%	46
1-3 godz.	39%	170
3-6 godz.	29%	125
6-10 godz.	12%	51
powyżej 10 godzin	6%	25
nie korzystam codziennie z urządzeń elektronicznych	4%	16

Jak wynika z deklaracji uczniów, najczęstszą formą korzystania przez nich z urządzeń elektronicznych jest kontakt ze znajomymi (314 osób, tj. 73%). Znaczna część badanych wskazała również na słuchanie muzyki (285 osób, tj. 66%), oglądanie filmów/seriali (271 osób, tj. 63%), granie w gry (270 osób, tj. 62%), naukę (233 osoby, tj. 54%), korzystanie z portali społecznościowych (206 osób, tj. 48%), korzystanie z urządzeń elektronicznych z nudów (171 osób, tj. 39%) oraz w celu poszukiwania informacji/wiadomości (152 osoby, tj. 35%).

Tabela 22. Z jakich powodów najczęściej korzystasz z urządzeń elektronicznych?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nauka	54%	233
kontakt ze znajomymi	73%	314
poznawanie nowych osób	24%	106
oglądanie filmów/seriali	63%	271
słuchanie muzyki	66%	285
granie w gry	62%	270
robienie zakupów	17%	75
prowadzenie bloga lub własnej strony	9%	38
korzystanie z portali społecznościowych (np. Facebooki, Instagram, Snapchat itp.)	48%	206
poszukiwanie informacji/wiadomości	35%	152
z nudów	39%	171
inne	1%	6

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W kolejnym pytaniu, respondenci zostali poproszeni o ustosunkowanie się do kilku stwierdzeń dotyczących korzystania z urządzeń elektronicznych. Miało to na celu określenie liczby uczniów, którzy z związku z tym doświadczają problemów, czy też przejawiają niekorzystne zachowania. Wyniki respondentów przedstawiają się następująco:

- próbuje bezskutecznie ograniczyć czas spędzany na korzystaniu z urządzeń elektronicznych bardzo często 6% badanych, a czasami – 28%;
- najbliższe osoby zarzucają zbyt częste spędzanie czasu na korzystaniu z urządzeń elektronicznych bardzo często 13% badanym, a czasami – 33%;
- wskutek zbyt długiego korzystania z urządzeń elektronicznych zapomnieć o swoich codziennych obowiązkach zdarza się bardzo często 6% badanym, a czasami – 18%;
- denerwuję się, gdy ktoś przeszkadza w korzystaniu z urządzeń elektronicznych 3% badanych bardzo często, a 15% czasami;
- z powodu zbyt długiego korzystania z urządzeń elektronicznych spada efektywność nauki lub pracy w przypadku 4% badanych bardzo często, a 16% czasami;
- późno w nocy nie śpi, bo korzysta z urządzeń elektronicznych bardzo często 7% badanych, a czasami – 17%;
- coraz częściej korzystanie z urządzeń elektronicznych zamiast spotkań z innymi wybiera bardzo często 3% badanych, a czasami – 12%;
- odczuwa negatywne skutki zdrowotne np. ból kręgosłupa, pogorszenie wzroku 3% bardzo często, a 8% - czasami.

Tabela 23. Odnieś się proszę do poniższych stwierdzeń korzystając z przedstawionej skali.

	nigdy	rzadko	czasami	bardzo często
Najbliższe mi osoby zarzucają mi, że zbyt dużo czasu spędzam korzystając z urządzeń elektronicznych.	22%	32%	33%	13%
Późno w nocy nie śpię, bo korzystam z urządzeń elektronicznych.	39%	37%	17%	7%
Próbuję bezskutecznie ograniczyć czas spędzany na korzystaniu z urządzeń elektronicznych.	40%	27%	28%	6%
Coraz częściej wybieram urządzenia elektroniczne zamiast spotkań z innymi.	58%	27%	12%	3%
Wskutek zbyt długiego przebywania na urządzeniach elektronicznych zdarza mi się zapomnieć o moich codziennych obowiązkach (np. sprzątanie, nauka).	50%	27%	18%	6%
Denerwuję się, gdy ktoś przeszkadza mi jak korzystam z urządzeń elektronicznych.	51%	31%	15%	3%
Z powodu zbyt długiego korzystania z urządzeń elektronicznych spada efektywność mojej nauki lub pracy.	50%	31%	16%	4%
Odczuwam negatywne skutki zdrowotne z powodu korzystania z urządzeń elektronicznych np. ból kręgosłupa, pogorszenie wzroku	73%	16%	8%	3%

W ostatnim pytaniu bloku tematycznego dotyczącego korzystania z urządzeń elektronicznych, uczniowie zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie, czy zdarzyło im się kłamać, aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych np. przed rodzicami. Tego typu zachowanie zadeklarowało 187 osób odpowiadających na to pytanie (43%), w tym 104 uczniom zdarzyło się to czasami (24%), 61 badanym jednokrotnie (14%), a 22 respondentom bardzo często (5%).

Tabela 24. Czy zdarzyło Ci się kłamać, aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych np. przed rodzicami?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak, bardzo często	5%	22
tak, czasami	24%	104
tak, jednokrotnie	14%	61
nie	57%	246

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

439 osób

DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE

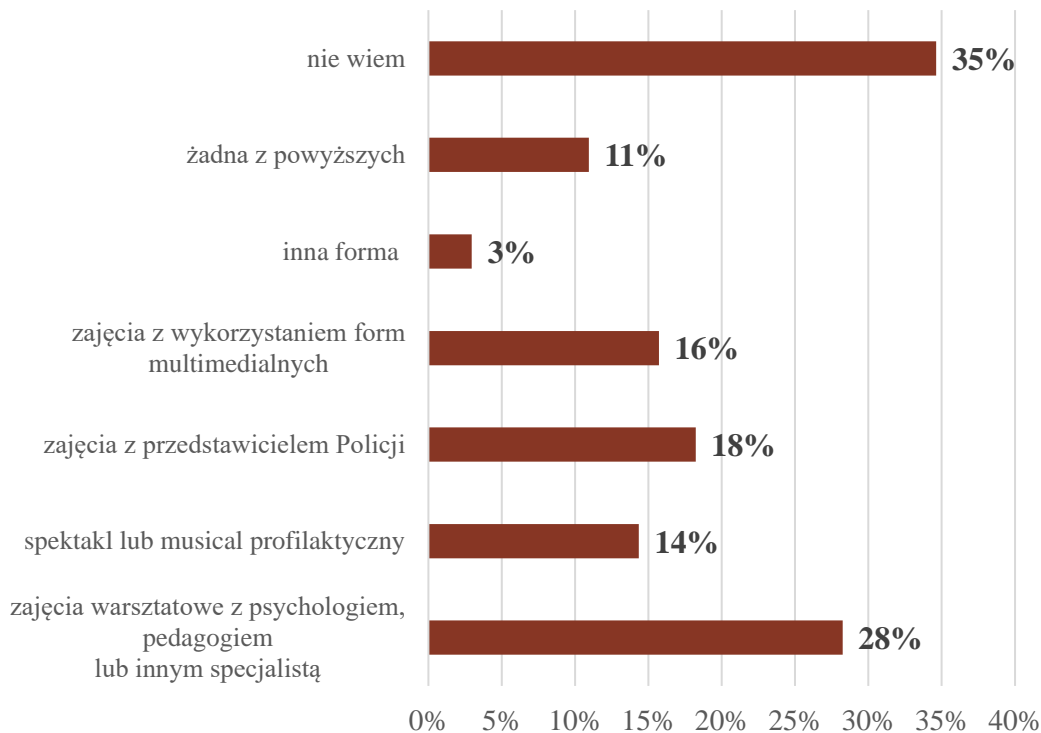
Występowanie wielowymiarowych konsekwencji zachowań ryzykownych podejmowanych przez młodych ludzi niesie za sobą konieczność realizowania systematycznych działań profilaktycznych. Wśród następstw używania przez dzieci i młodzież substancji psychoaktywnych, doświadczania, czy stosowania przemocy lub podejmowania innych zachowań ryzykownych wymienić można wzrost skali zaburzeń zachowania, straty ekonomiczne, wizerunkowe, konsekwencje prawne, zaburzenia relacji społecznych, uzależnienia, koszty ekonomiczne (np. leczenia, rehabilitacje), problemy edukacyjne, czy też zawodowe. Standardy skutecznej profilaktyki wskazują, że do zapewnienia trwałych rezultatów wskazane jest aby prowadzone działania profilaktyczne realizowane były z udziałem całej społeczności, a zwłaszcza rodziców i aby programy przeprowadzane były w trakcie wielu spotkań, przez wiele lat. Profilaktyka nie powinna opierać się na straszeniu, ale przekazywaniu rzeczywistej wiedzy, być dostosowana do wieku odbiorcy, a ich podstawą musi być rzetelnie przeprowadzona diagnoza. Co istotne, dla zwiększenia skuteczności, konieczne jest wykorzystanie w realizowanych działaniach profilaktycznych lokalnych mediów oraz technologii cyfrowych, a także podnoszenie dydaktycznych i profilaktycznych umiejętności nauczycieli, pedagogów oraz psychologów szkolnych²⁸.

W dalszej części raportu zaprezentowane zostały odpowiedzi uczniów z Gminy Tarczyn na pytania dotyczące podejmowanych w szkole działań profilaktycznych. Interesowało nas, jaka forma zajęć profilaktycznych jest dla ankietowanych najciekawsza/najefektywniejsza.

W tej kwestii wyniki kształtują się następująco: 28% uznaje za najciekawsze i najefektywniejsze zajęcia warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą, 18% zajęcia warsztatowe z przedstawicielem Policji, 16% zajęcia z wykorzystaniem form multimedialnych, natomiast 14% uczniów wskazało na spektakl lub musical profilaktyczny. Ponad jedna trzecia osób zaznaczyła odpowiedź „nie wiem” (tj. 35%), natomiast 11% osób stwierdziło, że żadna z wymienionych form nie byłaby dla niego ciekawa/efektywna. 3% uczniów podało inną formę zajęć (zajęcia na świeżym powietrzu, samoobrona, spędzanie czasu ze znajomymi, spowiedź, zajęcia sportowe).

²⁸ *Zachowania ryzykowne nastolatków*, koncepcja: Jędrzejko Z. M, Sieroń B. R., Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa-Milanówek 2017.

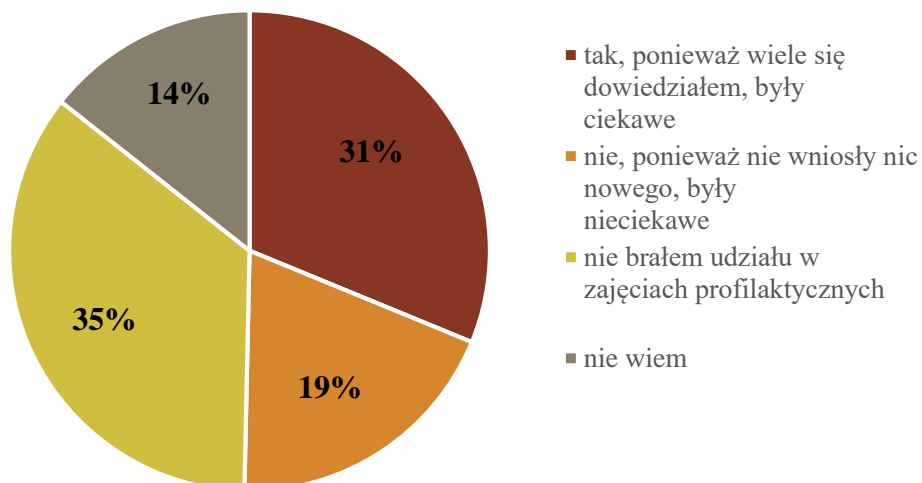
Wykres 28. Jaka forma zajęć profilaktycznych jest wg Ciebie najciekawsza/najefektywniejsza?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Ostatnie pytanie zadane respondentom, dotyczyło zajęć profilaktycznych organizowanych w szkołach i miało na celu zweryfikowanie opinii młodych ludzi na ich temat. Zdaniem 31% uczniów prowadzone zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie, ponieważ badani wiele się dowiedzieli i były ciekawe, a 19% uważa, że nie wniosły one nic nowego i były mało interesujące. Więcej niż jedna trzecia uczniów nie brała udziału takich zajęciach (35%), a 14% nie potrafi jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie.

Wykres 29. Czy Twoim zdaniem prowadzone zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie?

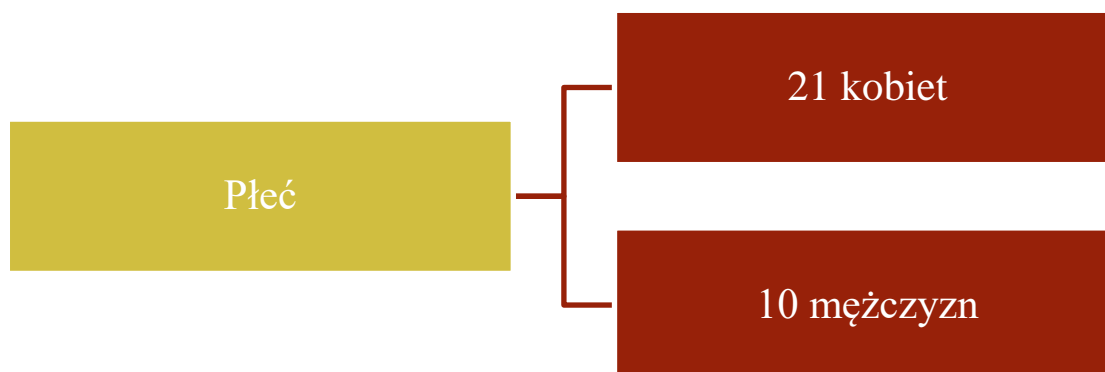
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

W badaniu diagnozującym problemy społeczne wzięły udział również osoby pracujące w punktach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych na terenie Gminy Tarczyn. Ich udział w badaniu miał na celu sprawdzenie dostępności alkoholu dla mieszkańców niepełnoletnich oraz będących w stanie nietrzeźwości, a także zweryfikowanie wiedzy sprzedawców na temat ustawy z dnia 26 X 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącej się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu. Ich opinia była ważna również dla oceny skali uzależnienia od alkoholu w Gminie.

STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

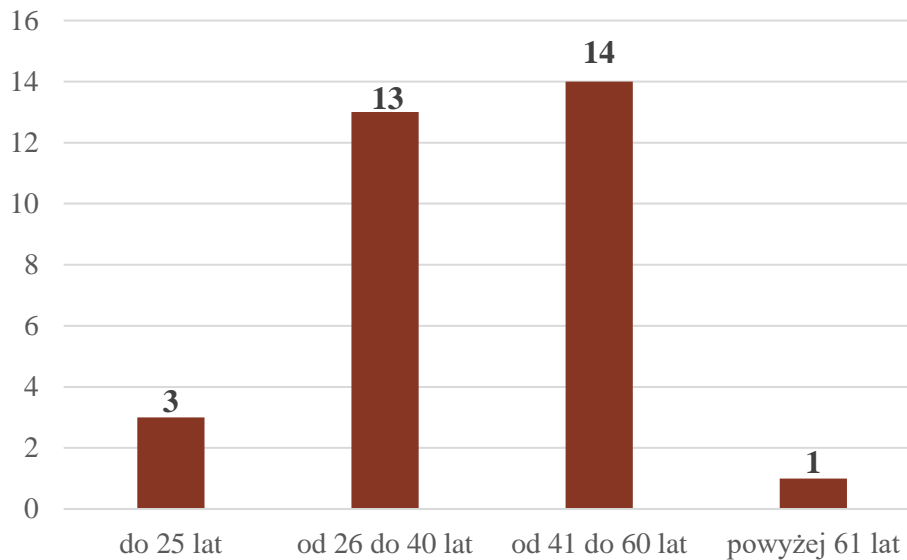
Kwestionariusze ankiet wypełniło 31 sprzedawców napojów alkoholowych. Jak widać na załączonym wykresie, w strukturze płci osób biorących udział w badaniu dominują kobiety – wypełniły one 21 kwestionariuszy.

Rysunek 10. Płeć:

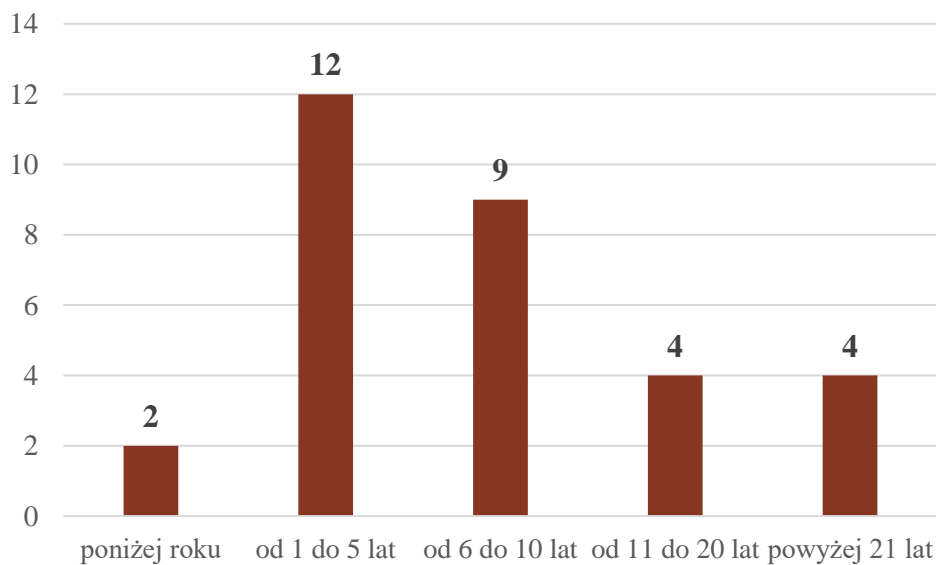
Analizując strukturę wiekową badanej grupy możemy zauważyć, że największy udział w badaniu mają respondenci między 41 a 60 rokiem życia – taki wiek zadeklarowało 14 respondentów, natomiast najmniejszy - ankietowani powyżej 61 lat (1 osoba). Na przedział wiekowy pomiędzy 26-40 lat wskazało 13 badanych, natomiast do 25 lat – 3 osoby.

Wykres 30. Pana/i wiek mieści się w przedziale:

Spytaliśmy ankietowanych także o to, od ilu lat pracują w punkcie, gdzie prowadzona jest sprzedaż alkoholu. Zebrany materiał badawczy wykazał, że 12 osób pracuje w punkcie sprzedaży alkoholu od 1 do 5 lat. Staż pracy 9 wynosi od 6 do 10 lat, 4 osoby pracują od 11 do 20 lat, a kolejne 4 powyżej 21 lat. Dwie osoby wykonują ten zawód poniżej roku.

Wykres 31. Od ilu lat pracuje Pan/i w punkcie, gdzie prowadzona jest sprzedaż alkoholu?

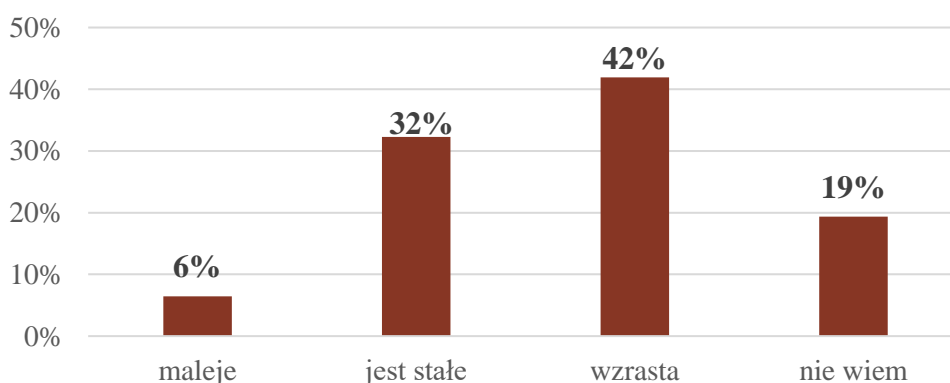

PROBLEM UZALEŻNIEŃ Z PERSPEKTYWY SPRZEDAWCÓW

Pytania skierowane do osób pracujących w sklepach na terenie Gminy Tarczyn, miały na celu sprawdzenie ich opinii względem skali spożywania napojów alkoholowych przez mieszkańców, dostępności alkoholu i papierosów dla osób niepełnoletnich oraz znajomości *Ustawy z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*.

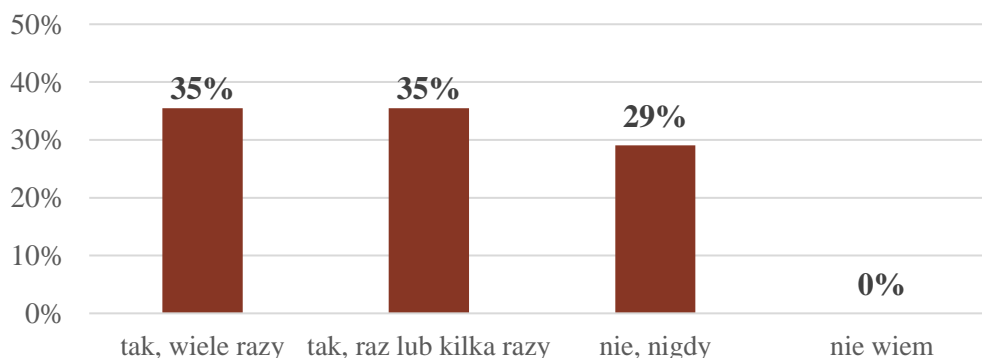
W pierwszej kolejności respondentów poproszono o ocenę poziomu spożycia alkoholu na przestrzeni kilku lat. Uzyskane wyniki badań są następujące: 6% ankietowanych zauważyło zmniejszanie się poziomu spożycia, 32% osób stwierdziło, że jest ono stałe, natomiast 42% sprzedawców uważa, że spożycie alkoholu w Gminie Tarczyn uległo zwiększeniu. 19% respondentów nie potrafi jasno określić swojego zdania w tej sprawie.

Wykres 32. Proszę ocenić czy spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat w miejscowości, w której Pan/i pracuje/prowadzi działalność:

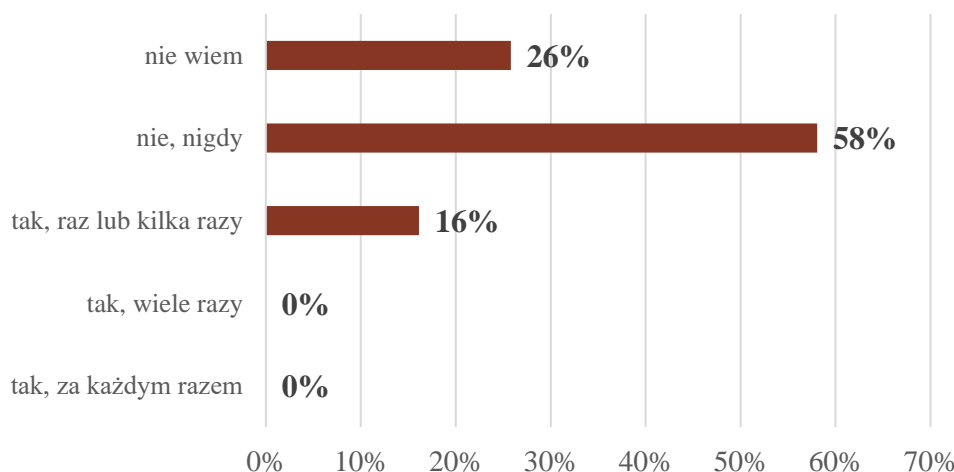
Interesowało nas również to, jak często zdarzało się, że osoba niepełnoletnia chciała kupić alkohol w obsługiwanym przez badanych punkcie. Analizując odpowiedzi na to pytanie można zauważyć, że doszło do takiej sytuacji według większości osób. Zdaniem 35% respondentów – zdarzyło się to wiele razy, według kolejnych 35% osób – raz lub kilka razy. 29% sprzedawcom nigdy się to nie przytrafiło.

Wykres 33. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba niepełnoletnia chciała kupić alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie?

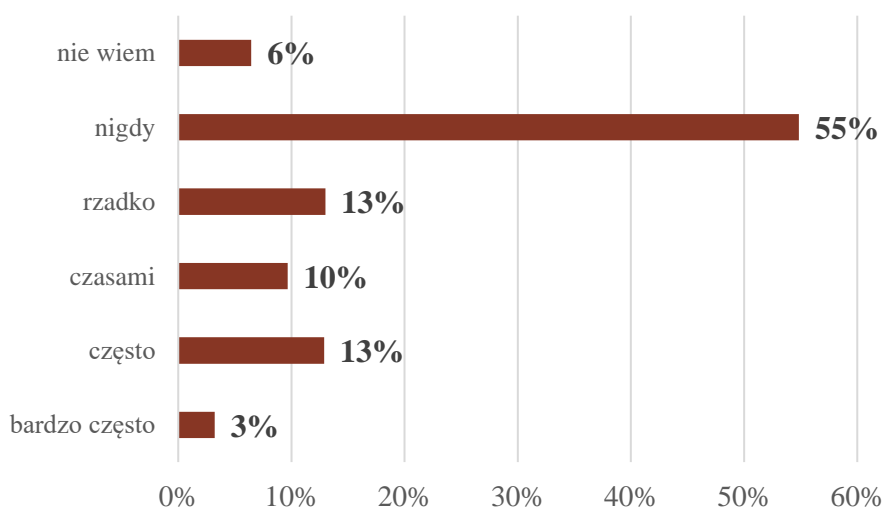
W kolejnym pytaniu sprzedawcy mieli określić, czy zdarzyło im się sprzedać alkohol osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Według 58% sprzedawców alkohol nie jest sprzedawany osobom niepełnoletnim w Gminie Tarczyn, 16% twierdzi, że taka sytuacja miała miejsce raz lub kilka razy, a 26% nie jest w stanie udzielić odpowiedzi na to pytania, ponieważ nie ma wiedzy na ten temat.

Wykres 34. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

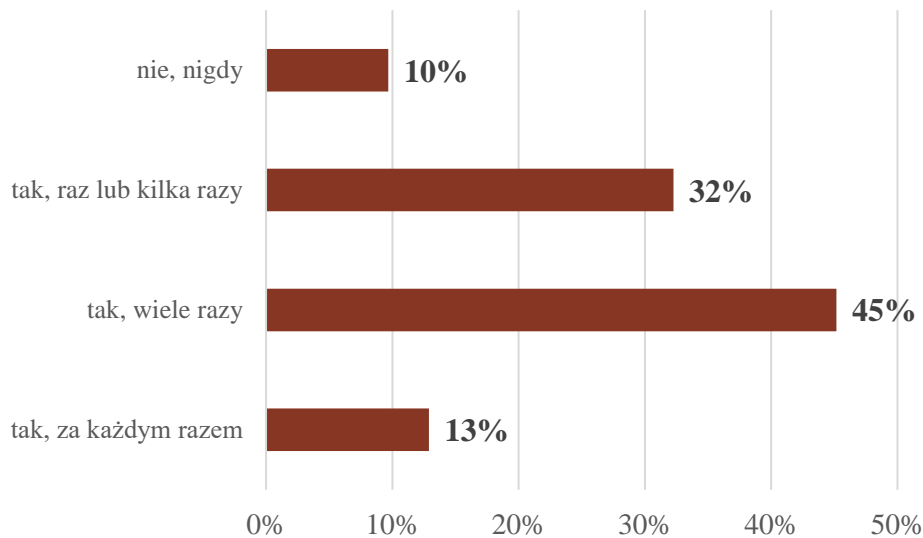
O stosunkowo dużym przyzwoleniu społecznym na spożywanie alkoholu przez osoby nieletnie świadczy fakt, iż 55% respondentów przyznało, że nigdy nie zdarzyło się im, aby inny klient interweniował w sprawie sprawdzenia wieku osób kupujących alkohol. Wspomniana sytuacja rzadko ma miejsce u 13% sprzedawców, z kolei odpowiedź „czasami” zaznaczyło 10% badanych. Tylko 3% ankietowanych twierdzi, że taka interwencja występuje bardzo często, a kolejne 13%, że często. Pozostałe osoby nie potrafią odpowiedzieć na to pytanie (6%).

Wykres 35. Czy często zdarza się, że ktoś z dorosłych klientów podejmuje interwencję w sprawie sprawdzenia wieku kupujących alkohol?

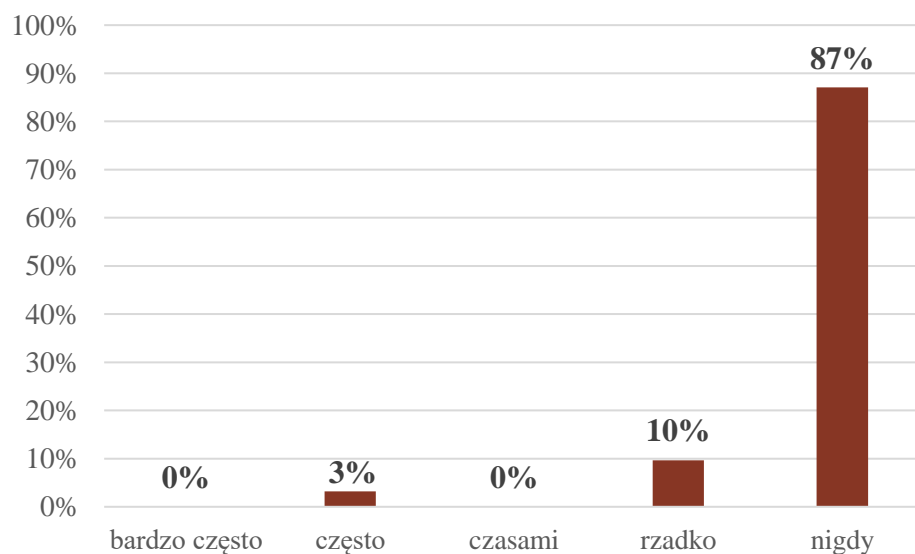
Zgodnie z *Ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*, sprzedawcy napojów alkoholowych, mają obowiązek kontrolować dokumenty tożsamości klientów, w celu weryfikacji ich pełnoletności. Na podstawie zebranych danych możemy zauważyć, że prawie wszyscy sprzedawcy Gminy Tarczyn stosują się do tej zasady, ale tylko 13% ankietowanych robi tak za każdym razem.

Wykres 36. Czy zdarzyło się Panu/i kiedykolwiek pytać o dowód osobisty klienta, nie mając pewności czy jest on pełnoletni?

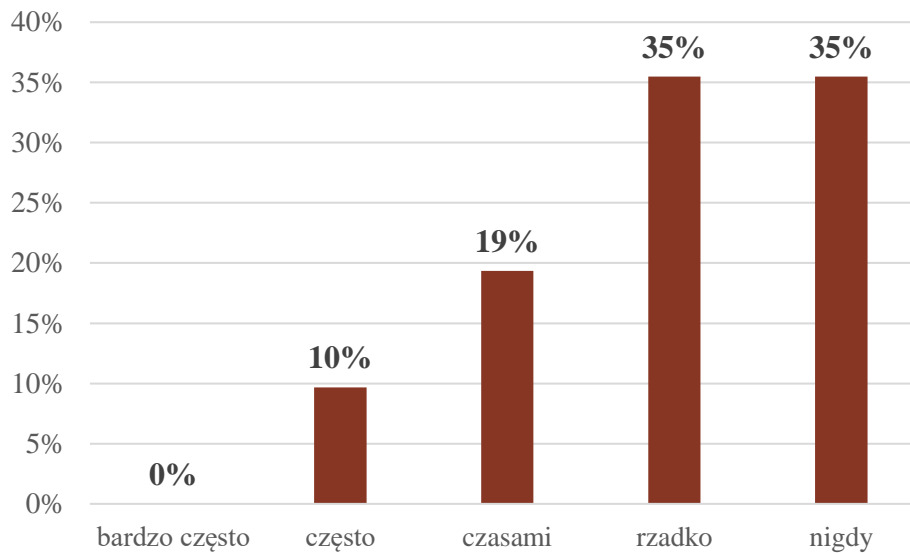
Przeprowadzone badanie wykazało, że 13% sprzedawców przyznało, że zdarzyło im się sprzedać alkohol osobom nieletnim w sytuacji, gdy te chciały kupić go dla rodziców. Zgodnie z zapisem *Ustawy o wychowaniu w trzeźwości*, sprzedawca nie ma prawa sprzedać alkoholu osobie niepełnoletniej w żadnej sytuacji.

Wykres 37. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobom nieletnim, w sytuacji, gdy osoba ta chciała kupić alkohol dla rodziców?

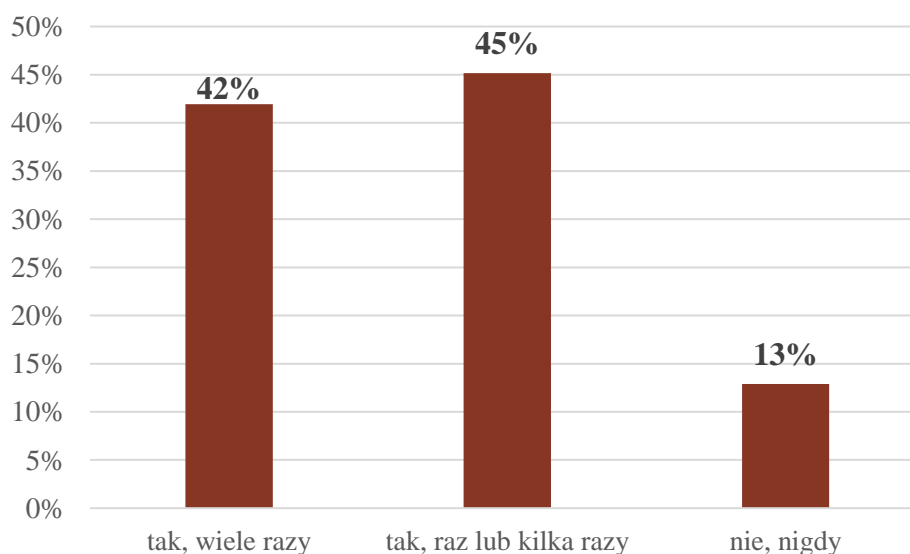
Spytaliśmy respondentów również o to, jak często ma miejsce sytuacja jazdy po wypiciu alkoholu na terenie Gminy. Opinie na ten temat są podzielone, 35% ankietowanych jest zdania, że nigdy nie dochodzi do takich sytuacji, kolejne 35% twierdzi, że zdarza się to rzadko, natomiast 10% ankietowanych sądzi, iż zdarza się to często.

Wykres 38. Proszę ocenić jak często ma miejsce sytuacja jazdy po wypiciu alkoholu w Pana/i miejscowości?

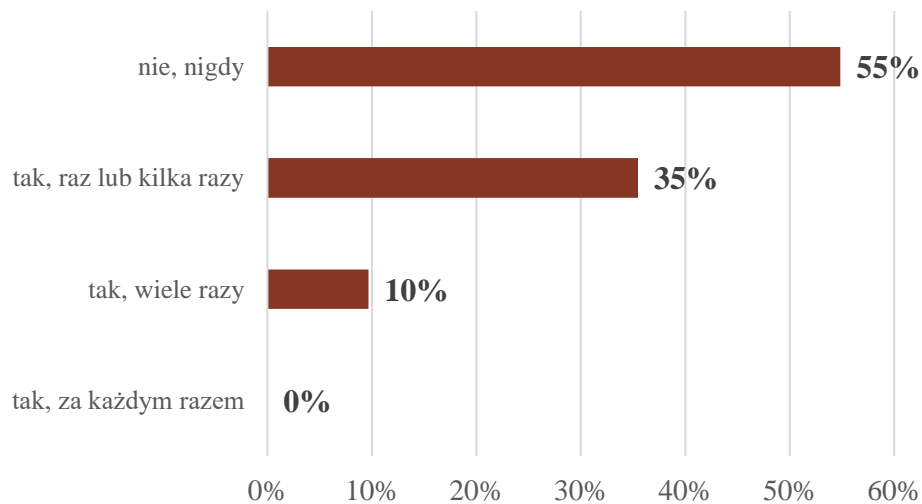
Kolejną kwestią poddaną zbadaniu była częstotliwość prób zakupu alkoholu przez osoby nietrzeźwe w punktach na terenie Gminy Tarczyn. Poniższy wykres prezentuje otrzymane wyniki. Większości sprzedawców zdarzyła się sytuacja, w której osoba nietrzeźwa próbowała kupić alkohol w obsługiwanym przez nich punkcie. Wiele razy przytrafiło się to 42% badanych, zaś raz lub kilka razy 45% ankietowanym.

Wykres 39. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba nietrzeźwa próbowała kupić alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie?

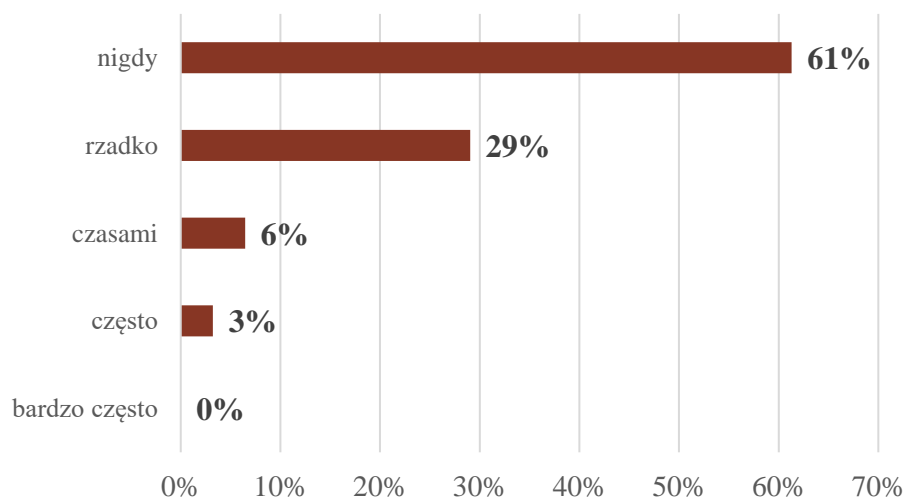
W następnym pytaniu sprzedawcy mieli określić czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy sprzedali alkohol osobie nietrzeźwej. Ponad połowa badanych (55%) zadeklarowała, iż nigdy im się taka sytuacja nie przytrafiła. Średnio co trzeci ankietowany (35%) twierdzi, że zdarzyło się to raz lub kilka razy, z kolei 10% - wiele razy.

Wykres 40. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

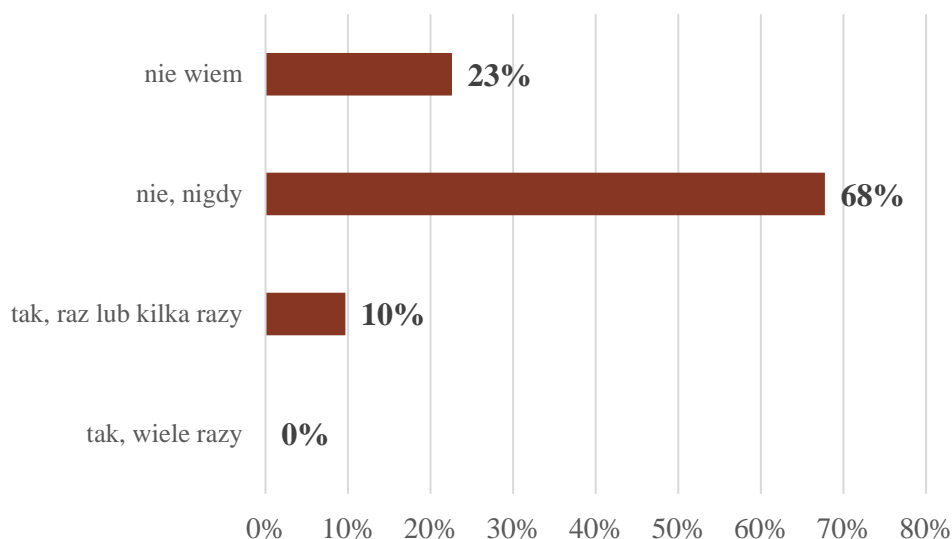
W dalszej kolejności respondentom zadaliśmy pytanie o to, jak często sprzedawcom zdarza się wzywać policję z powodu zakłócenia porządku przez osobę znajdującą się pod wpływem napojów alkoholowych, na terenie punktów sprzedaży alkoholu lub w jego najbliższej okolicy. Większość respondentów nigdy nie wzywała policji z wyżej wymienionego powodu (61%). Jednak rzadko takie sytuacje zdarzały się 29% ankietowanych, czasami 6% osób, a często 3% osób.

Wykres 41. Jak często zdarza się Panu/i wzywać policję z powodu zakłócenia porządku przez osobę pod wpływem alkoholu na terenie punktu sprzedaży alkoholu lub w jego najbliższej okolicy?

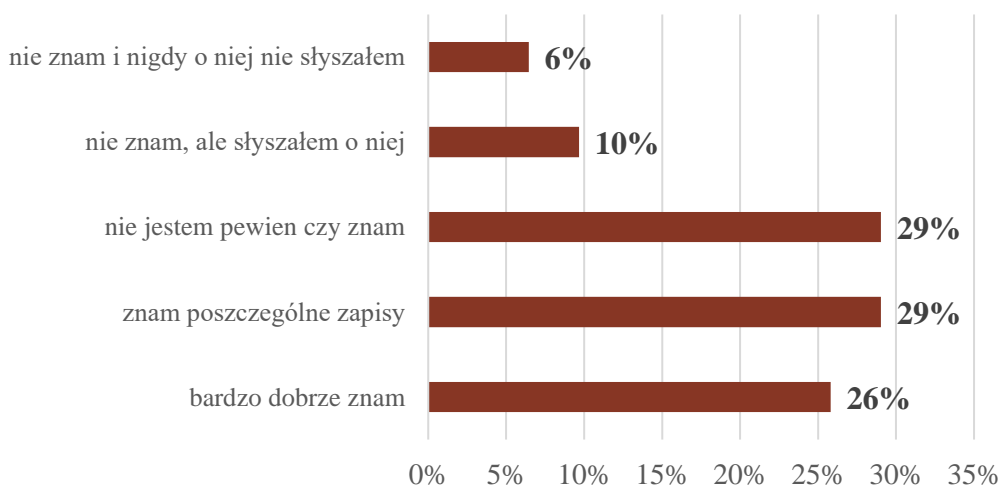
Wyroby nikotynowe podobnie jak alkohol, nie mogą być sprzedawane osobom nieletnim, pytaliśmy więc respondentów o to, czy zdarzyło się im sprzedać papierosy osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Zdecydowana większość nigdy nie sprzedała papierosów osobie niepełnoletniej (68%), 23% osobom zdarzyło się to raz lub kilka razy (10%), natomiast 7 osób nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie.

Wykres 42. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać papierosy osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

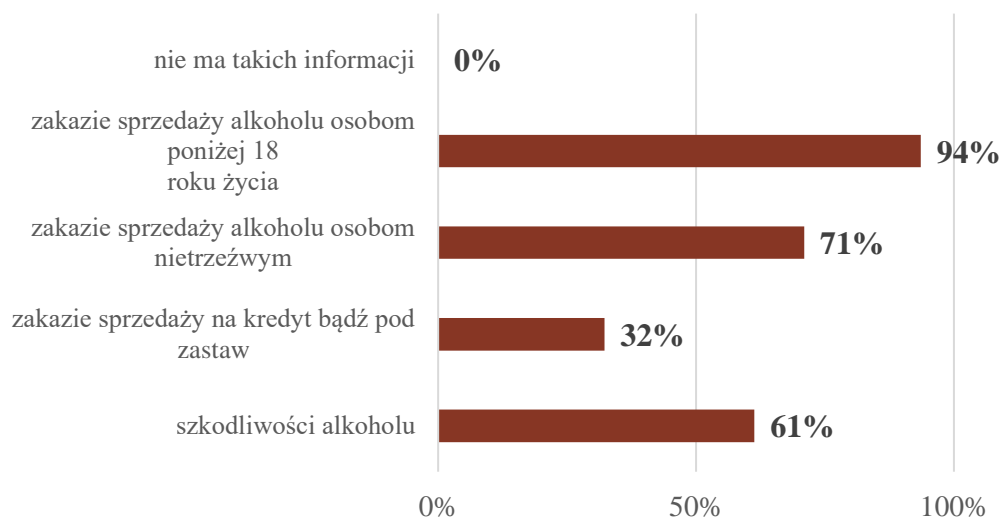
Następnie sprzedawcy zostali poproszeni o przyznanie czy znają ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. 29% ankietowanych twierdzi, że zna poszczególne zapisy, kolejne 29% osób nie jest pewna czy ją zna. 10% ankietowanych nie zna ustawy, lecz słyszało o niej, a 6% nie zna i nigdy nie słyszało o ustawie. Tylko co czwarty sprzedawca zna ustawę bardzo dobrze (26%).

Wykres 43. Czy zna Pan/i ustawę z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącą się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu?

W nawiązaniu do ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, akt prawny zobowiązuje do umieszczania w widocznych punktach sklepów informacji na temat szkodliwości alkoholu oraz obligatoryjnie o zakazie sprzedaży osobom poniżej 18 roku życia, sprzedaży na kredyt lub pod zastaw oraz zakazie sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym. 94% ekspedientów deklaruje, iż posiada informacje o zakazie sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia, 71% – o zakazie sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym, 61% o szkodliwości alkoholu. 32% respondentów podaje, że w ich sklepie znajduje się informacja o zakazie sprzedaży na kredyt lub pod zastaw.

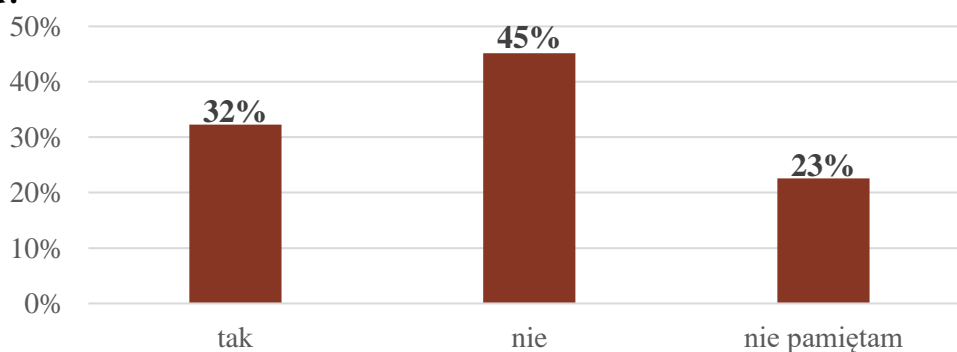
Wykres 44. Czy w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie znajdują się informacje na temat:

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100

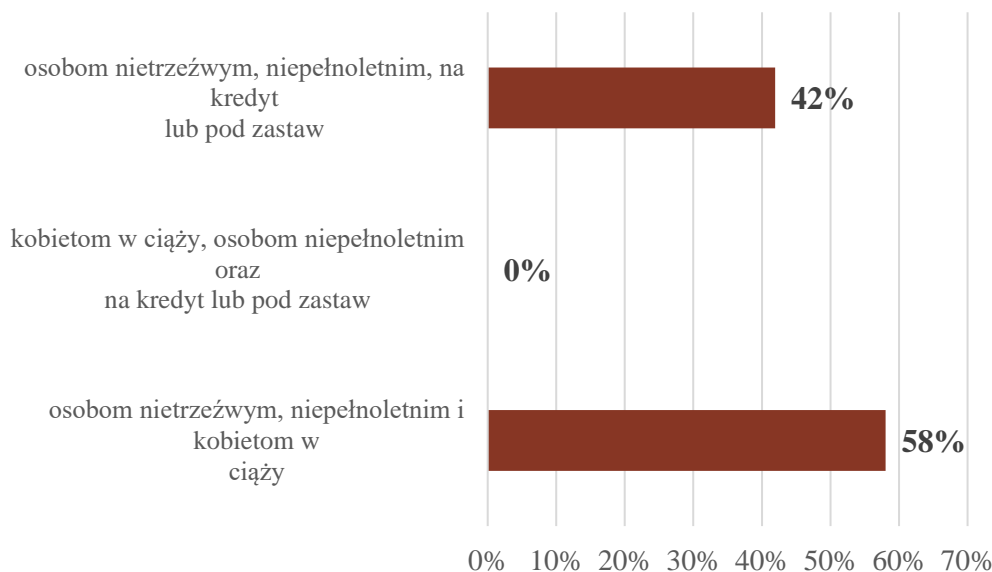
Poniższy wykres przedstawia odpowiedzi respondentów na pytanie „czy brał/a Pan/i udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu?”. Prawie połowa sprzedawców przyznała, że nigdy nie uczestniczyła w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży (45%). 23% z nich nie przypomina sobie takiego zdarzenia, natomiast 32% osób ankietowanych twierdzi, że brało udział w szkoleniach dotyczących odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu.

Wykres 45. Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu?

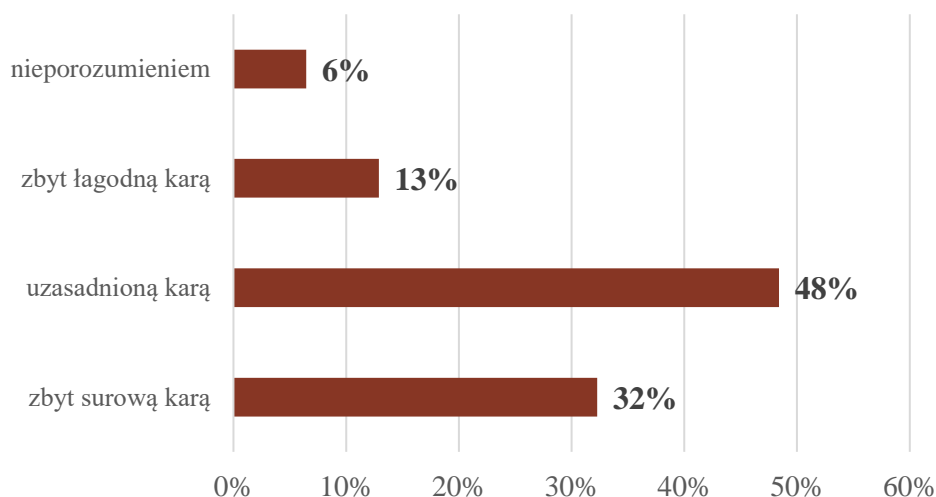
Kolejne pytanie skierowane do sprzedawców napojów alkoholowych miało na celu zbadanie wiedzy respondentów na temat ustawowych zakazów sprzedaży alkoholu. Na podstawie zebranych danych widzimy, że prawidłową wiedzę na ten temat ma niecała połowa sprzedawców (42%) – stwierdzili oni, że zabrania się sprzedaży napojów alkoholowych osobom nietrzeźwym, niepełnoletnim oraz na kredyt lub pod zastaw.

Wykres 46. Komu zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych według ustawy z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi?

Sprzedawcy wypowiedzieli się również w kwestii utraty zezwolenia na sprzedaż alkoholu za sprzedaż alkoholu nieletnim. Dla większości ankietowanych (48%) utrata zezwolenia na sprzedaż alkoholu za sprzedaż tych produktów osobom nieletnim jest uzasadnioną karą. 32% sprzedawców twierdzi, iż jest to kara zbyt surowa, a dla 6% osób jest to nieporozumienie. 13% sprzedawców przyznało, iż jest to kara zbyt łagodna.

Wykres 47. Czy utrata zezwolenia na sprzedaż alkoholu za sprzedaż alkoholu nieletnim jest:

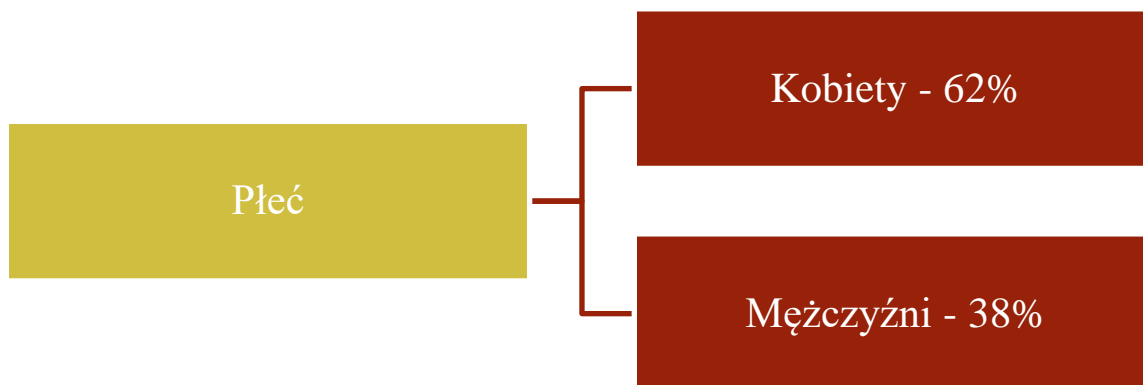
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem uzależnień od alkoholu, papierosów, e-papierosów, narkotyków i urządzeń elektronicznych wśród dorosłych mieszkańców Gminy Tarczyn, a także skala zjawiska przemocy i cyberprzemocy. Zbadaniu poddana została ponadto opinia respondentów na temat działań profilaktycznych podejmowanych w Gminie.

STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

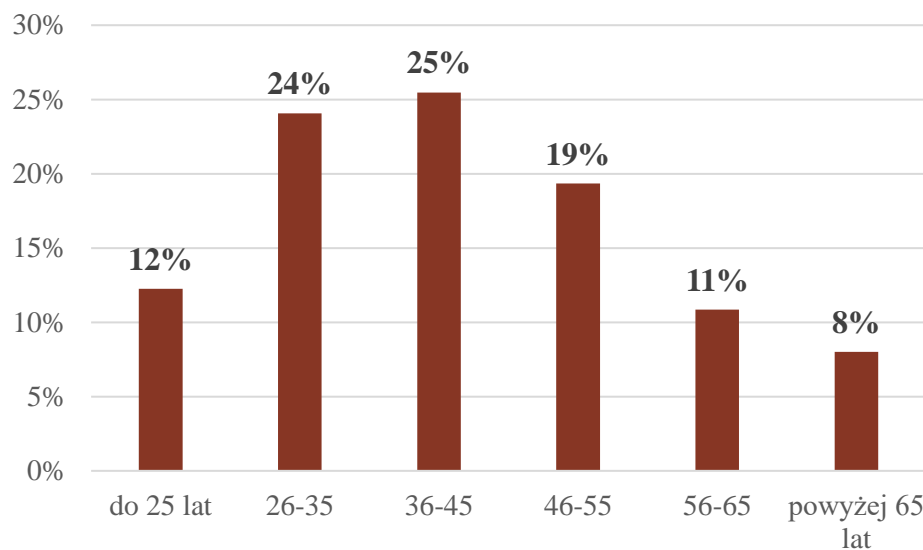
W badaniu diagnozującym problemy społeczne na terenie Gminy Tarczyn wzięło udział 212 mieszkańców mających powyżej 18 lat. Poniżej przedstawiona została struktura badanej próby ze względu na płeć. Możemy zauważyć, że pod względem liczby wypełnionych ankiet, w badaniu zdecydowaną przewagę miały kobiety – stanowiły one 62% ogółu.

Rysunek 11. Płeć:

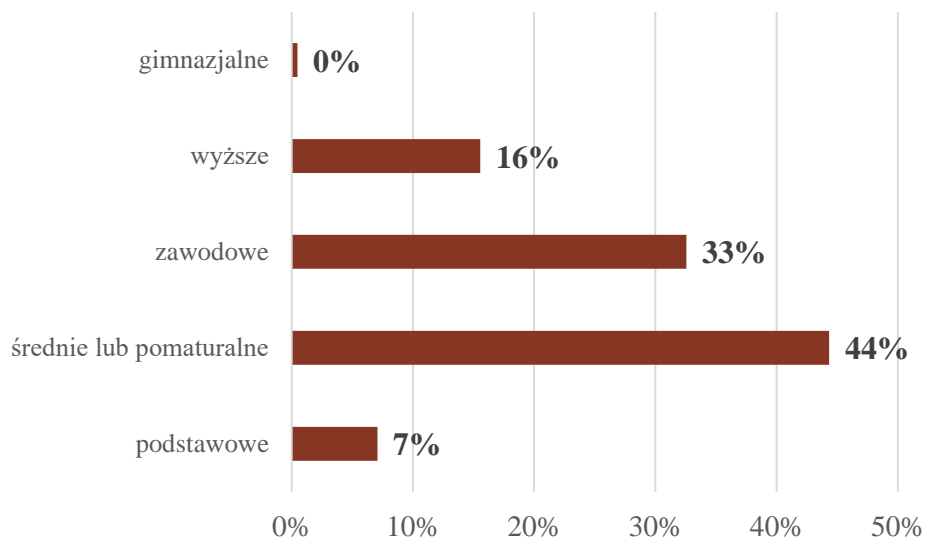
Analiza struktury badanej grupy pokazuje, iż respondenci są mocno zróżnicowani pod względem wieku. Najliczniejszą grupę stanowią ankietowani mający 26-35 lat (24%) oraz 36-45 lat (25%). Wśród osób biorących udział w badaniu byli również mieszkańcy mający 46-55 lat (19%), mniej niż 25 lat (12%), 56-65 lat (11%) oraz powyżej 65 lat (8%).

Wykres 48. Wiek:

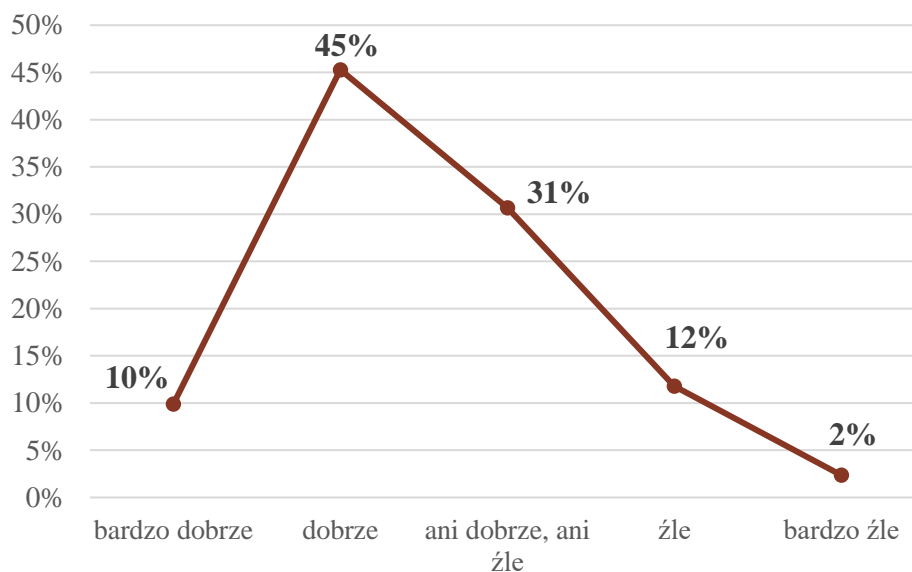
Na poniższym wykresie zaprezentowane zostało wykształcenie respondentów. Największy udział w badaniu mieli dorośli mieszkańcy legitymujący się wykształceniem średnim lub pomaturalnym (44%), 33% kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci z wykształceniem zawodowym, 16% z wykształceniem wyższym i 7% z wykształceniem podstawowym.

Wykres 49. Wykształcenie:

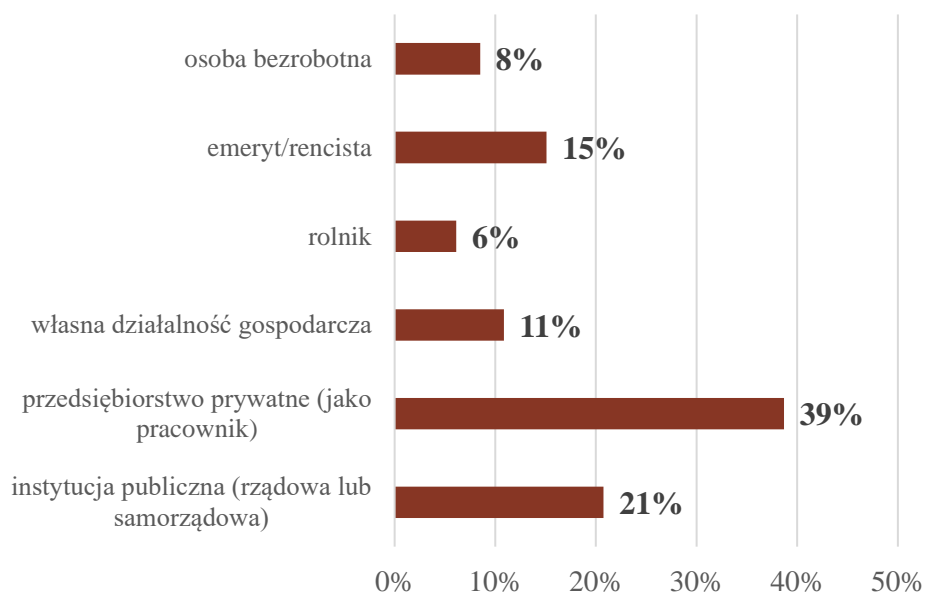
Analiza sytuacji materialnej badanej grupy pokazuje, że ponad połowa dorosłych mieszkańców Gminy jest z niej zadowolona - 45% ocenia ją dobrze, a 10% bardzo dobrze. 31% określiło swoją sytuację materialną, jako ani dobrą, ani złą, natomiast 12% ankietowanych określa ją, jako złą, a 2% bardzo złą.

Wykres 50. Jak ocenia Pan/i swoją sytuację materialną?

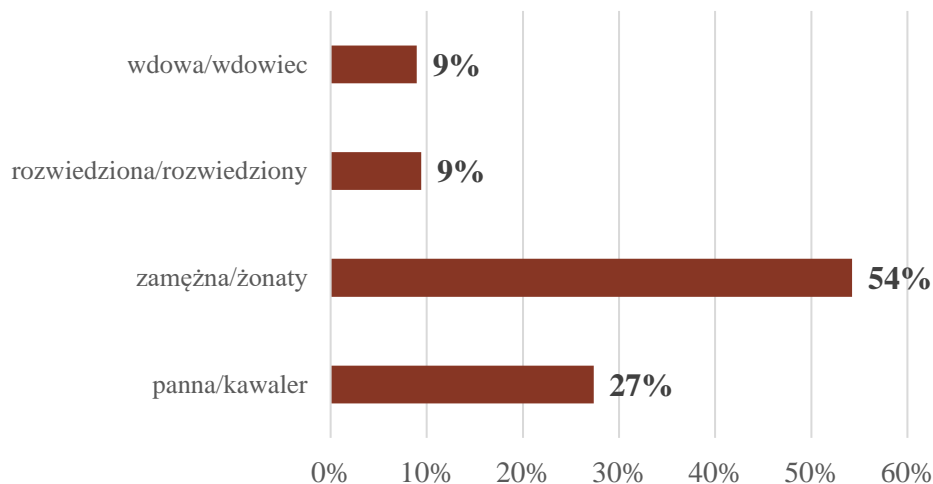
Z przedstawionej na poniższym wykresie analizy danych wynika, że 39% mieszkańców Gminy Tarczyn znalazło zatrudnienie w przedsiębiorstwach prywatnych, a 21% w instytucjach publicznych (rządowych lub samorządowych). Niewielki odsetek ankietowanych stanowią rolnicy (6%), emeryci/renciści (15%) i osoby prowadzące własną działalność gospodarczą (11%). 8% mieszkańców Gminy przyznało, że nie pracuje.

Wykres 51. Miejsce zatrudnienia

Stan cywilny osób biorących udział w badaniu przedstawia się następująco: ponad połowa respondentów jest zamężnych/żonatych (54%), 27% badanych to panny/kawalerowie, 9% stanowią osoby rozwiedzione, a kolejne 9% - wdowy/wdowcy.

Wykres 52. Stan cywilny:

PROBLEM ALKOHOLOWY

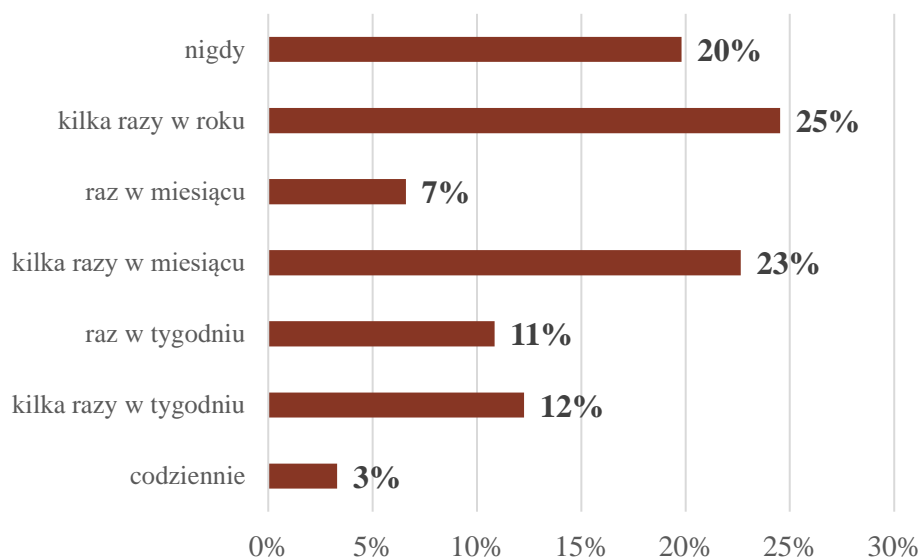
Uzależnienie od alkoholu wciąż stanowi w Polsce poważny problem. Według *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*, w naszym kraju żyje około 800 tysięcy osób uzależnionych od alkoholu, co stanowi około 2% całej populacji. Do osób pijących szkodliwie zaliczyć można natomiast 2-2,5 miliona osób, tj. 5-7% populacji²⁹. Co niepokojące, na przestrzeni ostatnich lat obserwowany jest wzrost średniego spożycia alkoholu przeliczanego w litrach na jednego mieszkańca. Osoby nadużywające alkoholu oprócz tego, że sami narażeni są na różnego rodzaju problemy, stwarzają zagrożenie dla innych osób. Ze względu na skalę, jak i obserwowane negatywne konsekwencje, alkoholizm uznaje się w Polsce za problem społeczny. Oprócz skutków związanych ze sferą zdrowia fizycznego i psychicznego, nadużywanie i uzależnienie od alkoholu niesie za sobą również inne konsekwencje, które ponoszą nie tylko same osoby pijące, ale także osoby w ich otoczeniu. Wśród negatywnych następstw spożywania alkoholu, jego nadużywania i uzależnienia w sferze społecznej wymienić można: cierpienie rodzin, wykluczenie społeczne, negatywny wpływ na wychowanie dzieci, problemy osób dorastających w rodzinach alkoholowych, cierpienie ofiar wypadków drogowych i przestępstw, zaburzone relacje społeczne, obniżenie jakości i wydajności pracy, czy też destrukcyjny wpływ alkoholu na rozwój dziecka w okresie prenatalnym. Konsekwencje problemu alkoholowego są wieloaspektowe, mają szeroki zasięg

²⁹ <http://www.parpa.pl/index.php/33-analizy-badania-raporty/132-statystyki>

i wymagają podejmowania systemowych, interdyscyplinarnych działań zaradczych, skierowanych na czynniki ryzyka tkwiące zarówno w samej jednostce, jak i w jej otoczeniu społecznym³⁰.

Pierwsze pytanie dotyczące uzależnienia do alkoholu odnosiło się do częstotliwości jego spożywania. Możemy zauważyć, iż 12% sięga po alkohol kilka razy w tygodniu, 23% - kilka razy w miesiącu, natomiast 25% - kilka razy w roku. Abstynencję zadeklarowało zaledwie 20% mieszkańców.

Wykres 53. Jak często spożywa Pan/i alkohol?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy spożywają alkohol.

170 osób

Następne pytanie zadane respondentom dotyczyło rodzajów napojów alkoholowych, które dorośli mieszkańcy piją najczęściej. Możemy zauważyć dosyć zróżnicowany rozkład odpowiedzi. Najwięcej ankietowanych sięga po piwo (73 osoby, tj. 43%), wódkę (62 osoby, tj. 36%) oraz wino (60 osób, tj. 35%). Nieco mniej popularne w wyborze dorosłych mieszkańców są: nalewki (32 osoby, tj. po 19%), alkohol własnej roboty (23 osoby, tj. 14%), whisky (22 osoby, tj. 14%) i likiery (17 osób, tj. 10%).

³⁰ Włodarczyk E., *Społeczne konsekwencje problemu alkoholowego w Polsce*, Pedagogika Społeczna 2018, Nr 2 (68), str. 241-251.

Tabela 25. Jaki rodzaj alkoholu pije Pan/i najczęściej?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
piwo	43%	73
wino	35%	60
wódka	36%	62
likiery	10%	17
nalewki	19%	32
whisky	13%	22
alkohol własnej roboty	14%	23
alkohol spoza legalnego źródła	0%	0
inne	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Poniższa tabela przedstawia ilość porcji alkoholu wypijanych przez ankietowanych w ciągu całego dnia, w którym go spożywają. Większość z respondentów deklaruje, że w dniu, w którym sięga po alkohol wypija 1-2 porcji tego napoju (67 osób, tj. 39%) lub 3-4 (60 osób, tj. 23%). Nieco mniej mieszkańców wskazało na 5-7 porcji (21 osób, tj. 12%), 8-10 porcji (12 osób, tj. 7%) oraz 11-13 i więcej porcji (10 osób, tj. 6%).

Tabela 26. Ile porcji alkoholu wypija Pan/i w ciągu całego dnia, w którym Pan/i pije? Porcja to szklanka piwa (250ml), lampka wina (100 ml), kieliszek wódki (30 ml).

Odpowiedź	%	Liczba odp.
1-2	39%	67
3-4	35%	60
5-7	12%	21
8-10	7%	12
11-13 i więcej	6%	10

W dalszej kolejności respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy zdarzyło im się wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu. Na podstawie deklaracji badanych możemy stwierdzić, że większość mieszkańców nigdy nie pracowało w stanie nietrzeźwości (122 osoby, tj. 72%). Do takiego zachowania przyznało się 48 badanych (38%), wśród których 21 ankietowanych (12%) stwierdziło, że miało to miejsce raz, w przypadku 26 osób (15%) zdarzało się sporadycznie, a 1 osobie zdarza się to często (1%).

Tabela 27. Czy zdarzyło się Panu/i wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nigdy mi się to nie zdarzyło	72%	122
raz mi się to zdarzyło	12%	21
zdarza mi się to sporadycznie	15%	26
zdarza mi się to często	1%	1

Kolejną analizowaną w Diagnozie kwestią było prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu. Większość respondentów zadeklarowało, że nigdy nie kierowało pojazdem w stanie nietrzeźwości (130 osób, tj. 76%). Na uwagę zasługuje jednak fakt, że 23 osobom (14%) zdarzyło się to raz, 14 badanych (8%) - sporadycznie, z kolei 3 ankietowanym (2%) - często.

Tabela 28. Czy zdarzyło się Panu/i kierować pojazdem pod wpływem alkoholu?

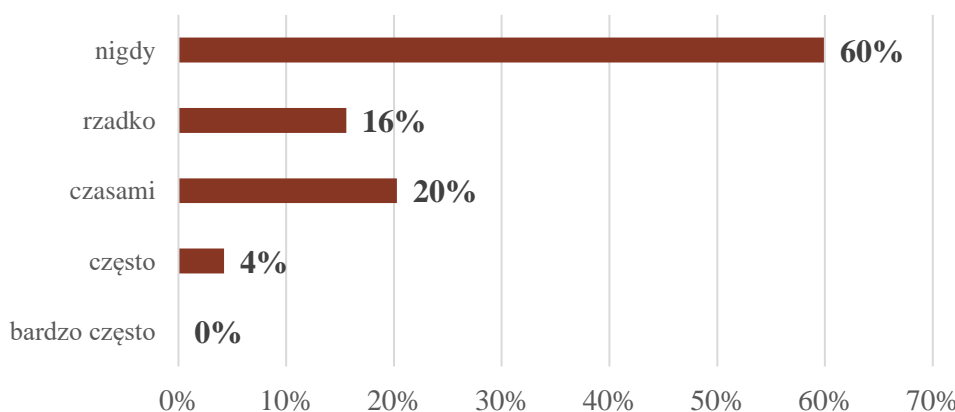
Odpowiedź	%	Liczba odp.
nigdy mi się to nie zdarzyło	76%	130
raz mi się to zdarzyło	14%	23
zdarza mi się to sporadycznie	8%	14
zdarza mi się to często	2%	3

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

212 osób

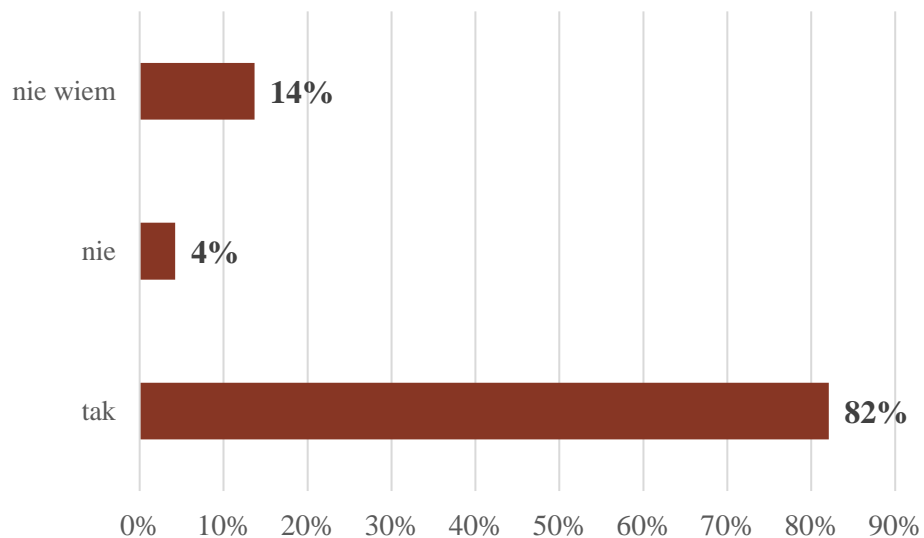
Następnym etapem badania było sprawdzenie skali problemu prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu w Gminie Tarczyn. Jak wynika z zebranych danych, 40% respondentów było świadkiem prowadzenia pojazdu przez osoby nietrzeźwe w ciągu ostatnich 12 miesięcy. 16% badanych wskazało na odpowiedź „rzadko”, 20% stwierdziło, że było tego świadkiem czasami, a 4% - często.

Wykres 54. Jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i być świadkiem sytuacji w swojej miejscowości, w której ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu?

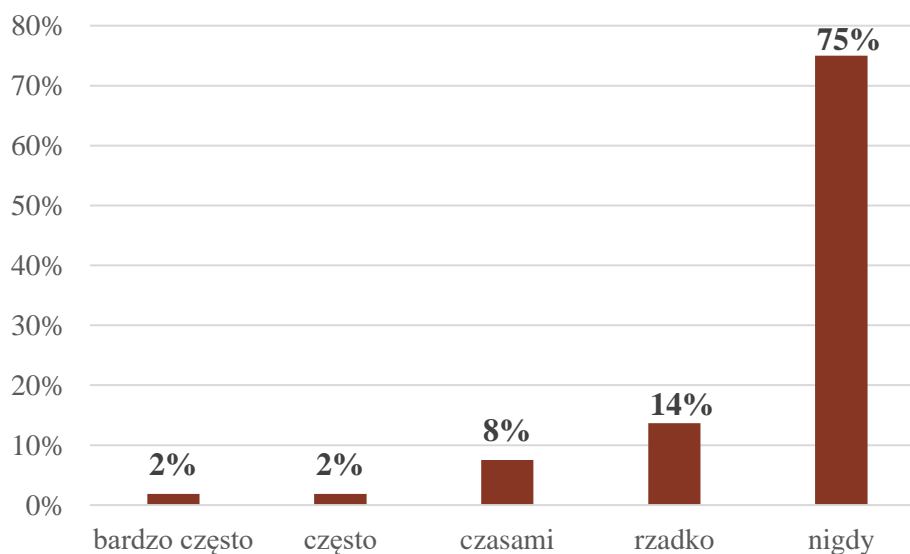
W jednym z pytań poprosiliśmy ankietowanych o wyrażenie swojej opinii na temat wpływu spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży na rozwój dziecka. Zebrany materiał badawczy wykazał, że wśród niektórych mieszkańców Gminy występuje brak świadomości w tym zakresie (4%). Odpowiedź „nie wiem” zaznaczyło 14% badanych, natomiast zdecydowana większość stwierdziła, że picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka.

Wykres 55. Czy według Pana/i picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka?

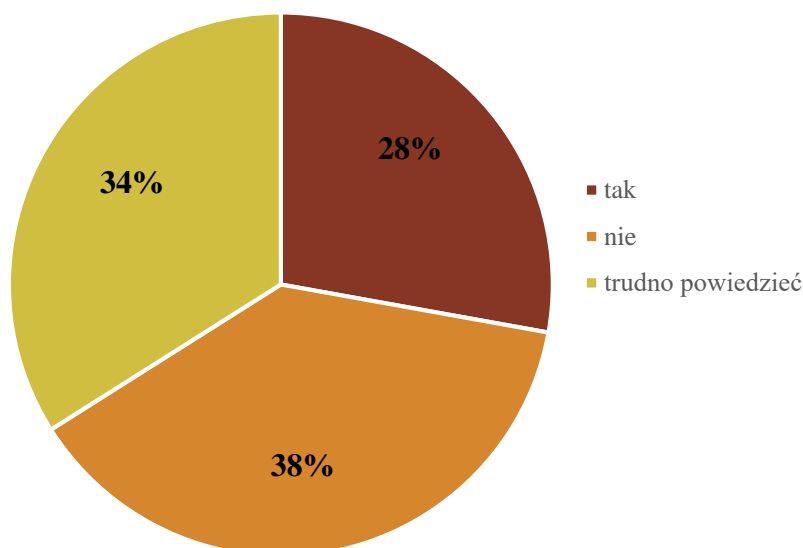
Respondenci zostali również poproszeni o określenie, czy zauważyli w ciągu ostatnich 12 miesięcy na terenie swojej miejscowości, kobiety w ciąży spożywające alkohol. Do bycia świadkiem takiego zdarzenia przyznał się co czwarty respondent (25%), w tym 14% było obserwatorem takiej sytuacji rzadko, 8% - czasami, natomiast 2% - często lub bardzo często.

Wykres 56. Jak często w ostatnich 12 miesiącach widział/a Pan/i na terenie Gminy kobiety w ciąży spożywające alkohol?

W kolejnym pytaniu mieszkańcy Gminy Tarczyn mieli określić czy na terenie Gminy należy ograniczyć ilość punktów sprzedaży alkoholu. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że za takim rozwiązaniem opowiedziało się 28% badanych, 38% jest przeciwnego zdania, natomiast 34% zaznaczyło odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Wykres 57. Czy na terenie Gminy należy ograniczyć ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych?

PROBLEM NIKOTYNOWY

Palenie papierosów jest aktualnie jednym z najpoważniejszych przyczyn problemów zdrowotnych współczesnego świata. Do negatywnych konsekwencji tego zaliczyć można choroby układu sercowo-naczyniowego, oddechowego oraz zwiększone ryzyko wystąpienia nowotworów. Według szacunków Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) w konsekwencji palenia papierosów co roku umiera ponad 7 milionów ludzi na całym świecie³¹. W Polsce w 2016 roku z tego powodu zmarło aż 66 tys. osób, co stanowiło 17% wszystkich zgonów³². Wyniki badań dotyczące aktualnej sytuacji w zakresie palenia tytoniu w Polsce, przeprowadzone przez Centrum Badania Opinii Społecznej w 2019 roku pokazują, iż po papierosy regularnie sięga co piąty Polak³³. Pomimo stopniowo zmniejszającej się w ostatnich latach liczby palaczy papierosów, problem ten nadal stanowi powszechne i wymagające podejmowania działań zapobiegawczych zjawisko. Konieczna jest zatem

³¹ WHO report on the global tobacco epidemic: monitoring tobacco use and prevention policies, World Health Organization, Geneva 2017.

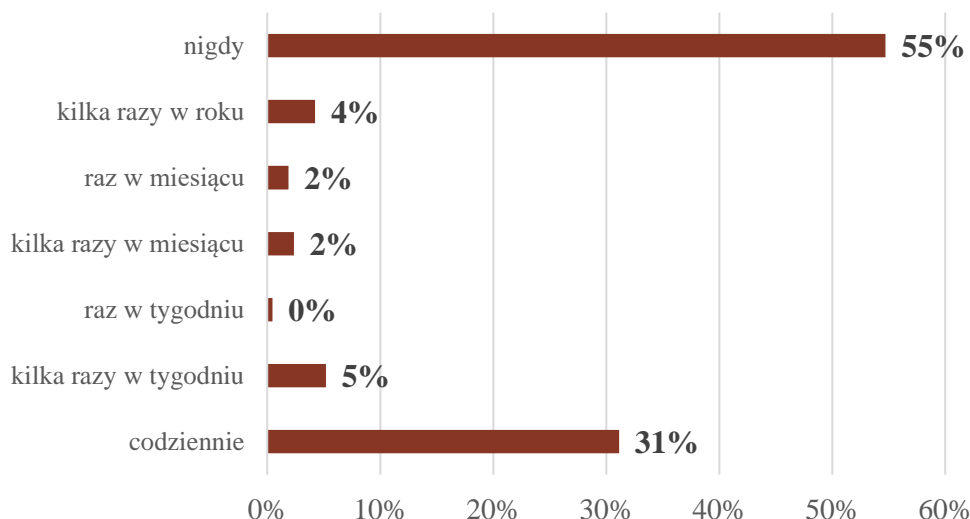
³² Żgliczyński, W. S., *Palenie tytoniu w Polsce*, Biuro Analiz Sejmowych 2017, nr 14 (237).

³³ CBOS, *Palenie papierosów*, Komunikat z badań 2019, Nr 104/2019.

realizacja systematycznych zadań w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia ograniczających popularność palenia tytoniu.

Drugi z analizowanych w Diagnozie obszarów, miał na celu zweryfikowanie skali palenia papierosów przez dorosłych mieszkańców Gminy Tarczyn. Spośród wszystkich badanych osób, papierosy pali 45%, przy czym 4% sięga po nie kilka razy w roku, 2% kilka razy w miesiącu, 5% - kilka razy w tygodniu, natomiast 31% - codziennie.

Wykres 58. Jak często pali Pan/i papierosy?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy palą papierosy.

96 osób

W tabeli poniżej przedstawiona została ilość dziennie wypalanych przez dorosłych mieszkańców sztuk papierosów. Na podstawie zebranych danych możemy zauważyć, że 13 osób (14%) nie wie, ile dziennie papierosów wypala, ponieważ nie liczy ich ilości, 11 osób (11%) nie wie, ponieważ nie pali codziennie, 13 respondentów (14%) deklaruje, iż sięga po papierosa mniej niż 5 razy w ciągu dnia, 30 osób (31%) między 6 a 15 razy, natomiast 29 osób (30%) wypala dziennie między 16 a 25 sztuk.

Tabela 29. Ile sztuk papierosów dziennie Pan/i wypala?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
trudno powiedzieć, nie palę codziennie	11%	11
poniżej 5 sztuk	14%	13
6-15 sztuk	31%	30
16-25 sztuk	30%	29
nie wiem, nie liczę	14%	13

Poniższa tabela prezentuje rozkład odpowiedzi mieszkańców na pytanie o próby rzucenia przez nich palenia. Z zebranych danych wynika, że zerwać z nałogiem próbowało 37 osób (39%), w tym 13 respondentów raz (14%), natomiast 24 osoby wiele razy (25%). 62% palących nie próbowało rzucić palenia (59 osób), jednak 16 osób (17%) spośród nich zamierza spróbować.

Tabela 30. Czy próbował/a Pan/i kiedykolwiek rzucić palenie?

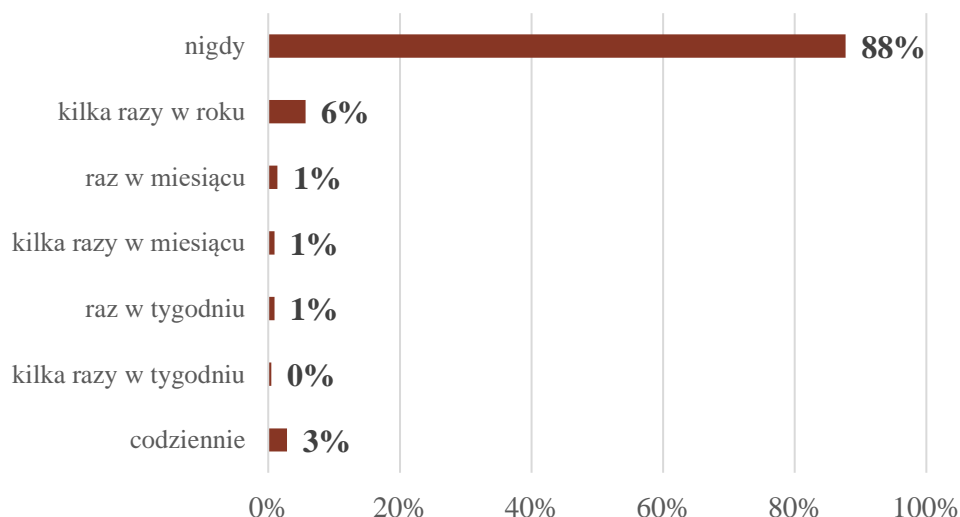
Odpowiedź	%	Liczba odp.
nigdy nie próbowałem/am	45%	43
nie, ale zamierzam spróbować	17%	16
tak, raz, ale nie udało mi się	14%	13
tak, wiele razy, ale nie udało mi się	25%	24

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

212 osób

Kolejne pytanie zadane respondentom dotyczyło palenia elektronicznych papierosów. Zebrany materiał badawczy wykazał, że e-papierosy pali 12% dorosłych mieszkańców, w tym 6% - kilka razy w roku, 3% - codziennie, 1% - raz w miesiącu, 1% - kilka razy w miesiącu, kolejny 1% - raz w tygodniu..

Wykres 59. Jak często pali Pan/i e-papierosy?

PROBLEM NARKOTYKOWY

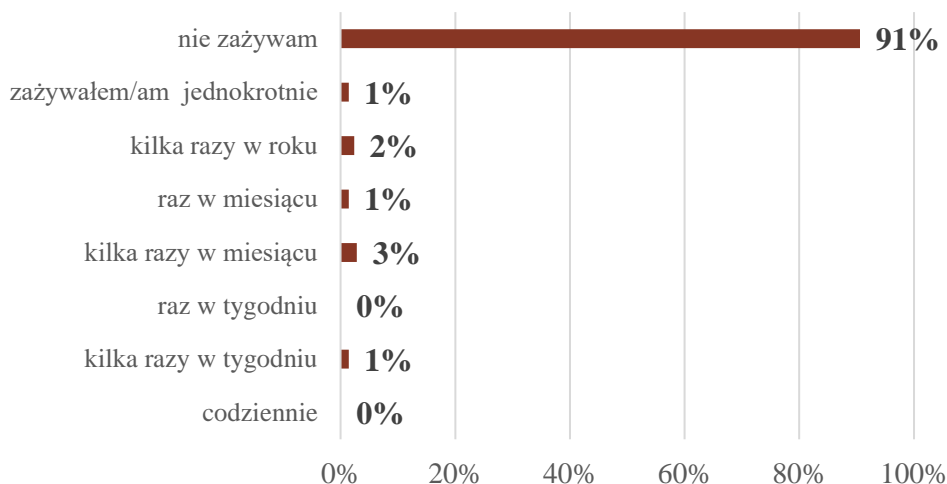
Problem narkomanii stanowi duże zagrożenie, degradująco wpływa zarówno na zdrowie fizyczne, psychiczne, jak i relacje społeczne. Wiąże się z wysokimi kosztami poniesionymi nie tylko przez samą jednostkę uzależnioną, ale także całe społeczeństwo. Pomimo tego, że zażywanie narkotyków i dopalaczy jest w Polsce o wiele mniej rozpowszechnione niż picie napojów alkoholowych, zjawisko to wciąż stanowi poważny problem. Według badań przeprowadzonych w 2018 roku odsetek osób w wieku 15-34 lata używających narkotyków w ciągu ostatniego roku wyniósł 10,4%, przy czym najczęściej stosowaną nielegalną substancją psychoaktywną okazała się marihuana³⁴. Wśród negatywnych skutków wywołanych narkomanią wymienia się zarówno szkody zdrowotne, jak i społeczne, między innymi osłabienie i rozpad więzi rodzinnych, wykluczenie społeczne, utrata zdolności do samodzielnego i odpowiedzialnego funkcjonowania, czy też konflikty z prawem. Zagrożeniem są również nowe substancje psychoaktywne, tzw. *dopalacze*. Ze względu na wysoką toksyczność oraz zmieniający się, nieznaną skład, ich jednokrotne zażycie może doprowadzić do nieodwracalnych skutków zdrowotnych, a nawet śmierci. Jak wynika z raportu *Głównego Inspektora Sanitarnego*, w 2018 roku zarejestrowanych zostało 4 260 przypadków interwencji medycznych związanych z zatruciem/podejrzeniem zatrucia nowymi substancjami psychoaktywnymi³⁵. Biorąc pod uwagę ryzyko szkód, konsekwencji prawnych, zdrowotnych oraz społecznych związanych z używaniem narkotyków i dopalaczy, konieczne jest realizowanie działań w obszarze profilaktyki, leczenia, rehabilitacji, ograniczania szkód zdrowotnych i reintegracji społecznej osób uzależnionych, a także systematyczne prowadzenie badań i monitoringu używania substancji psychoaktywnych.

Następnym etapem badania było zidentyfikowanie skali spożywania narkotyków, dopalaczy lub innych środków psychoaktywnych przez dorosłych mieszkańców Gminy. Sięgnięcie po tego typu substancje zadeklarowało 9% badanych, w tym 1% zażywał je jednokrotnie, 1% zażywa je kilka razy w tygodniu lub raz w miesiącu, 2% - kilka razy w roku, a 3% - kilka razy w miesiącu.

³⁴ *Raport o stanie narkomanii w Polsce 2019*, Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Warszawa 2018.

³⁵ *Raport Głównego Inspektora Sanitarnego: Nowe narkotyki w Polsce 2017-2018*, Państwowa Inspekcja Sanitarna, Warszawa.

Wykres 60. Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy zażywali narkotyki, dopalacze lub inne substancje psychoaktywne.

20 osób

W celu pogłębionej analizy określono, które substancje psychoaktywne zażywali dorośli mieszkańcy Gminy Tarczyn. Wyniki badania ankietowego pokazały, iż mieszkańcy sięgali po marihuanę (8 osób), amfetaminę (8 osób), kokainę (1 osoba), LSD (1 osoba), grzyby halucynogenne (2 osoby), sterydy anaboliczne (1 osoba), leki w celu odurzenia się (2 osoby) i dopalacze (3 osoby).

Tabela 31. Proszę zaznaczyć na poniższej liście, które substancje psychoaktywne stosował/a Pan/i?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
marihuana	40%	8
amfetamina	40%	8
kokaina	5%	1
LSD	5%	1
grzyby halucynogenne	10%	2
mefedron	0%	0
ekstazy	0%	0
środki nasenne	0%	0
sterydy anaboliczne	5%	1
leki w celu odurzenia się	10%	2
dopalacze	15%	3
inne	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Dorośli mieszkańcy Gminy Tarczyn, którzy wcześniej zadeklarowali spożywanie narkotyków, dopalaczy lub innych substancji psychoaktywnych zostali poproszeni również o określenie czy doznali w związku z tym jakiś przykrych konsekwencji. Doświadczenia tego typu ma za sobą osiem osób. Cztery z nich doświadczyły problemów ze zdrowiem, kolejne cztery problemów finansowych, a pozostałe dwie problemów w pracy.

Tabela 32. Czy doznał/a Pan/i przykrych konsekwencji związanych z używaniem substancji psychoaktywnych?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie doznałem/am żadnych konsekwencji	60%	12
problemy ze zdrowiem	20%	4
problemy finansowe	20%	4
problemy w pracy	10%	2
wypadek lub uszkodzenie ciała	0%	0
inne	0%	0

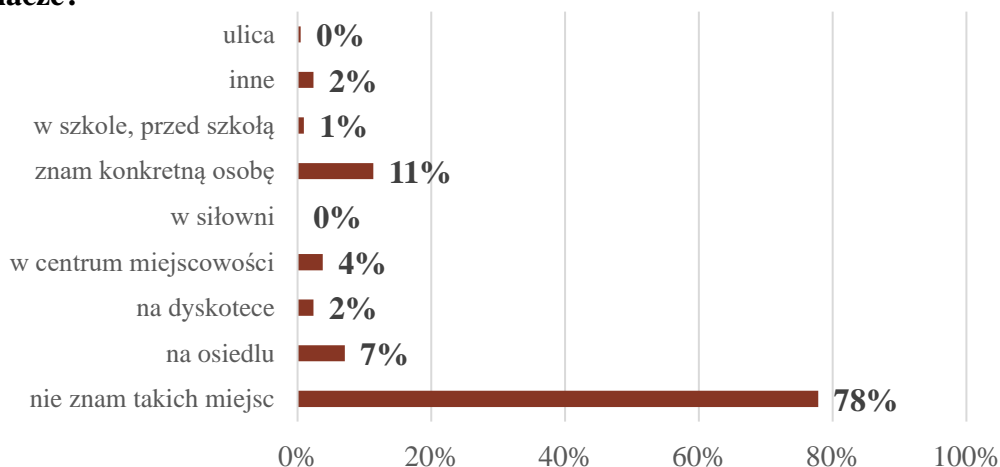
**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

212 osób

Respondentom zostało zadane pytanie również o znajomość konkretnych miejsc na terenie swojej miejscowości, gdzie można pozyskać narkotyki lub dopalacze. Badania wykazały stosunkowo wysoki odsetek ankietowanych deklarujących znajomość takich miejsc (22%), przy czym przeważająca część spośród tych osób wskazała na znajomość konkretnej osoby (11%) lub osiedle (7%). Zdecydowanie rzadziej deklarowana była szkoła (1%), dyskoteka (2%) i centrum miejscowości (4%).

Wykres 61. Czy zna Pan/i miejsca w swojej miejscowości, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze?

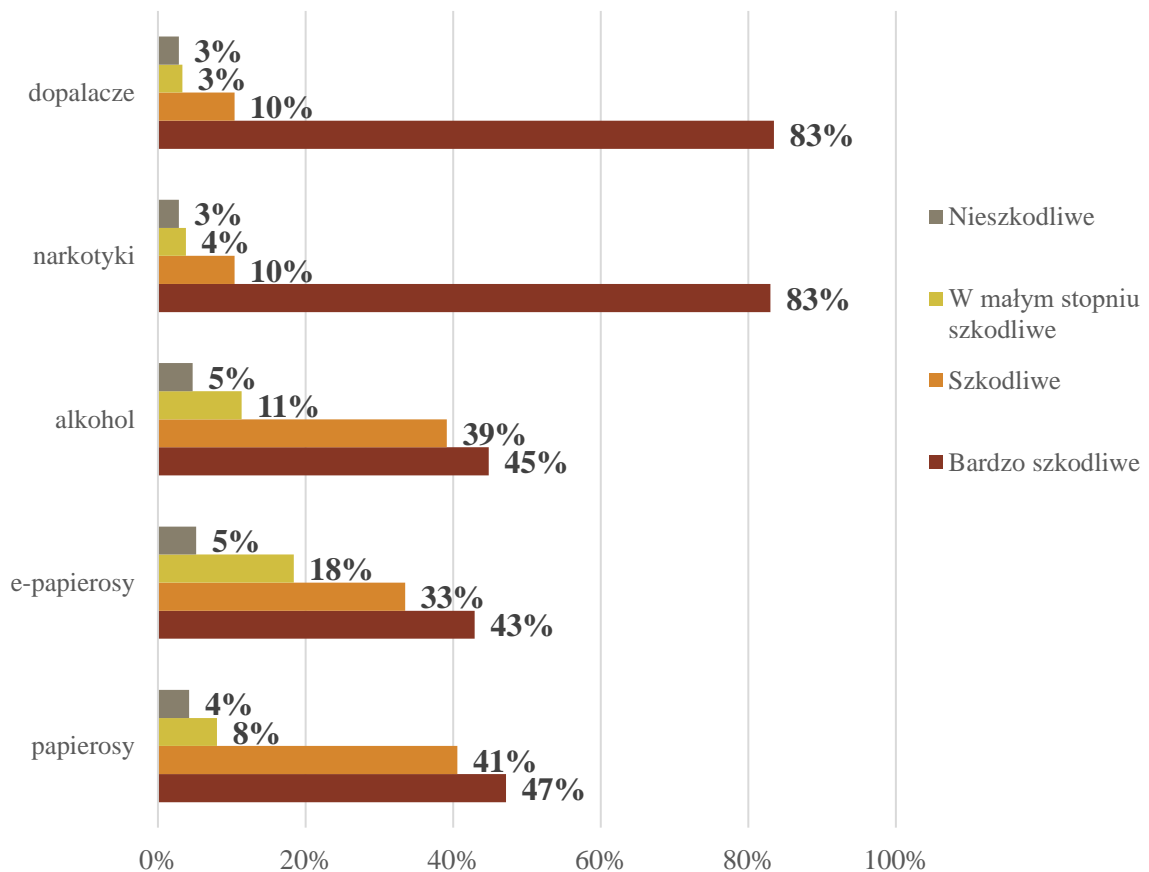

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Opinia respondentów dotycząca szkodliwości dla zdrowia dopalaczy, narkotyków, alkoholu, e-papierosów i papierosów przedstawia się następująco:

- szkodliwość dopalaczy dostrzega 93% respondentów;
- o szkodliwości narkotyków przekonanie ma 93%, natomiast przeciwnego zdania jest 7%;
- ze szkodliwości alkoholu zdaje sobie sprawę 84%, z kolei brak świadomości na temat negatywnych konsekwencji zdrowotnych spożywania alkoholu ma 26%;
- e-papierosy są szkodliwe dla 77% badanych mieszkańców, a o ich niskiej szkodliwości przekonanie ma 23%;
- szkodliwość papierosów dostrzega 88% respondentów, natomiast nie zdaje sobie sprawy z ich szkodliwości – 12%.

Wykres 62. Jak ocenia Pan/i szkodliwość poniższych substancji dla zdrowia?

PROBLEM PRZEMOCY

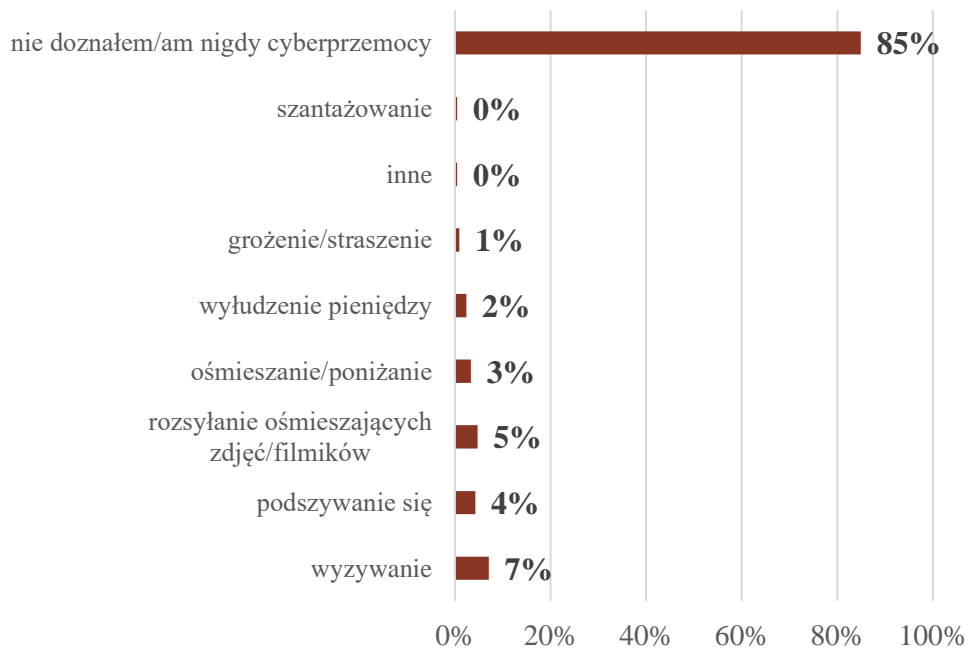
Przemoc jest to intencjonalne działanie lub zaniechanie działania jednej osoby wobec drugiej, które wykorzystując przewagę sił narusza prawa i dobra osobiste jednostki, powodując cierpienia i szkody. Może przybierać różne formy. Wyróżnia się przemoc fizyczną, psychiczną, ekonomiczną, seksualną i zaniedbanie. Skutki przemocy są dla osób jej doznających długotrwałe i istotnie wpływają na ich codzienne funkcjonowanie. Realizowane na przestrzeni lat badania i prowadzone statystyki pokazują, że problem ten dotyka rocznie dziesiątki tysięcy osób. Warto przy tym pamiętać, że jest to bardzo wrażliwy temat i ludzie nierzadko boją się lub wstydzą przyznać, że dotyczy ich bezpośrednio. Jak wynika z danych statystycznych odnoszących się do przemocy w rodzinie gromadzonych przez policję, w 2019 roku ogólna liczba osób doznających przemocy kształtowała się na poziomie 88 032³⁶. O skali problemu przemocy świadczą również badania przeprowadzone w 2014 roku na zlecenie *Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej* w ramach projektu „Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie”. Wynika z nich, że co trzeci respondent zna osobiście w swoim otoczeniu/sąsiedztwie takie rodziny, o których słyszał lub wie, że dochodzi w nich do różnych form przemocy wobec kobiet. Przypadki przemocy wobec mężczyzn zna natomiast co piąty ankietowany. Z deklaracji osób biorących udział w badaniu wynika, że odsetek osób doświadczających przemocy w ciągu całego swojego życia kształtował się na poziomie 24,7%³⁷. Przemoc w rodzinie stanowi jeden z poważniejszych problemów współczesnych państw na całym świecie. Przeciwdziałanie temu zjawisku powinno zajmować więc priorytetowe miejsce wśród zadań realizowanych zarówno na szczeblu krajowym, jak i lokalnym.

Na podstawie danych liczbowych zawartych w tabeli poniżej można zauważyć, że zdecydowana większość mieszkańców Gminy Tarczyn nie doznała nigdy przemocy w Internecie (85%). Pozostali ankietowani przyznali się do doświadczenia następujących form cyberprzemocy: wyzywanie (7%), podszywanie się (4%), wyłudzenie pieniędzy (2%), ośmieszanie lub poniżanie (3%), rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmików (5%) oraz grożenie lub straszenie (1%).

³⁶ <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>

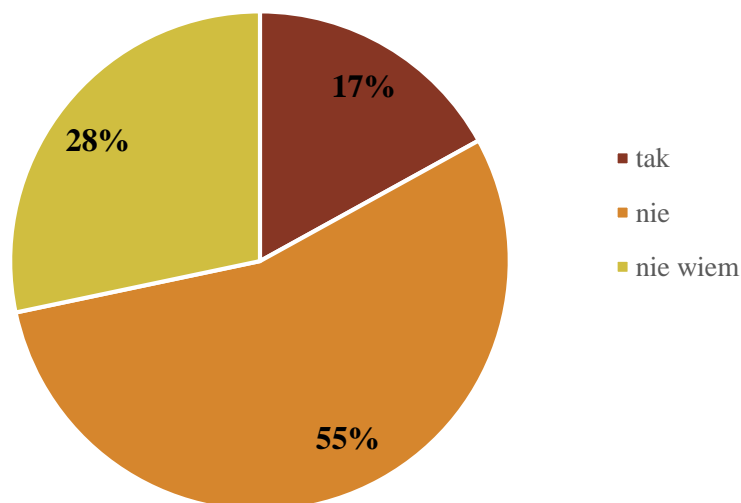
³⁷ Miedzik M., Godlewska-Szurkowska J., *Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców. Raport cząstkowy, wyniki badań PSDB dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014.*

Wykres 63. Czy doznał/a Pan/i kiedykolwiek, którejś z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)?

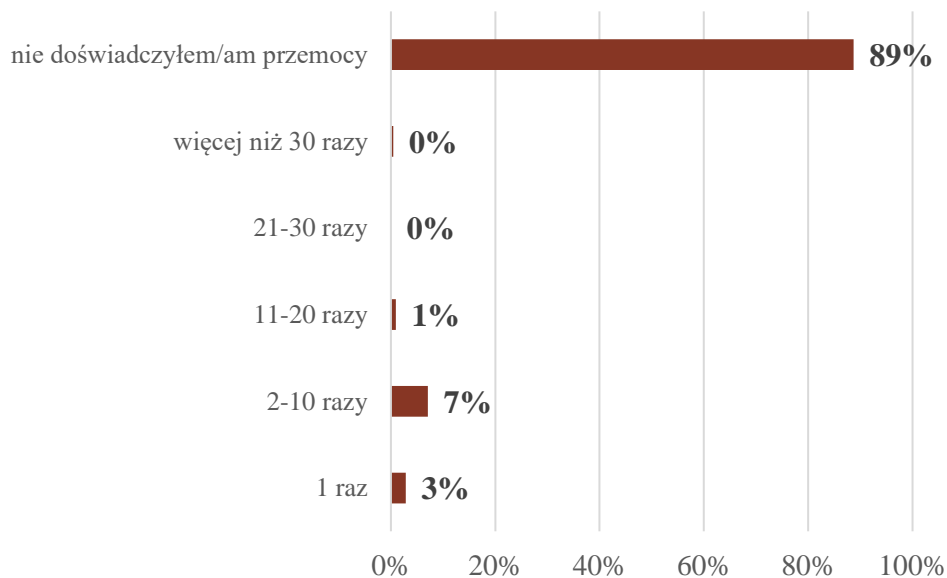
Dalsza część raportu stanowi próbę oszacowania skali problemu przemocy wśród dorosłych mieszkańców Gminy Tarczyn. Poniższy wykres przedstawia odpowiedzi ankietowanych na pytanie o znajomość kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu. Twierdzącej odpowiedzi udzieliło 17% badanych, a przeczącej – 55%.

Wykres 64. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu?

Skala problemu przemocy w Gminie Tarczyn została zweryfikowana również dzięki odpowiedziom respondentów na pytanie o to czy zdarzyło im się doświadczyć tego problemu w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Z zebranych danych wynika, że kiedykolwiek przemocy w tym czasie doznało 11% mieszkańców, wśród których 3% doświadczyło jej 1 raz, 7% - 2-10 razy, natomiast 1% - 11-20 razy.

Wykres 65. Jak często, w okresie 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy doświadczyli przemocy.

24 osoby

Mieszkańcy, którzy przyznali, że doznali przemocy, zostali następnie poproszeni o określenie jej rodzaju. Z deklaracji ankietowanych wynika, że najczęściej doznawanym rodzajem przemocy była przemoc psychiczna – wskazało na nią 13 badanych tj. 54%. Przemocy fizycznej doświadczyło 8 ankietowanych (33%), mobbingu – 9 respondentów (38%), a przemocy ekonomicznej – jedna osoba (4%).

Tabela 33. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc psychiczna	54%	13
przemoc fizyczna	33%	8
przemoc seksualna	0%	0
przemoc ekonomiczna	4%	1
zaniedbanie	0%	0
mobbing	38%	9
nie wiem	8%	2

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Spytaliśmy respondentów również o to, kto stosował wobec nich przemoc. Analiza materiału badawczego wykazała, że najwięcej osób doznało przemocy ze strony pracodawcy (10 osób, tj. 42%). Co trzeci ankietowany wskazał na męża/żonę (8 osób, tj. 33%), a co czwarty na kolegę/koleżankę z pracy (6 osób, tj. 25%). W dalszej kolejności badani wskazali na partnera/partnerkę (4 osoby, tj. 17%). Wybór respondentów padł również na dziecko/dzieci (2 osoby, tj. 8%) i nieznanymi (1 osoba, tj. 4%). Natomiast żadna z badanych osób nie wskazała na mamę, tatę, siostrę, dziadków, brata lub inne osoby.

Tabela 34. Kto stosował wobec Pana/i przemoc?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mama	0%	0
tata	0%	0
partner/partnerka	17%	4
siostra	0%	0
pracodawca	42%	10
kolega/koleżanka z pracy	25%	6
dziadkowie	0%	0
dziecko/dzieci	8%	2
brat	0%	0
nieznajomy/a	4%	1
inne osoby	0%	0
mąż/żona	33%	8

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na pytanie o miejsce doświadczenia przemocy, najczęściej odpowiedzi padło na pracę (12 osób, tj. 50%) i dom (11 osób, tj. 46%). W mniejszym stopniu deklarowano doznanie tego problemu w miejscu publicznym (4 osoby, tj. 17%).

Tabela 35. Gdzie doświadczył/a Pan/i przemocy?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
w domu	46%	11
w pracy	50%	12
w miejscu publicznym	17%	4
na uczelni	0%	0
inne	0%	0

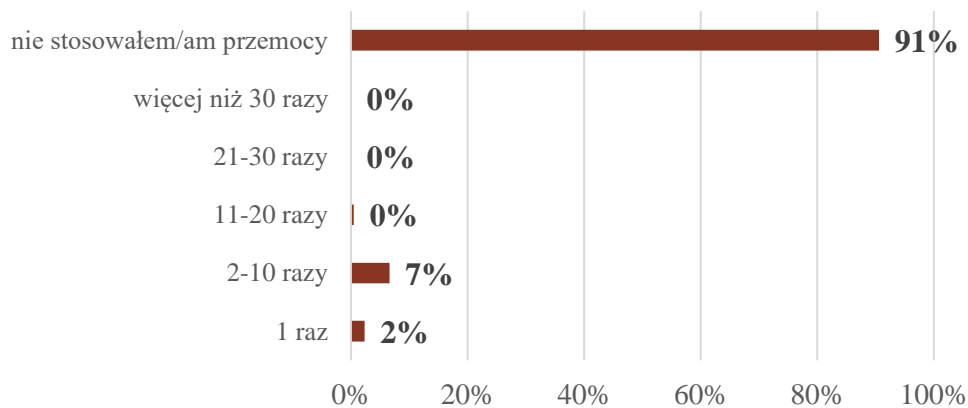
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

212 osób

Zebrane w procesie badawczym dane pokazują, iż do stosowania przemocy przyznało się 9% mieszkańców, spośród których 7% stosowało ją 2-10 razy, natomiast 2% - 1 raz.

Wykres 66. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy doszło do sytuacji, gdzie zastosował/a Pan/i przemoc wobec drugiej osoby?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy przyznali, że stosowali przemoc.

20 osób

Analizując odpowiedzi respondentów na pytanie o rodzaj zastosowanej przez nich przemocy możemy zauważyć, że najczęściej wskazywana przez nich była przemoc fizyczna (13 osób, tj. 65%). Na drugim miejscu znalazła się przemoc psychiczna (7 osób, tj. 35%), na trzecim zaniedbanie (2 osoby, tj. 10%). Ankietowani przyznali, że stosowali również przemoc seksualną, ekonomiczną i mobbing (po 1 osobie, tj. po 5%). Jedna spośród badanych osób (5%) udzieliła odpowiedzi „nie wiem”.

Tabela 36. Jakiego rodzaju przemoc Pan/i zastosował/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc psychiczna	35%	7
przemoc fizyczna	65%	13
przemoc seksualna	5%	1
przemoc ekonomiczna	5%	1
zaniedbanie	10%	2
mobbing	5%	1
nie wiem	5%	1

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Mieszkańcy najczęściej przyznawali się do stosowania przemocy wobec dziecka/dzieci lub partnera/partnerki (po 8 osób, tj. po 40%). Co czwarty ankietowany wskazał na męża/żonę (5 osób, tj. 25%). W dalszej kolejności osoby biorące udział w badaniu wskazały na nieznajomych (3 osoby, tj. 15%), rodziców, kolegów/koleżanki z pracy lub inne osoby (po jednej osobie, tj. po 5%).

Tabela 37. W stosunku do kogo zastosował/a Pan/i zachowanie przemocowe?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
rodzice	5%	1
rodzeństwo	0%	0
dziadkowie	0%	0
partner/partnerka	40%	8
dziecko/dzieci	40%	8
kolega/koleżanka z pracy	5%	1
nieznajomy/a	15%	3
inne osoby	5%	1
mąż/żona	25%	5

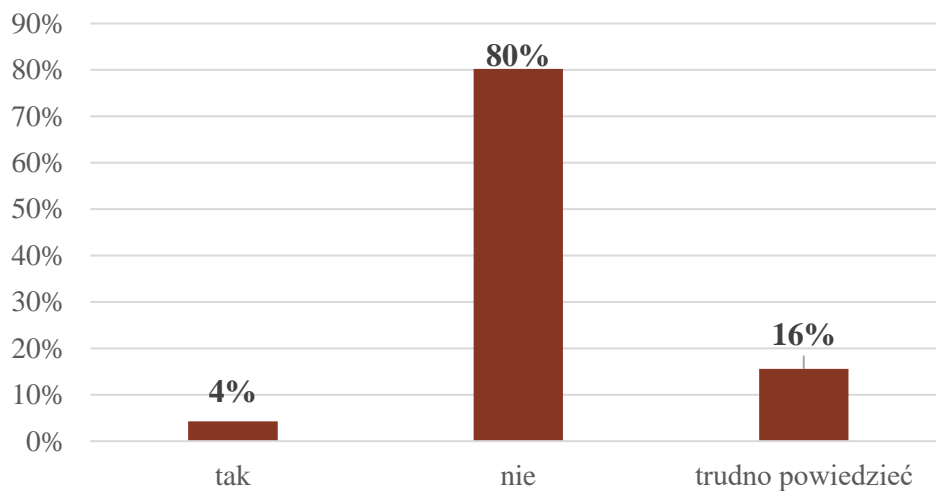
**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na kolejne pytania odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

212 osób

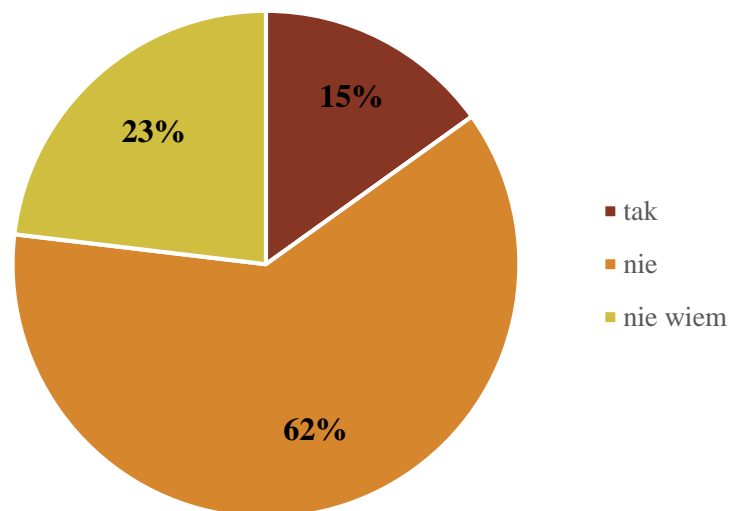
Odpowiedzi respondentów na następne pytanie pokazują aktualną skalę przemocy występującej wśród rodzin na terenie Gminy Tarczyn. Jak wynika z uzyskanych danych, przemoc domowa dotyczy 4% dorosłych mieszkańców biorących udział w badaniu. Wśród respondentów znalazły się również osoby, które miały trudność w jednoznacznym określeniu czy w ich domu występuje ten problem – stanowiły one 16% ogółu.

Wykres 67. Czy w Pana/i domu występuje problem przemocy?

Kolejną analizowaną w Diagnozie kwestią była opinia dorosłych mieszkańców Gminy, na temat stosowania kar fizycznych w stosunku do dzieci. W odniesieniu do prezentowanych danych warto zwrócić uwagę, że wśród części respondentów występuje tolerancja przemocy, jako metody wychowawczej – kary fizyczne popiera 15% badanych, z kolei 23% stwierdziło, że nie ma na ten temat wiedzy. Jednoznacznie negatywnie ocenia tego typu zachowanie 62% mieszkańców.

Wykres 68. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą?

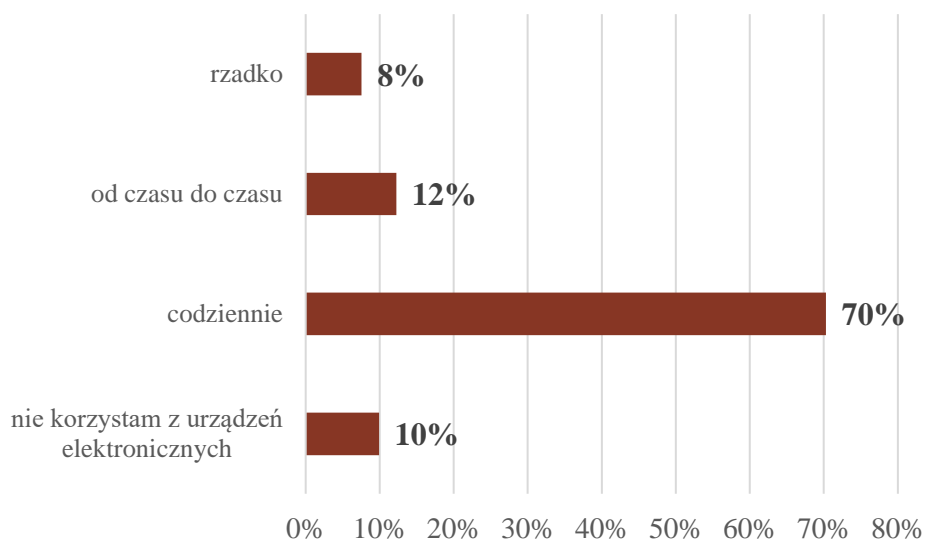
KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH

Nałogowe korzystanie z nowych mediów, wśród których wymienia się Internet, telewizję, gry, telefony komórkowe jest stosunkowo nowym zjawiskiem, jednak przyjmującym coraz większe rozmiary. Wiąże się, tak samo jak uzależnienia od substancji psychoaktywnych, z wieloma negatywnymi konsekwencjami zarówno w obszarze zdrowia fizycznego, jak i psychicznego. Realizowane badania ogólnopolskie pokazują, że na przestrzeni lat wzrasta odsetek osób korzystających z Internetu – w 2012 deklarowało to 61,4%, natomiast w 2018 roku – 74,2%, a więc blisko trzy czwarte Polaków. Problem z uzależnieniem od Internetu według testu przejawiało w 2019 roku 0,03% badanej populacji, co stanowi 0,04% korzystających z sieci. Liczba osób zagrożonych uzależnieniem od Internetu kształtuje się natomiast na poziomie 1,4%, co stanowi 1,9% korzystających z Internetu. Jak wynika z raportu „Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych” opracowanego przez *Centrum Badania Opinii Społecznej*: „Konto w portalach społecznościowych ma obecnie mniej więcej połowa badanych, jednak wśród najmłodszych – niemal wszyscy. Należy przypuszczać, że w przyszłości, wraz ze starzeniem się obecnie najmłodszych kohort wiekowych, uczestnictwo w mediach społecznościowych może stać się powszechne”³⁸. Ze względu na postępujący rozwój technologii oraz zajmujące znaczną część czasu korzystanie z urządzeń elektronicznych, zjawisko to powinno zostać objęte stałym monitoringiem oraz systematycznymi działaniami profilaktycznymi.

Następne pytania zadane respondentom miały na celu zweryfikowanie, w jaki sposób oraz jak często dorośli mieszkańcy Gminy Tarczyn korzystają z urządzeń elektronicznych takich jak komputer, tablet, telefon komórkowy oraz konsola do gier. Zebrany materiał badawczy wykazał, że znaczna część badanych korzysta z tego typu urządzeń codziennie (70%). 12% wskazało na korzystanie z nich czasu od czasu do czasu, a 8% rzadko. 10% badanych przyznało, że nie korzysta z wymienionych wyżej sprzętów elektronicznych.

³⁸ *Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2018/2019: raport z badań*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa 2019.

Wykres 69. Jak często korzysta Pan/i z urządzeń elektronicznych (komputer, tablet, telefon komórkowy, konsola do gier itp.)?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy korzystają z urządzeń elektronicznych.

191 osób

Większość dorosłych mieszkańców Gminy Tarczyn poświęca na korzystanie z urządzeń elektronicznych 1-3 godzin dziennie (68 osób, tj. 36%) lub do godziny (65 osób, tj. 34%). Znaczna część badanych wskazała również na 3-6 godzin (26 osób, tj. 14%). 13 ankietowanych poświęca na to 6-10 godzin dziennie (7%), a 3 osoby powyżej 10 godzin (2%). 15 respondentów (8%) deklaruje, że nie korzysta z urządzeń elektronicznych codziennie.

Tabela 38. Ile czasu w ciągu dnia poświęca Pan/i na korzystanie z urządzeń elektronicznych?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
do 1 godz.	34%	65
1-3 godz.	36%	68
3-6 godz.	14%	26
6-10 godz.	7%	13
powyżej 10 godzin	2%	3
nie korzystam codziennie z urządzeń elektronicznych	8%	15

Dorośli mieszkańcy Gminy Tarczyn, którzy wcześniej zadeklarowali korzystanie z urządzeń elektronicznych w ciągu ostatnich 12 miesięcy zostali poproszeni również o określenie czy doznali w związku z tym jakich przykrych konsekwencji. Doświadczenia tego typu ma za sobą dwanaście osób. Należą do nich m.in.: problemy zdrowotne (4 osoby) i rodzinne (3 osoby), problemy finansowe (2 osoby), problemy w pracy (2 osoby) i inne (1 osoba).

Tabela 39. Czy w związku z korzystaniem z urządzeń elektronicznych w ciągu ostatnich 12 miesięcy doświadczył Pan/i następujących problemów?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
problemów w pracy	1%	2
problemów ze zdrowiem	2%	4
problemów w rodzinie	2%	3
problemów finansowych	1%	2
innych	1%	1
nie doświadczyłem/am	94%	180

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE

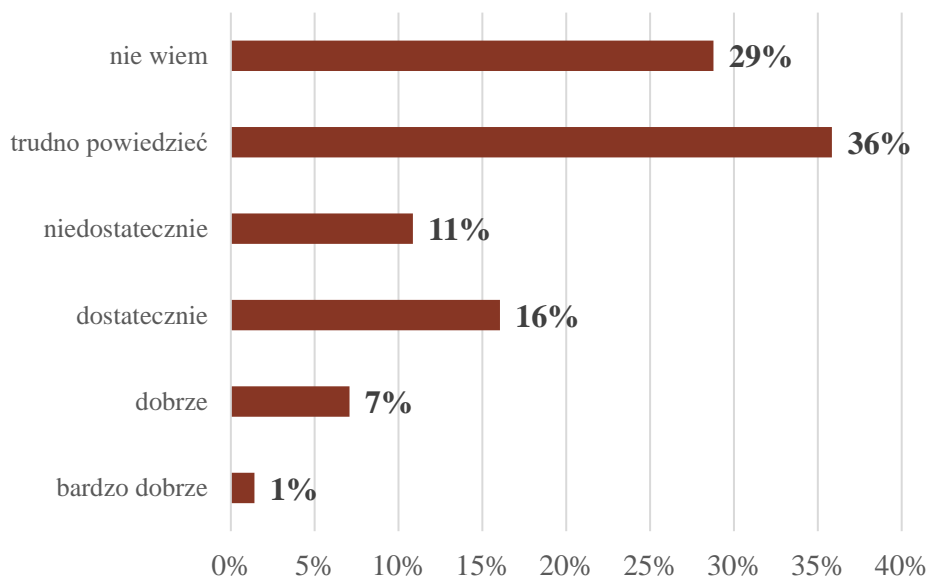
Jak wynika ze statystyk *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* oraz *Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii* dotyczących wydatkowania środków finansowych na realizację zadań związanych z profilaktyką uzależnień, samorzady często realizują nieskuteczne strategie profilaktyczne, które nie przynoszą żadnych efektów. Według *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* „w 2018 roku aż 46 318 078.30 zł zostało wydane na jednorazowe festyny i inne imprezy plenerowe, spektakle profilaktyczne, imprezy sportowe (turnieje, wyścigi, olimpiady itp.), czyli działania, które nie pełnią funkcji profilaktycznej, o nieznanym skuteczności, a o części z nich wręcz wiadomo, że nie są efektywne”³⁹. Do czynników wzmacniających jakość profilaktyki należą: obowiązujący system prawny, współpraca pomiędzy samorządem a placówkami realizującymi programy profilaktyczne poprzez finansowe wspieranie programów profilaktycznych oraz rozwój kadr zajmujących się profilaktyką (szkolenia, superwizje), monitorowanie sytuacji epidemiologicznej związanej z używaniem substancji psychoaktywnych, diagnozowanie problemu przemocy, a także zwiększenie czasu przeznaczanego na działania profilaktyczne

³⁹ *Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku*, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Warszawa 2019.

w placówkach oświatowych. Szczególnie ważne jest, aby wszystkie podmioty zaangażowane w realizację zadań profilaktycznych stworzyły spójny system, opierający się na trzech poziomach: centralnym, wojewódzkim i gminnym⁴⁰. Skuteczność działań profilaktycznych będzie większa w przypadku realizacji modelu profilaktyki zintegrowanej opartej na: współpracy na poziomie instytucjonalnym i wspólnotowym, dbałości o wzorce i spójny przekaz, przede wszystkim ze strony rodziny i szkoły, wypracowaniu autonomicznych dla danego środowiska lokalnego strategii i metod oddziaływań profilaktycznych, które będą stosowane systematycznie, konsekwentnie i długookresowo oraz doskonaleniu kompetencji wychowawczych i organizacyjnych twórców, a także realizatorów działań profilaktycznych⁴¹.

W pierwszym pytaniu bloku tematycznego dotyczącego działań profilaktycznych, respondenci zostali poproszeni o ocenę stopnia zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców. Możemy zauważyć, że tylko 1% ankietowanych uważa, iż działania prowadzone są bardzo dobrze, zdaniem 7% - dobrze, 16% respondentów ocenia poczynania w tym zakresie, jako dostateczne, 11% - niedostatecznie, a 36% mieszkańców miało trudność z odpowiedzią na to pytanie. Pozostali badani stwierdzili, że nie mają na ten temat wiedzy (29%).

Wykres 70. Jak ocenia Pan/i stopień zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców?

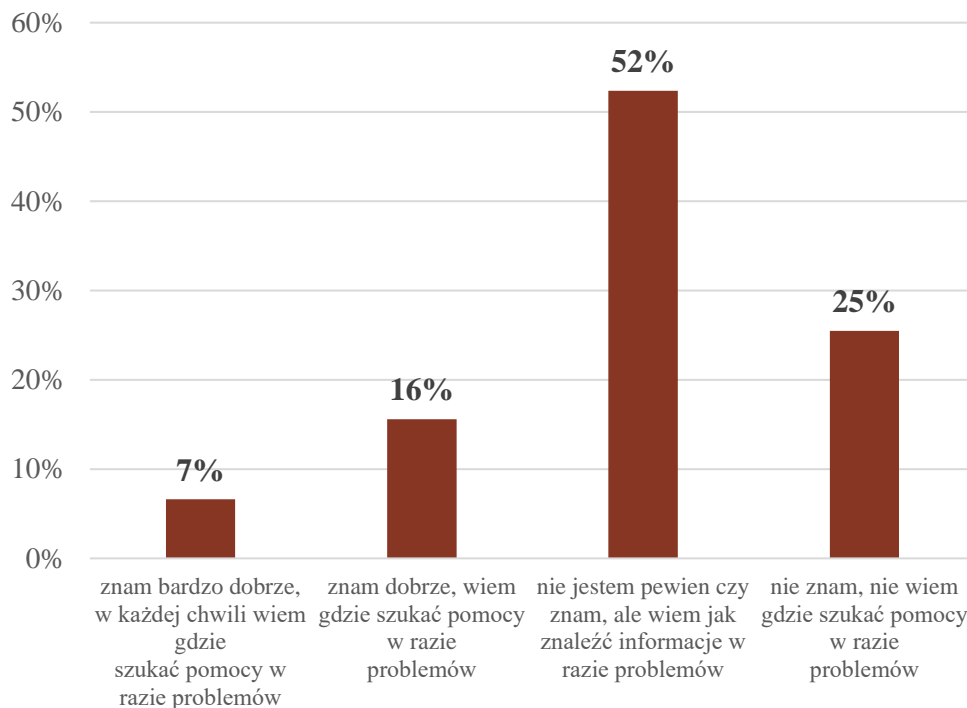

⁴⁰ Pietrzak S., *Sukcesy i wyzwania w implementacji dobrej profilaktyki*, Świat Problemów.

⁴¹ Kmiecik-Jusięga K., *Profilaktyka zachowań ryzykownych w środowisku lokalnym*, [w:] *Tradycje i perspektywy optymalizowania profilaktyki społecznej oraz resocjalizacji*, red. D. Kowalczyk, A. Szczówka, P. Kwiatkowski, Wrocław 2015, s. 293.

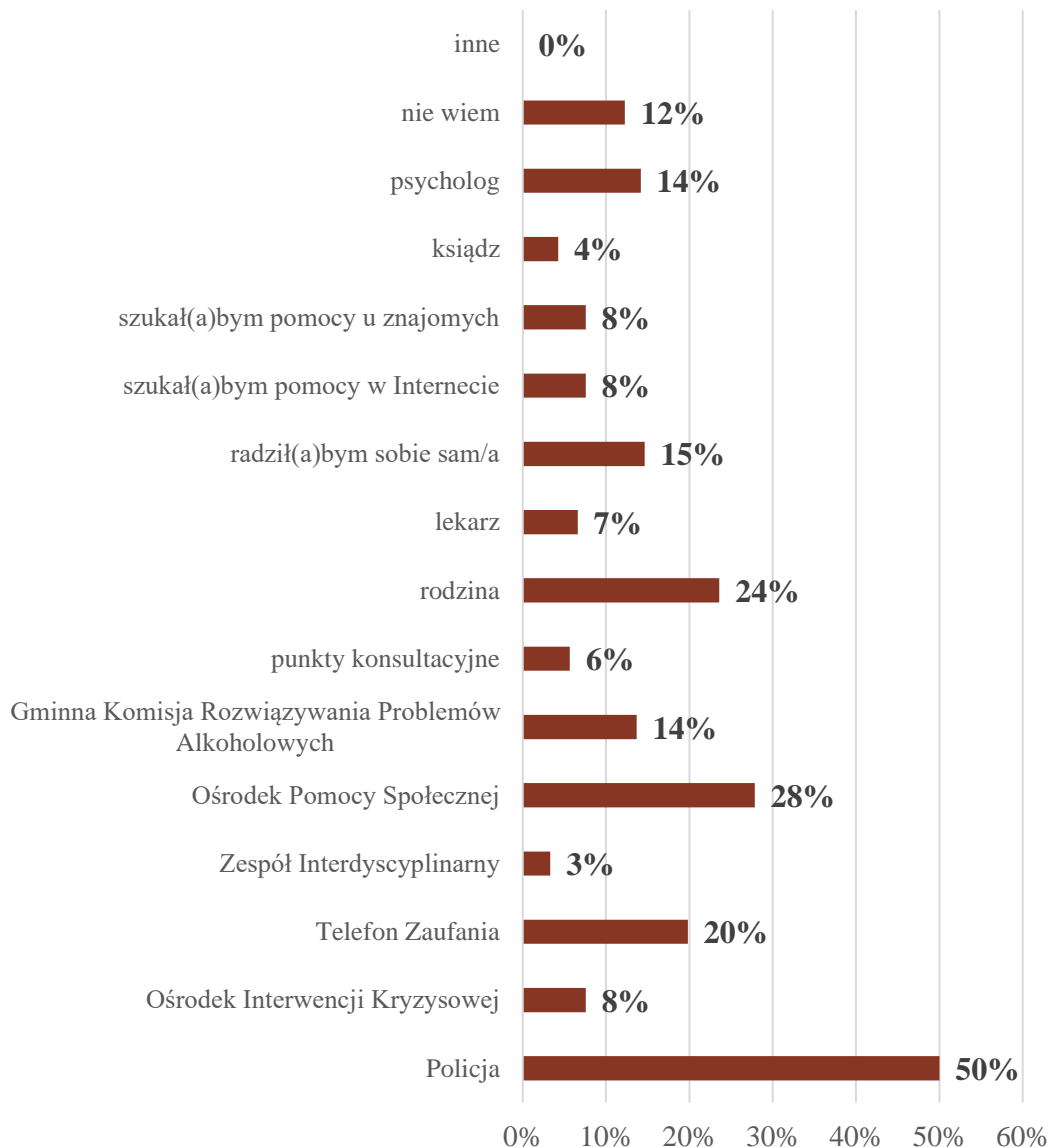
W kwestii znajomości danych kontaktowych do instytucji, gdzie można się zgłosić w razie problemów wyniki kształtują się na zróżnicowanym poziomie. 52% mieszkańców biorących udział w badaniu nie jest pewnych czy zna takie dane kontaktowe, ale wie gdzie znaleźć informacje na ten temat, 16% zna dobrze tego typu dane i wie gdzie szukać pomocy, a 7% zna bardzo dobrze. Co czwarty badany (25%) twierdzi, że nie zna adresów ani telefonów do miejsc, w których można uzyskać pomoc i nie wie gdzie ich szukać.

Wykres 71. Czy zna Pan/i dane kontaktowe do instytucji pomocowych, gdzie można się zgłosić w razie problemów?

W ankiecie pojawiło się również pytanie o miejsca/osoby, do których mieszkańcy zgłosiliby się w przypadku problemu uzależnień lub przemocy w rodzinie. Jak wynika z prezentowanych danych, większość badanych udałoby się po pomoc do Policji (50%), Ośrodka Pomocy Społecznej (28%) lub rodziny (24%). Często deklarowany był również Telefon Zaufania (20%). Część ankietowanych twierdzi, że radziłoby sobie samemu (15%), z kolei najmniejsza liczba respondentów deklarowała szukanie pomocy w Zespołach Interdyscyplinarnych (3%), u księdza (4%), w punktach konsultacyjnych (6%), u lekarza (7%) oraz w Ośrodkach Interwencji Kryzysowej (8%). Kolejnych 8% ankietowanych jest zdania, że szukałoby pomocy w internecie lub u znajomych.

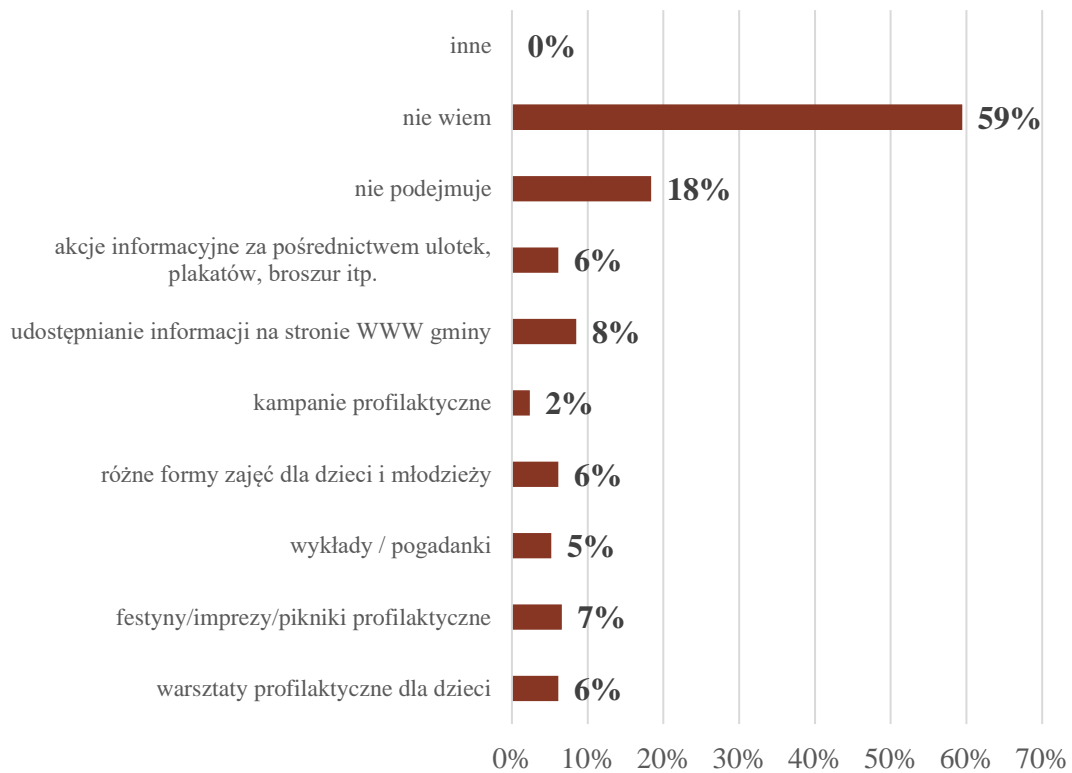
Wykres 72. Do kogo zwrócił(a)by się Pan/i o pomoc w razie problemu uzależnień lub/i przemocy w rodzinie?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Analizując wyniki uzyskane w trakcie badania mieszkańców pod kątem działań podejmowanych przez Gminę w celu ograniczenia popytu na zażywanie narkotyków i dopalaczy, możemy zauważyć, iż znaczna część respondentów nie ma na ten temat żadnej wiedzy (59%). Wśród najczęściej deklarowanych odpowiedzi znalazły się jednak m.in. udostępnianie informacji za stronie internetowej Gminy (8%), festyny/imprezy/pikniki profilaktyczne (7%), warsztaty profilaktyczne dla dzieci, różne formy zajęć dla dzieci i młodzieży oraz akcje informacyjne za pośrednictwem ulotek, plakatów, broszur itp. (po 6%). Najmniej odpowiedzi padło na kampanie profilaktyczne (2%) oraz wykłady/pogadanki (5%). Zdaniem 18% ankietowanych Gmina nie podejmuje takich działań.

Wykres 73. Jakie działania według Pana/i podejmuje Gmina, aby ograniczyć popyt na zażywanie narkotyków lub dopalaczy?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

WNIOSKI I REKOMENDACJE PROFILAKTYCZNE

Celem badania było przedstawienie aktualnych problemów występujących w środowisku lokalnym takich jak: uzależnienie od alkoholu, narkotyków, papierosów, korzystania z urządzeń elektronicznych, e-papierosów oraz problem przemocy i cyberprzemocy w odniesieniu do opinii dorosłych mieszkańców, dzieci, młodzieży oraz osób pracujących w punktach sprzedaży napojów alkoholowych. Cel ten został osiągnięty w toku weryfikacji zebranego materiału badawczego, będącego podstawą do opracowania wniosków i rekomendacji, które następnie posłużą do tworzenia różnego rodzaju programów pomocowych zmierzających do poprawy sytuacji na terenie Gminy Tarczyn. Przeprowadzona diagnoza oraz analiza danych umożliwiła:

rozpoznanie sytuacji dorosłych mieszkańców Gminy, ich opinii i postaw względem wybranych problemów społecznych;

zapoznanie się z problemami uczniów, poznanie ich postaw i doświadczeń związanych z wybranymi zagrożeniami społecznymi oraz uzależnieniami;

poznanie doświadczeń sprzedawców napojów alkoholowych związanych z wykonywanym przez nich zawodem, w szczególności sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim oraz nietrzeźwym.

W oparciu o dokonaną analizę problemów społecznych zostały sformułowane rekomendacje. Poniżej znajduje się podsumowanie wniosków z badania diagnozującego aktualne problemy społeczne występujące na terenie Gminy Tarczyn wraz z rekomendacjami, co do dalszych działań profilaktycznych skierowanych do uczniów i mieszkańców Gminy oraz instytucji, których celem jest profilaktyka.

Zakres zadań z obszaru profilaktyki i promocji zdrowia, realizatorzy oraz źródła finansowania wskazane są w kilku ustawach, m.in. w ustawie o zdrowiu publicznym, ustawie

o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii oraz w ustawie o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. Wyznaczają one politykę wobec poszczególnych substancji psychoaktywnych na szczeblu krajowym, regionalnym oraz lokalnym, a zadania w nich wskazane uwzględniane są w narodowych i krajowych programach profilaktyki, z których najszerszym jest Narodowy Program Zdrowia.

Działania z zakresu profilaktyki na szczeblu lokalnym realizowane są poprzez gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz programy przeciwdziałania narkomanii. Źródłem finansowania działań jest budżet gminy oraz środki dodatkowe uzyskane z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż detaliczną alkoholu (zgodnie z Ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii z 2005 r. środki z zezwoleń mogą być wykorzystywane także na profilaktykę narkomanii). Dodatkowo gminy mogą ubiegać się o środki z innych źródeł: z urzędów centralnych, urzędów marszałkowskich, urzędów wojewódzkich, starostw powiatowych, środki z projektów unijnych czy też w formie darowizn od prywatnych osób czy przedsiębiorców.

Na poziomie lokalnym do realizacji zadań z zakresu profilaktyki uzależnień uprawnione są organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia), specjalistyczne placówki opiekuńczo-wychowawcze (światlice socjoterapeutyczne), poradnie profilaktyki i terapii uzależnień, organizacje kościelne, grupy samopomocy, czy też rodziny osób uzależnionych.

Profilaktyka zachowań ryzykownych oraz udzielanie pomocy uczniom zagrożonym uzależnieniem wpisane są także w zadania placówek systemu oświaty, w tym w szczególności w zadania szkół i poradni psychologiczno-pedagogicznych. Od 2002 roku na szkoły nałożono ustawowy obowiązek realizacji szkolnego programu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży, który w roku 2017 połączono z programem wychowawczym szkoły w jeden dokument: program wychowawczo-profilaktyczny.

UCZNIOWIE

PROBLEM ALKOHOLOWY

Odsetek uczniów, którzy sięgnęli po alkohol.

- 31%

Odsetek uczniów, którzy pili alkohol więcej niż jednokrotnie.

- 16%

Odsetek uczniów, którzy pili alkohol 3 razy lub więcej w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie.

- 6%

Odsetek uczniów oceniających alkohol za nieszkodliwy, w małym stopniu szkodliwy lub nie mających w tym zakresie wiedzy.

- 23%

Odsetek uczniów oceniających alkohol za łatwy do zdobycia na terenie Gminy.

- 33%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala spożywania alkoholu

- Uzyskane w procesie badawczym odpowiedzi uczniów ze szkół znajdujących się na terenie Gminy Tarczyn pokazują, że po alkohol kiedykolwiek w życiu sięgnął prawie co trzeci biorący udział w badaniu uczeń, tj. 31%.
- Z przeprowadzonego badania dowiadujemy się również, że jednokrotne próby spożycia alkoholu ma za sobą 15% uczniów, natomiast pozostała część sięgnęła po niego więcej razy (16%).

- W sposób ryzykowny alkohol piło 26% uczniów (*spośród tych, którzy spożywali alkohol*) – zadeklarowali oni spożycie alkoholu więcej niż 1-2 razy w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie.

Wiek inicjacji alkoholowej

- Z przeprowadzonego badania wyłania się obraz wczesnej inicjacji alkoholowej 18% ankietowanych – przyznali oni, że sięgnęli po alkohol przed ukończeniem 10 roku życia (*spośród tych, którzy spożywali alkohol*).

Rodzaj spożywanego alkoholu

- Najpopularniejszym wśród uczniów rodzajem spożywanego alkoholu okazało się piwo – sięgnęło po nie większość badanych (*72% spośród tych, którzy spożywali alkohol*).
- Na drugim miejscu pod względem rozpowszechnienia znalazł się szampan – jego spożycie zadeklarowała prawie połowa uczniów mających za sobą inicjację alkoholową (48%).

Okoliczności spożywania alkoholu

- Przeprowadzone badanie pozwoliło zweryfikować również okoliczności otrzymania/ zdobycia alkoholu przez uczniów. Z deklaracji ankietowanych wynika, że znaczna część młodych mieszkańców Gminy miała kontakt z alkoholem, ponieważ dostała go do spróbowania od rodziców (54%) lub została nim poczęstowana (*31% spośród tych, którzy spożywali alkohol*). Z kolei 14% badanych podkraśćło go rodzicom, a 9% poprosiło kogoś o kupno, bądź kupiło go samodzielnie.

Doświadczenia uczniów związane ze spożywaniem alkoholu

- Z uzyskanych danych widzimy, że spożywanie alkoholu nie powodowało przykrych doświadczeń wśród większości uczniów z Gminy Tarczyn (194 osób, tj. 91%). Pozostałe 9% ankietowanych przyznało się do doświadczenia negatywnych konsekwencji zażywania omawianej substancji. Należały do nich m.in.: problemy w szkole, w rodzinie, z Policją, finansowe, kłótnie, bójki oraz pogorszenie się relacji koleżeńskich.

Dostępność napojów alkoholowych

- Analizując odpowiedzi uczniów z Gminy Tarczyn można stwierdzić, że alkohol jest stosunkowo łatwo dostępny dla respondentów – co trzeci uczeń przyznał bowiem, że nie miałby trudności w zdobyciu alkoholu na terenie swojej miejscowości (33%).

Opinia na temat szkodliwości alkoholu

- Na podstawie deklaracji badanych uczniów możemy stwierdzić, że prawie co czwarty respondent nie ma świadomości na temat szkodliwości alkoholu – 23% ankietowanych uznaje go za mało szkodliwy, nieszkodliwy lub przyznali, iż nie mają na ten temat żadnej wiedzy.
- Jednocześnie z uzyskanych danych widzimy, że alkohol jest przez uczniów postrzegany jako mniej szkodliwy niż e-papierosy.

Biorąc pod uwagę powyższe podsumowanie wyników badań możemy stwierdzić, że problem spożywania alkoholu jest wśród uczniów z Gminy Tarczyn widoczny i alarmujący. Z zebranych danych wynika, że bezpośredni kontakt z alkoholem miał prawie co trzeci uczeń. Co więcej, co czwarty ankietowany spróbował go raz lub więcej razy w ciągu 30 dni poprzedzających badanie. Większość osób dostała go do spróbowania od rodziców lub została nim poczęstowana. Ponad 80% uczniów (*spośród tych, którzy piją alkohol*) miało kontakt z napojami wysokoprocentowymi przed 13 rokiem życia. Należy również zwrócić uwagę na fakt, że część uczniów nie ma świadomości na temat szkodliwości alkoholu i uznaje alkohol za łatwo dostępny.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Podjęcie działań profilaktycznych na poziomie uniwersalnym wśród dzieci i młodzieży poprzez przeprowadzenie programu rekomendowanego przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) – „*Fantastyczne możliwości*”. Głównym celem programu jest opóźnienie inicjacji alkoholowej wśród dzieci oraz ograniczanie problemów związanych z piciem alkoholu przez dorastających poprzez wzmacnianie rodzinnych, indywidualnych i rówieśniczych czynników chroniących. Wszelkie informacje na ten temat mogą Państwo uzyskać na stronie: <https://programyrekomendowane.pl>.
- Organizowanie zajęć profilaktycznych trwających od 10 do 30 godzin w roku szkolnym. Jak wynika z przeprowadzonych badań, wielogodzinnym działaniom profilaktycznym towarzyszy wzrost pozytywnych zachowań uczniów.
- Przeprowadzenie działań o możliwie najszerszym spektrum, docierającym do wszystkich dzieci i młodzieży, w celu obniżenia liczby uczniów inicjujących we wczesnych latach picie alkoholu. Skuteczne mogą okazać się np. tematyczne godziny wychowawcze, w czasie których opiekunowie będą podejmować działania profilaktyczne: warsztaty edukacyjne, wykorzystanie źródeł multimedialnych, spotkania z ekspertami np. osobami pracującymi z osobami uzależnionymi lub zajęcia wspierające uczniów w rozwijaniu konstruktywnych form radzenia sobie w trudnych sytuacjach.
- Zastosowanie w działaniach profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży strategii informacyjnej, w celu poszerzenia ich wiedzy na temat przyczyn i konsekwencji picia alkoholu oraz umożliwienia młodym ludziom, podejmowania racjonalnych wyborów, popartych znajomością zagadnień związanych z używaniem napojów wysokoprocentowych. By działania z zakresu strategii informacyjnej, przynosiły oczekiwane rezultaty, powinny być realizowane przez kompetentne osoby, które cechuje wiarygodność, umiejętność wybudzania zaufania wśród dzieci i młodzieży i budowania z nimi pozytywnej relacji. Przekazywane informacje, muszą być rzetelne oraz dostosowane do etapu rozwojowego uczniów. Przydatne mogą okazać się również ulotki i plakaty rozpowszechniane wśród dzieci i młodzieży.

Rysunek 12. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące spożywania napojów alkoholowych

Źródło: www.oficyna-profilaktyczna.pl

- Rozwijanie pozytywnego potencjału rodziny i jednocześnie wzmocnienie czynnika chroniącego, jakim jest pozytywna więź dziecka z rodzicami poprzez realizację warsztatów podnoszących kompetencje wychowawcze rodziców.
- Przeprowadzenie szkoleń dla rodziców, podczas których przekazana im będzie wiedza, na temat problemu picia alkoholu, skutków wczesnej inicjacji alkoholowej wśród dzieci oraz możliwości jej zapobiegania. Ryzykowne może być przyzwolenie rodziców na spożywanie przez ich dzieci alkoholu nawet jeśli wydaje im się, że to kontrolują. Rodzice powinni zostać również przeszkoleni w zakresie reagowania, w przypadku spożywania alkoholu przez dziecko. Warto skorzystać z darmowego przewodnika *Jak rozmawiać z dzieckiem o alkoholu?* dostępnego na stronie trzymajpion.pl. Istotne jest dotarcie do jak największej liczby rodziców oraz realizacja działań profilaktycznych we współpracy z rodzicami na co zwraca uwagę *Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* w swoich rekomendacjach za 2020 rok.

„[...] rekomenduje się realizowanie działań profilaktyczno-edukacyjnych we współpracy z rodzicami, aby wspierać abstynencję dziecka i przygotowywać je do podejmowania świadomych i odpowiedzialnych decyzji związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. Chodzi zatem nie tylko o przekazanie informacji na temat skali problemu, ale pracę nad przekonaniem normatywnym dotyczącym picia alkoholu i jego szkodliwości dla młodzieży i dorosłych. W ocenie specjalistów zajmujących się profilaktyką najbardziej skuteczne są programy oparte na równoległym oddziaływaniu zarówno na rodziców, jak i dzieci.” –
 Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

- Podnoszenie kompetencji nauczycieli, pedagogów szkolnych oraz osób pracujących w świetlicach celem zwiększenia efektywności działań. Należy dążyć do powiązania działań skierowanych ku dzieci i młodzieży z działaniami skierowanymi do ich dorosłego otoczenia - nie tylko rodziców, ale także nauczycieli.
- Wyposażenie nauczycieli, pedagogów szkolnych i psychologów w profesjonalną wiedzę na temat strategii i metod działań profilaktycznych.
- Zastosowanie w działaniach profilaktycznych strategii edukacyjnej, która ma na celu rozwijanie ważnych umiejętności psychologicznych i społecznych. Zaleca się realizowanie ćwiczeń, gier psychoedukacyjnych, czy też warsztatów, które będą rozwijały asertywność, uczyły nawiązywania relacji z innymi ludźmi, radzenia sobie ze stresem, rozwiązywania konfliktów oraz podnosiły poczucie własnej wartości. Programy edukacyjne, konstruowane z wykorzystaniem strategii rozwijania umiejętności życiowych, składają się zazwyczaj z bloków ćwiczeń, w których uczestnicy mogą poznawać własne braki w zakresie różnych umiejętności i zacząć je trenować. Przykłady takich programów stanowią programy znajdujące się w banku programów rekomendowanych, takie jak:

- Realizacja programów opartych na strategii edukacji normatywnej, których celem jest korygowanie błędnych przekonań normatywnych (np. przekonania, że większość nastolatków przyjmuje środki psychoaktywne) i osłabianiu odczuwanej presji społecznej (np. przekonania, że skoro wszystkie nastolatki biorą narkotyki, ja też powinienem to zrobić).
- Prowadzenie zajęć integracyjnych dla dzieci i młodzieży mających na celu budowanie więzi pomiędzy uczniami oraz poczucie bezpieczeństwa i zaufania, stanowi to bowiem czynnik chroniący podejmowania zachowań ryzykownych przez młodych ludzi.
- Wspieranie uczniów przeżywających trudności edukacyjne, obserwowany jest bowiem związek pomiędzy występowaniem trudności w nauce, a podejmowaniem zachowań ryzykownych.
- Rozpowszechnianie wśród uczniów informacji na temat form pomocy w przypadku posiadania w rodzinie osoby uzależnionej. Ważną rolę w diagnozie dzieci dotkniętych tym problemem odgrywają nauczyciele, wychowawcy i opiekunowie w placówkach, którzy poprzez obserwację i dyskretne wywiady powinny zwracać uwagę na symptomy świadczące o tym, że dziecko cierpi z powodu uzależnionego członka rodziny. Pomocne mogą okazać się również warsztaty psychologiczne (np. podczas godzin wychowawczych) polegające na pracy nad samoocena, budowaniem zaufania, ćwiczeniem różnego rodzaju umiejętności potrzebnych do funkcjonowania w grupie, gry i zabawy pomagające w budowaniu więzi z innymi ludźmi, uczące norm z innymi ludźmi, dające szanse na budowanie pozytywnego wizerunku własnego.

PROBLEM NIKOTYNOWY

Odsetek uczniów, którzy palili papierosy.

- 11%

Odsetek uczniów, którzy sięgnęli po papierosy więcej niż 5 razy w ciągu ostatnich 30 dni.

- 14%

Odsetek uczniów, którzy palili e-papierosy.

- 14%

Odsetek uczniów, którzy sięgnęli po e-papierosy więcej niż 5 razy w ciągu ostatnich 30 dni.

- 12%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala palenia papierosów

- Na podstawie zebranych danych możemy zauważyć, że kontakt z papierosami miało 11% uczniów z Gminy Tarczyn.
- Jednocześnie zauważalne jest to, że spośród uczniów mających z nimi kontakt, nieco większa część sięgnęła po nie jednokrotnie (6%).
- Zwiększone ryzyko uzależnienia od papierosów występuje w przypadku 38% uczniów (*spośród tych, którzy palili papierosy*) – sięgnęli oni po papierosy w ciągu 30 dni poprzedzających badanie 1-2 razy.

Wiek inicjacji nikotynowej

- Z przeprowadzonego badania wyłania się obraz wczesnej inicjacji tytoniowej. Aż 71% ankietowanych (*spośród tych, którzy palili papierosy*) – przyznało, że sięgnęli po wyroby tytoniowe przed ukończeniem 13 roku życia, w tym 8% miało mniej niż 10 lat.

Skala palenia e-papierosów

- Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że po elektroniczne papierosy sięgnęło ogółem 14% uczniów.
- Szczegółowa analiza danych wskazuje, że e-papierosy są wśród uczniów z Gminy Tarczyn nieco bardziej rozpowszechnione niż te tradycyjne.
- Wśród uczniów, którzy sięgnęli po e-papierosy, ponad połowa paliła je jednokrotnie (9%).

Wiek inicjacji papierosów elektronicznych

- W przypadku e-papierosów również wyłania się obraz wczesnej ich inicjacji. Ponad połowa respondentów zadeklarowała, że po raz pierwszy zapaliła e-papierosa pomiędzy 11 a 13 rokiem życia (79%).

Ocena dostępności papierosów i e-papierosów

- W porównaniu do e-papierosów, tradycyjne papierosy są dla uczniów nieco łatwiejsze do zdobycia. Różnica wynosi 8 pp. (papierosy uznaje za łatwe do zdobycia 32%, a e-papierosy 24%).

Opinia na temat szkodliwości papierosów i e-papierosów

- Odpowiedzi uczniów ze szkół na terenie Gminy Tarczyn dotyczące szkodliwości papierosów i e-papierosów pozwoliły na następujące wnioski: znaczna część młodych mieszkańców Gminy nie ma świadomości lub wiedzy na temat szkodliwości e-papierosów dla zdrowia (26%).
- Z deklaracji badanych wynika, że papierosy są w opinii uczniów bardziej szkodliwe niż e-papierosy – nie ma świadomości lub wiedzy na temat szkodliwości papierosów dla zdrowia 7% ankietowanych.

Biorąc pod uwagę powyższe podsumowanie wyników badań możemy stwierdzić, że problem palenia papierosów i e-papierosów jest wśród uczniów z Gminy Tarczyn widoczny, przy czym większe natężenie przybiera problem palenia e-papierosów. Warto zwrócić uwagę przede wszystkim na wczesny wiek inicjacji nikotynowej zarówno papierosów tradycyjnych, jak i elektronicznych. W obu przypadkach ponad 3/5 badanych miało pierwszy kontakt z tymi substancjami przed 13 rokiem życia.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Propagowanie wśród uczniów zdrowego stylu życia, poprzez przedstawianie korzyści za tym idących oraz możliwości tego osiągnięcia, a także poprzez rozpowszechnianie na ten temat ulotek, plakatów oraz zapewnianie uczniom możliwości uczestnictwa w zajęciach sportowych. Przy realizacji tego warto mieć na uwadze rekomendacje Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Społecznych odnośnie zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży, które brzmią następująco:

„Na realizację pozalekcyjnych zajęć sportowych i imprez o charakterze rekreacyjno-sportowym samorzady lokalne wydają blisko sześciokrotnie więcej funduszy niż na realizację rekomendowanych programów profilaktycznych, czyli ponad 58 mln zł. Te dysproporcje są szczególnie niepokojące, zważywszy na fakt, że nie udowodniono poprzez badania naukowe pozytywnego związku pomiędzy uczestnictwem młodzieży w takich działaniach a zmianą ich postawy wobec substancji psychoaktywnych. Należy podkreślić, że zajęcia sportowe nie mogą stanowić jedynej i samodzielnej strategii profilaktycznej. Powinny być integralnym elementem programu profilaktycznego, uwzględniającego szeroki zakres zagadnień związanych ze zdrowym stylem życia i spełniać określone kryteria pozwalające na stwierdzenie, że mogą konstruktywnie wpływać na postawę młodych ludzi wobec używek.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

- Zajęcia sportowe powinny wzmacniać czynniki chroniące, zwłaszcza poprzez ukazywanie autorytetów promujących wzorzec trzeźwości (trenera, znanych sportowców, nauczycieli wychowania fizycznego itp.) i rozwijanie zainteresowań, z wyraźnym określeniem zasad zachowania w różnych sytuacjach (postawa wobec używek, rozwiązywanie konfliktów, eliminowanie przemocy). Istotne jest również, aby osoba prowadząca takie zajęcia miała odpowiednie przygotowanie i wiedzę w zakresie profilaktyki.
- Zorganizowanie warsztatów/zajęć mających na celu wzmacnianie poczucia własnej wartości, naukę asertywności i umiejętności przeciwstawiania się presji grupy rówieśniczej.
- Prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu strategii informacyjnej, poprzez przekazywanie wiedzy na temat szkodliwości palenia papierosów i e-papierosów. Pomocne w realizacji tej strategii, może być zaproszenie wykwalifikowanej osoby (np. lekarza), który w profesjonalny sposób przekaze uczniom odpowiedni zasób wiedzy, na temat skutków podejmowania takiego zachowania.
- Rozwijanie umiejętności budowania samokontroli, która jest uniwersalnym czynnikiem chroniącym przed paleniem papierosów, a także ogranicza inne zachowania ryzykowne młodych ludzi.
- Ograniczanie dostępności papierosów dla dzieci i młodzieży poprzez szkolenia dla sprzedawców wyrobów nikotynowych z zakresu przestrzegania zakazu sprzedaży papierosów osobom nieletnim oraz konsekwencji moralnych i prawnych za tym idących.

PROBLEM NARKOTYKOWY

Odsetek uczniów, którzy sięgnęli po narkotyki lub dopalacze.

- 2%

Odsetek uczniów oceniających zdobycie narkotyków w Gminie za łatwe.

- 5%

Odsetek uczniów oceniających zdobycie dopalaczy w Gminie za łatwe.

- 5%

Odsetek uczniów oceniających narkotyki za mało szkodliwe, nieszkodliwe lub deklarujących brak wiedzy w tym zakresie.

- 4%

Odsetek uczniów oceniających dopalacze za mało szkodliwe, nieszkodliwe lub deklarujących brak wiedzy w tym zakresie.

- 3%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala zażywania narkotyków lub dopalaczy

- Obraz jaki wyłania się z badania to nieduży odsetek uczniów mających kontakt z narkotykami, dopalaczami lub innymi środkami psychoaktywnymi. Sięgnęło po nie 2% badanych.

Dostępność środków psychoaktywnych

- W kwestii dostępności narkotyków i dopalaczy w środowisku lokalnym uczniów, wyniki kształtują się na zadowalającym poziomie – tylko 5% respondentów uznaje zarówno dopalacze jak i narkotyki, za łatwo dostępne w swojej miejscowości.

Opinia na temat substancji psychoaktywnych

- Zdecydowana większość badanych uczniów ma świadomość na temat szkodliwości narkotyków i dopalaczy dla zdrowia (dopalacze – 96%, narkotyki – 96%). Do najczęściej wymienianych negatywnych konsekwencji związanych z zażywaniem dopalaczy, papierosów, narkotyków i alkoholu należały m.in. zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego (74%), uzależnienie (68%), nieodpowiednie towarzystwo (50%), czy pogorszenie relacji rodzinnych (49%).

Osoby pierwszego kontaktu w przypadku problemu związanego z alkoholem/narkotykami/dopalaczami

- Analiza wyników badań mówi, że w przypadku doświadczenia problemu związanego z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami, uczniowie Gminy Tarczyn podjęliby inicjatywę szukania pomocy i wsparcia ze strony dorosłych. W pierwszej kolejności zwróciliby się do rodziców/opiekunów (59%), a następnie do psychologa/pedagoga szkolnego (28%).

Analiza wyników przeprowadzonego pod kątem środków psychoaktywnych badania pozwala stwierdzić, że problem ten wśród młodzieży występuje w znikomym stopniu, gdyż: 98% badanych nie ma doświadczenia związanego z zażywaniem narkotyków lub dopalaczy, niewielka część uczniów nie posiada świadomości na temat szkodliwości narkotyków i dopalaczy dla zdrowia oraz deklaruje łatwą ich dostępność na terenie Gminy.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Prowadzenie działań profilaktycznych w szkole, mających na celu przekazywanie wiedzy na temat konsekwencji społecznych, zdrowotnych i prawnych zażywania narkotyków i dopalaczy. Pomóc w tym mogą ulotki, broszury czy plakaty, zawierające informacje na ten temat.

Rysunek 13. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące dopalaczy

Źródło: www.oficyna-profilaktyczna.pl

- Podjęcie obserwacji, w celu identyfikacji uczniów zażywających środki psychoaktywne. W tym celu pomocne będzie poszerzenie wiedzy pracowników szkoły, na temat wykrywania objawów stosowania substancji odurzających. Przydatny w tym zakresie może być materiał udostępniony na stronie *Krajowego Biura Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii*, która zawiera przykłady objawów mogących wskazywać na używanie przez dzieci i młodzież narkotyków.

Link do strony: <http://www.kbpn.gov.pl/portal?id=490267>

- Zapewnienie współpracy różnych instytucji i ośrodków zajmujących się profilaktyką i leczeniem uzależnień w społeczności lokalnej. Skuteczna interwencja wobec nastolatków już sięgających po środki psychoaktywne wymaga pozyskania ich zaufania, zapewnienia możliwie jak największej dyskrecji, kompetencji i szybkości działania.
- Przeprowadzanie programów rozwijania umiejętności psychospołecznych ucznia – realizowane przez cykl kilku lub kilkunastu zajęć, wsparte przez zajęcia uzupełniające w późniejszych latach edukacji oraz oparte na interaktywnej metodyce kształcenia. Nieskuteczne będą obrazy, statystyki i historie w celu wzbudzenia lęku przed

konsekwencjami używania substancji oraz tradycyjne metody edukacji np. wykład/pogadanka.

- Organizowanie szkoleń nauczycieli na realizatorów programów profilaktycznych -wtedy w większym stopniu przyczyniają się oni do rozwijania pozytywnych zachowań, niż prowadzący spoza szkoły. Szkoły, w których część kadry pedagogicznej przeszła szkolenia dla realizatorów, łatwiej radzą sobie w pracy wychowawczej i profilaktycznej, mają też mniej trudności przy konstruowaniu programu wychowawczego.
- Przeprowadzenie szkoleń/warsztatów dla rodziców, na temat reagowania w przypadku zażywania przez dzieci środków psychoaktywnych, rozpoznawania czy dziecko zażywa takie substancje, do kogo należy się zgłosić w przypadku doświadczenia tego problemu oraz jak rozmawiać z dzieckiem w przypadku podejmowania przez niego zachowań ryzykownych.

„Pozytywna i silna więź z rodzicami, normy dotyczące substancji psychoaktywnych wyniesione z domu oraz umiejętność budowania wokół dziecka nie tylko systemu kontroli, ale i wsparcia są bardzo ważnymi czynnikami chroniącymi młodych ludzi przed sięganiem po substancje psychoaktywne. Rodzice mają największą możliwość podejmowania skutecznych oddziaływań wychowawczych. Szkoła i inne instytucje mogą wspierać rodziców w wychowaniu dzieci i uzupełniać ewentualne braki wynikające ze specyficznych trudności danej rodziny” - Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

PROBLEM PRZEMOCY

Odsetek uczniów deklarujących doświadczenie przemocy.

- 23%

Odsetek uczniów deklarujących stosowanie przemocy.

- 23%

Odsetek uczniów stwierdzających, że w ich szkole występuje problem przemocy między uczniami.

- 47%

Odsetek osób stosujących przemoc psychiczną wobec innych (spośród tych, którzy stosują przemoc).

- 68%

Odsetek uczniów deklarujących doznanie cyberprzemocy.

- 31%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala przemocy

- W kontekście przytoczonych danych można wysnuć wniosek, że przemocy kiedykolwiek w życiu doznał znaczny odsetek uczniów ze szkół znajdujących się na terenie Gminy – zadeklarował to prawie co czwarty respondent .
- Warte uwagi jest to, że do stosowania przemocy przyznała się jednakowa ilość uczniów. Na pytanie „*czy kiedykolwiek doszło do sytuacji, w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby*” twierdzącej odpowiedzi udzieliło również 23% ankietowanych.
- Najczęstszym rodzajem doznawanej przez uczniów przemocy okazała się przemoc psychiczna – wskazało na nią 80% ankietowanych (*spośród tych, którzy zadeklarowali doznanie przemocy*). Doświadczenie przemocy fizycznej zadeklarowało 42% badanych.

- Z uzyskanych danych wynika również, że wśród uczniów stosujących przemoc, zdecydowanie dominują osoby stosujące przemoc psychiczną (68% spośród tych, którzy zadeklarowali stosowanie przemocy).

Przemoc rówieśnicza

- Z przeprowadzonego wśród uczniów badania ankietowego wynika, że większość respondentów doświadczyło przemocy ze strony kolegów ze szkoły (55% spośród tych, którzy zadeklarowali doświadczenie przemocy). Znaczna ilość odpowiedzi padła również na rodzeństwo (24%) i znajomych (26%).
- Podobnie sytuacja wygląda jeśli chodzi o stosowanie przemocy – większość ankietowanych (spośród tych, którzy zadeklarowali stosowanie przemocy), stosowało ją wobec swoich rówieśników (72%).
- Na podstawie deklaracji badanych możemy stwierdzić, że problem przemocy w szkole występuje na wysokim poziomie – w swojej szkole dostrzega ją prawie połowa uczniów 47%.

Przemoc domowa

- Zdecydowana większość uczniów biorących udział w badaniu nie zadeklarowała doznania przemocy domowej. Znaczna część ankietowanych nie potrafiła określić, czy tego rodzaju problem występuje w ich domach czy też nie (18%).

Cyberprzemoc

- Z przeprowadzonego wśród uczniów z Gminy Tarczyn badania, wyłania się obraz znacznej części respondentów deklarujących doświadczenie cyberprzemocy. Doznanie tego typu problemu zadeklarował prawie co trzeci uczeń (31%).
- Najczęściej doznawanym rodzajem cyberprzemocy okazało się wyzywanie (23%), natomiast na drugim miejscu pod tym względem znalazło się ośmieszanie/poniżanie (13%). Do pozostałych form cyberprzemocy należą m.in. grożenie/zastraszanie, szantażowanie, podszywanie się czy wysyłanie ośmieszających zdjęć/filmików.

Biorąc pod uwagę powyższe podsumowanie wyników badań możemy stwierdzić, że problem przemocy rówieśniczej oraz cyberprzemocy występuje w Gminie Tarczyn i domaga się podjęcia działań profilaktycznych – znaczna część uczniów zadeklarowała bowiem doświadczenie przemocy ze strony kolegów ze szkoły, stosowanie jej wobec rówieśników, doznanie cyberprzemocy oraz występowanie w swojej szkole przemocy.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Przeprowadzenie zajęć, mających na celu poszerzenie wiedzy z zakresu problematyki przemocy. Zakres kierowanej do uczniów informacji, oprócz konsekwencji stosowania przemocy, powinien zawierać również treści na temat szerokiego spektrum rodzajów przemocy. Zaleca się stosowanie różnych technik i metod, które będą w atrakcyjny i aktywny sposób przekazywały informację. Skuteczne w tym przypadku mogą być metody takie jak: psychodrama (odgrywanie scenek na temat zachowań przemocowych, które pomogą wczuć się w doświadczenia osób będących ofiarą agresji); burza mózgów (stworzenie listy wszystkich zachowań będących aktem przemocy); praca w grupach (znalezienie wspólnych pomysłów rozwiązań problemu przemocy).
- Przekazanie uczniom ulotek bądź plakatów dotyczących hejtu, aby uświadomić im, że to również jest przemoc i może nieść za sobą negatywne konsekwencje zarówno dla osoby będącej sprawcą, jak i osoby będącej ofiarą.

Rysunek 14. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące hejtu i mowy nienawiści

Źródło: *oficyna-profilaktyczna.pl*

- Włączenie w profilaktykę przemocy rówieśniczej rodziców/opiekunów poprzez informowanie o podejściu szkoły do przemocy, rozwiązań i procedur w tym zakresie oraz wskazywanie działań, które należy podjąć, gdy dziecko doświadcza tego problemu.
- Wprowadzenie na terenie szkoły, jasnych zasad zachowania i konsekwencji ich nieprzestrzegania. Skuteczne zapobieganie działaniom przemocowym jest możliwe tylko wtedy, gdy w szkole funkcjonuje czytelny system norm współżycia społecznego i jasny system konsekwencji w przypadku złamania zasad. Ważne, aby zasady te odnosiły się do traktowania innych w społeczności szkolnej i powstały w wyniku pracy zespołowej uczniów, przy współudziale nauczycieli. Zasady te muszą być konsekwentnie egzekwowane.
- Przekazanie uczniom wiedzy, na temat możliwych form pomocy w przypadku doświadczania przez nich przemocy zarówno w szkole jak i w domu, a także w jaki sposób mogą reagować, jeśli będą świadkiem agresji.
- Prowadzenie zajęć psychoedukacyjnych w klasach takich jak: doskonalenie umiejętności radzenia sobie ze stresem, wzmocnienie poczucia własnej wartości, rozwijanie umiejętności asertywnego zachowania się. Do pożądanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy należą również: trening empatii (ćwiczenia w wyobrażaniu sobie przeżyć i emocji osób doświadczających przemocy), trening atrybucji (świczenia w wyjaśnianiu orzeczyzn zachowań konfliktowych z punktu widzenia drugiej osoby)

oraz symulacje doświadczenia (inscenizowanie różnych sytuacji, aby uczniowie mogli przeżyć i zrozumieć uczucia i działania innych osób).

- Realizacja programu rekomendowanego „ARCHIPELAG SKARBÓW”, którego głównym celem jest zapobieganie różnym zachowaniom ryzykownym i problemom młodzieży, w tym ograniczanie natężenia przemocy rówieśniczej (fizycznej, słownej oraz o podtekście seksualnym). Wszelkie informacje na ten temat można uzyskać na stronie <https://programyrekomendowane.pl/>. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zaleca przeprowadzanie w pierwszej kolejności programów rekomendowanych, które mają udowodnioną skuteczność.

„Warto podkreślić, iż wszystkie działania o charakterze jednorazowym, akcyjnym (np. konkursy, pogadanki, spektakle, koncerty) nie zastąpią realizacji profesjonalnych działań profilaktycznych, a ze względu na brak udowodnionej skuteczności w ograniczeniu zachowań ryzykownych, mogą stanowić jedynie uzupełnienie programów rekomendowanych i o udowodnionej skuteczności.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

- Realizacja zajęć integracyjnych w klasach mających na celu budowanie konstruktywnego środowiska wychowawczego, wzmacnianie więzi pomiędzy rówieśnikami, tworzenie związków opartych na partnerstwie, dobrych relacjach i wzajemnym wsparciu.
- Wprowadzenie programów rówieśniczych jako pomoc koleżeńska w nauce, rówieśniczy doradcy, czy rówieśniczy mediatorzy. Program wsparcia rówieśniczego opiera się na założeniu, że w wieku dojrzewania rówieśnicy wywierają na siebie nawzajem silny wpływ, a pozytywne relacje rówieśnicze mogą zostać wykorzystane w organizowaniu konstruktywnych działań pomocowych na terenie szkoły. Program polega na organizowaniu grupy szkolnych liderów/pomocników, którzy pomagają rówieśnikom w różnych obszarach ich funkcjonowania.
- Dbanie o klimat szkoły zwłaszcza relacje społeczne – zarówno pomiędzy nauczycielami a uczniami, jak i personelem szkoły a rodzicami, a także wykorzystanie w planowaniu działań służących poprawie klimatu szkoły wyników badań, które mogą być pomocne

w określeniu kierunków i celów interwencji (a systematyczne ich prowadzenie może też posłużyć do monitorowania skutków podejmowanych działań). Poprawa klimatu szkoły wymaga zaangażowania wszystkich grup społeczności szkolnej, ponieważ klimat szkoły kształtują praktyki, które są w niej stosowane. Wiele badań wskazuje, że pozytywny klimat szkoły sprzyja adaptowaniu się uczniów do obowiązków i wymagań, jakie stawia im szkoła, przekłada się na lepsze wyniki w nauce oraz zapobiega występowaniu problemów.

- Prowadzenie szkoleń dla nauczycieli, które będą rozwijały u nich kompetencje kierowania klasą oraz umiejętności właściwego reagowania na niekorzystne zachowania uczniów, wzmocnienia pożądanych zachowań i formułowania oczekiwań wobec uczniów.
- Przeprowadzenie z uczniami warsztatów, podczas których poszerzą oni wiedzę na temat zjawiska cyberprzemocy i rozległych negatywnych konsekwencji jej stosowania. Zaleca się także, uświadomienie uczniom, gdzie mogą uzyskać pomoc w przypadku bycia ofiarą lub świadkiem tego typu przemocy.

Rysunek 15. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące cyberprzemocy

Źródło: oficyna-profilaktyczna.pl

- Opracowanie procedur reagowania w szkole na zjawisko cyberprzemocy oraz podejmowanie interwencji w każdym przypadku ujawnienia lub podejrzenia cyberprzemocy.
- Dążenie do współpracy całego personelu szkoły poprzez szkolenie oraz zapoznanie ze szkolnym podejściem do przeciwdziałania przemocy (rozwiązywania konkretnych

przypadków przemocy rówieśniczej) nie tylko personelu pedagogicznego, ale także administracyjnego i obsługi.

- Organizowanie i finansowanie szkoleń dla nauczycieli dotyczących obowiązujących procedur (w tym procedury „Niebieskie Karty”), zasad podejmowania interwencji oraz współpracy służb działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Wspieranie personelu medycznego w profilaktyce i zgłaszaniu przypadków krzywdzenia dzieci. Istotne w tym zakresie będzie zapewnienie wsparcia merytorycznego oraz inwestowanie w profilaktykę w celu wzmacniania personelu medycznego w tym zakresie.
- W załączniku nr 1 znajduje się *kwestionariusz oceny ryzyka występowania przemocy wobec dziecka oraz propozycja algorytmu postępowania w przypadku podejrzenia przemocy w rodzinie wobec dziecka*, który zawiera informacje przydatne w diagnozie czy dane dziecko doświadcza przemocy oraz w jaki sposób należy w takim przypadku postępować. Kwestionariusz i algorytm zaleca się rozpowszechnić wśród pracowników oświaty oraz tych, którzy pracują bezpośrednio z dziećmi (np. wśród pracowników świetlic środowiskowych). Można go pobrać bezpośrednio ze strony: <https://www.niebieskalinia.pl/>.

KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH

Odsetek uczniów deklarujących korzystanie z urządzeń elektronicznych codziennie.

- 76%

Odsetek uczniów deklarujących korzystanie z urządzeń elektronicznych powyżej 6 godzin dziennie.

- 18%

Odsetek uczniów bardzo często nieśpiących w nocy z powodu korzystania z urządzeń elektronicznych (spośród tych, którzy korzystają z urządzeń).

- 7%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Częstotliwość korzystania z urządzeń elektronicznych

- Z urządzeń elektronicznych korzystają prawie wszyscy młodzi mieszkańcy Gminy Tarczyn (99%).
- Największą ilość czasu, tj. do 3 godzin dziennie, poświęca na korzystanie z urządzeń elektronicznych prawie 40% uczniów. Blisko 30% korzysta z nich aż od 3 do 6 godzin dziennie. 12% uczniów zadeklarowało, że przeznacza na taką aktywność od 6 do 10 godzin, a 6% powyżej 10 godzin.
- Do kłamania w celu ukrycia prawdziwej ilości czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych przyznało się 43% badanych, w tym 24% robiło to czasami, a 14% jednokrotnie.
- Warto mieć na uwadze odpowiedzi respondentów na temat ich doświadczeń związanych z korzystaniem z urządzeń elektronicznych – wyniki są dosyć niepokojące: z powodu zbyt długiego korzystania z urządzeń elektronicznych efektywność nauki lub pracy spada bardzo często u 4% badanych, najbliższe osoby zarzucają zbyt częste spędzanie czasu na korzystaniu z urządzeń elektronicznych bardzo często 13% badanych, a coraz częściej wybiera urządzenia elektroniczne zamiast spotkań z innymi bardzo często 3% uczniów.

Najczęstsze powody korzystania z urządzeń elektronicznych

- Najczęstszą formą korzystania z urządzeń elektronicznych jest kontakt ze znajomymi, nauka, słuchanie muzyki, oglądanie filmów/seriali, granie w gry, korzystanie z portali społecznościowych oraz poszukiwanie informacji/wiadomości.
- Niewielka ilość badanych wykorzystuje urządzenia elektroniczne do poznawania nowych osób, robienia zakupów, czy prowadzenia bloga bądź własnej strony.

Badania wykazały, że z urządzeń elektronicznych codziennie korzysta większość młodych mieszkańców Gminy, a problem nadmiernego korzystania z urządzeń elektronicznych może dotyczyć nawet 18% uczniów.

W związku z powyższymi wynikami badań zaleca się przeprowadzenie długoterminowych działań profilaktycznych.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Przeprowadzenie warsztatów poruszających problematykę użytkowania oraz wykorzystywania współczesnych mediów. Warsztat powinien uczyć dzieci jak bezpiecznie poruszać się po świecie cyberprzestrzeni. Przeprowadzenie warsztatów pt. Media, można zlecić Ośrodkowi Psychoprofilaktyki Nowa Perspektywa. Podczas tych zajęć uczniowie zdobywają takie umiejętności jak zdolność bezpiecznego poruszania się w świecie massmediów, kontroli czasu spędzanego w Internecie, przed telewizorem czy grami komputerowymi, zdolność krytycznej oceny prezentowanych przez media wartości i postaw oraz reagowania w sytuacji zagrożenia. Warsztaty dostosowane są do wieku uczniów. Wszelkie informacje w tym zakresie uzyskają Państwo dzwoniąc pod nr tel. 534 303 240 lub 12 422 82 30.
- Przeprowadzenie zajęć dla uczniów mających na celu zwrócenie uwagi na problem uzależnienia od urządzeń elektronicznych. Pomocne przy realizacji takich zajęć może być rozpowszechnienie ulotek informujących o takim problemie. Dzięki ulotce, która znajduje się poniżej, odbiorcy mają możliwość zbadania indywidualnego ryzyka uzależnienia, poprzez wypełnienie prostego kwestionariusza. Przekaz podsumowuje sposoby racjonalnego wykorzystywania multimediiów w życiu codziennym oraz wyjaśnia istotę nadużywania. Wskazuje również ogólnodostępne źródła poszukiwania pomocy i wsparcia.

Rysunek 16. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące uzależnienia od komputera

Źródło: www.oficyna-profilaktyczna.pl

- Projektując sieć oddziaływań pod kątem uzależnienia od Internetu należy skupić się również na pozytywnych stronach korzystania z Internetu (możliwość rozwoju, nauki języków, zdobywanie informacji) oraz uświadamianiu dzieciom i młodzieży negatywnych skutków nadmiernego przebywania w sieci. Warto również skupić się na wyidealizowanych wzorcach przekazywanych przez portale społecznościowe (idealne ciała, ideale ubrania, idealne życie) oraz na tym, jak nie dać się przez te wzorce manipulować i im podporządkowywać.

PROFILAKTYKA

Odsetek uczniów uznających zajęcia warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą za najciekawsze/najefektywniejsze.

- 28%

Odsetek uczniów, którzy stwierdzili, że zajęcia profilaktyczne były ciekawe.

- 31%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Opinia o zajęciach profilaktycznych

- Z zebranych w procesie badawczym danych wynika, że zaledwie 31% uczniów chętnie wzięło udział w zajęciach profilaktycznych i ocenia je, jako ciekawe i wartościowe pod względem wiedzy merytorycznej. 35% respondentów nie brało w nich udziału, a 19% uważa, że nie wniosły one nic nowego i były mało interesujące.
- Dla większości respondentów najciekawszym rodzajem zajęć okazały się warsztaty z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą. Na drugim miejscu znajdują się zajęcia z przedstawicielem Policji, natomiast najmniej ciekawą propozycją są zajęcia w formie spektaklu lub musicalu profilaktycznego.

Bazując na uzyskanych wynikach badań można stwierdzić, że znaczna część uczniów z Gminy Tarczyn ocenia zajęcia profilaktyczne, jako mało ciekawe i niewnoszące nic nowego.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Organizowanie i finansowanie dla przedstawicieli placówek pracujących z dziećmi i młodzieżą szkoleń, obejmujących zagadnienia dotyczące skutecznych strategii profilaktycznych oraz podnoszące ich kompetencje w zakresie realizacji warsztatów i zajęć profilaktycznych (w tym programów rekomendowanych).
- Zaleca się również systematyczne prowadzenie badań związanych przede wszystkim z diagnozą zachowań problemowych oraz ewaluacją programów profilaktycznych.

Projektując sieć profilaktyki należy w pierwszej kolejności korzystać z profesjonalnych działań – programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii. Mając na uwadze rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku żadne działania o charakterze jednorazowym, akcyjnym (np. pogadanki, spektakle, festyny) nie zastąpią działań profesjonalnych i mogą stanowić jedynie ich uzupełnienie. W związku z takim założeniem formy profilaktyczne wymienione przez uczniów, jako atrakcyjne powinny stanowić jedynie spójny element zaplanowanego i zintegrowanego procesu oddziaływań profilaktycznych.

- Zalecanym działaniem jest również rozwój lub tworzenie placówek wsparcia dziennego, które odgrywają istotną rolę w systemie pomocy zwłaszcza dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym i przemocą.

„[...] placówki wsparcia dziennego stanowią skuteczny instrument wspierania rodzin, szczególnie tych, które doświadczają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych; placówki świadczą pomoc adekwatną do potrzeb dzieci. Mimo skromnych warunków, w jakich funkcjonują, realizują prawidłowo swoje zadania, a ich praca przynosi wymierne pozytywne efekty w zakresie rozwoju osobowości dziecka, postępów w nauce oraz kształtowania relacji społecznych, opartych na wzajemnej pomocy. Pozytywne efekty pracy z dziećmi w placówkach potwierdzili zgodnie rodzice, nauczyciele, jak i same dzieci” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

SPRZEDAWCY NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Odsetek sprzedawców dostrzegających spadek spożycia alkoholu przez mieszkańców Gminy.

- 6%

Odsetek sprzedawców stwierdzających próby zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie.

- 70%

Odsetek sprzedawców sprawdzających dowód osobisty klienta za każdym razem, nie mając pewności, czy jest pełnoletni.

- 90%

Odsetek sprzedawców stwierdzających próby zakupu alkoholu przez osoby nietrzeźwe.

- 82%

Odsetek sprzedawców posiadających wiedzę na temat ustawowych zakazów sprzedaży alkoholu.

- 55%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Ocena spożycia alkoholu na przestrzeni kilku lat

- Na mogący się zaobserwować problem spożywania alkoholu przez mieszkańców Gminy Tarczyn wskazało 42% badanych sprzedawców.

Sprzedaż napojów alkoholowych osobom niepełnoletnim

- Analizując odpowiedzi sprzedawców napojów alkoholowych widzimy, że próby zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie zdarzały się w większości punktów, w których realizowane było badanie ankietowe. Pozytywne jest jednak to, że ponad połowa respondentów nie sprzedała alkoholu osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie.
- Respondenci stwierdzili również to, że gdy nie mają pewności czy osoba kupująca jest pełnoletnia, sprawdzają dowód osobisty za każdym razem. Sytuacja sprzedaży alkoholu osobie niepełnoletniej, gdy deklarowała ona kupno alkoholu dla swoich rodziców miała miejsce zaledwie u 13% przypadków.

Sprzedaż papierosów osobom niepełnoletnim

- Bazując na uzyskanych w procesie badawczym wynikach możemy stwierdzić, że problem sprzedaży papierosów osobom niepełnoletnim w Gminie występuje w niewielkim natężeniu. Prawie 70% respondentów jednoznacznie stwierdziła, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy nie sprzedała papierosów osobie niemającej ukończonych 18 lat, natomiast 23% osób nie wie nic o takiej sytuacji.

Prowadzenie pojazdu pod wpływem alkoholu

- Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród osób pracujących w punktach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych wykazały występujący na terenie Gminy problem prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu – w ocenie 10% osób miało to miejsce często, 19% - czasami, a 35% - rzadko.

Sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym

- Sprzedawcy biorący udział w badaniu stwierdzili, że zdarzały się sytuacje, w których osoby nietrzeźwe próbowały kupić alkohol w obsługiwanym przez nich punkcie (87%). W większości punktów sprzedaży miało to miejsce raz lub kilka razy (45%).
- Większość sprzedawców nie przyznało się do sprzedaży alkoholu osobie nietrzeźwej w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Pozostali ankietowani zadeklarowali, że zdarzyło im się to raz lub kilka razy (35%) bądź wiele razy (10%).

Wiedza na temat ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu

- Z odpowiedzi respondentów wynika, że nie we wszystkich punktach sprzedaży alkoholu znajduje się informacja o szkodliwości alkoholu, do której zobowiązuje ustawa.
- Warto zwrócić uwagę na to, że w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu brało udział zaledwie 32% sprzedawców, a 23% nie pamięta o tym fakcie.
- Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród osób pracujących w punktach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych wykazały, że spora część respondentów nie posiada prawidłowej wiedzy na temat ustawowych zakazów sprzedaży alkoholu – poprawną odpowiedź zaznaczyło 58% ankietowanych.

Przeprowadzone wśród sprzedawców napojów alkoholowych badanie wykazało występujący problem sprzedaży alkoholu i brak przywiązywania uwagi w przypadku sprzedaży papierosów osobom niepełnoletnim, a także wzrost poziomu spożycia alkoholu przez mieszkańców Gminy na przestrzeni lat. Widoczny jest również brak wiedzy na temat ustawowych zakazów sprzedaży alkoholu.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Zapoznanie pracowników punktów sprzedaży napojów alkoholowych z procedurą skutecznej odmowy, wzmocnienie umiejętności asertywności oraz ukazanie sposobów wspomagających współpracę sprzedawcy z policją.
- Przeprowadzenie szkolenia stacjonarnego wśród sprzedawców dotyczącego konsekwencji prawnych, moralnych i społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu, przy szczególnym uwzględnieniu treści *Ustawy z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*.

Rysunek 17. Przykładowe materiały profilaktyczne dla sprzedawców napojów alkoholowych dotyczące odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu

Źródło: <http://oficyna-profilaktyczna.pl/>

- Zorganizowanie badania „Tajemniczy Klient” w celu uzyskania pewności, czy sprzedawcy napojów wysokoprocentowych nie sprzedają alkoholu osobom niepełnoletnim. Polega ono na wizycie kontrolowanej w punkcie sprzedaży alkoholu oraz próbie zakupu alkoholu przez osobę wyglądającą na niepełnoletnią. Specjalnie przeszkoleni audytorzy, jako klienci przeprowadzają zgodnie z wcześniej ustalonym scenariuszem wizytę w wyznaczonym punkcie, a następnie, zaraz po zakończeniu, notują wyniki w odpowiednio do tego przygotowanym kwestionariuszu. Po badaniu zaleca się przeprowadzenie szkolenia terenowego wśród sprzedawców dotyczącego konsekwencji prawnych, moralnych, społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu⁴².

„Zgodnie ze stanowiskiem WHO Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych nie rekomenduje podejmowania współpracy w obszarze profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych z przedstawicielami przemysłu alkoholowego.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

⁴² Źródło: Ośrodek Psychoprofilaktyki Nowa Perspektywa, Szkolenie dla właścicieli oraz punktów sprzedaży alkoholu. Tajemniczy klient.

DOROŚLI MIESZKAŃCY

PROBLEM ALKOHOLOWY

Odsetek dorosłych mieszkańców spożywających alkohol.

- 80%

Odsetek dorosłych mieszkańców spożywających alkohol z dużą częstotliwością (kilka razy w tygodniu lub codziennie).

- 15%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy wykonywali obowiązki służbowe pod wpływem alkoholu (spośród tych, którzy spożywają alkohol).

- 28%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy prowadzili pojazd pod wpływem alkoholu (spośród tych, którzy spożywają alkohol).

- 24%

Odsetek dorosłych mieszkańców twierdzących, że picie alkoholu w ciąży nie ma wpływu na rozwój dziecka lub deklarujących brak wiedzy w tym zakresie.

- 18%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala spożywania alkoholu

- Analizując uzyskane w tym obszarze dane widzimy, że spożywanie alkoholu zadeklarowała zdecydowana większość dorosłych mieszkańców Gminy Tarczyn, tj. 80%. Wśród nich, co czwarta osoba sięga po niego w sposób okazjonalny, czyli kilka razy w roku (25%).
- Z częstotliwością wskazującą na picie ryzykowne czy też szkodliwe (kilka razy w tygodniu lub codziennie) po alkohol sięga 15% mieszkańców Gminy.

Wykonywanie obowiązków służbowych pod wpływem alkoholu

- Zebrany materiał badawczy wykazał, że do wykonywania swoich obowiązków służbowych pod wpływem alkoholu przyznało się 28% respondentów (*spośród tych, którzy spożywali alkohol*), przy czym 12% zadeklarowało, iż sytuacja taka miała miejsce jednorazowo.

Prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu

- Do kierowania pojazdem pod wpływem alkoholu przyznało się 24% respondentów (*spośród tych, którzy spożywali alkohol*), wśród których 14% badanych zadeklarowało, że taka sytuacja miała miejsce jeden raz.
- Niepokojące jest również to, że 40% ankietowanych było świadkiem sytuacji prowadzenia pojazdu przez osobę znajdującą się pod wpływem alkoholu, co może wskazywać na występowanie na terenie Gminy problemów w tym zakresie.

Spożywanie alkoholu w ciąży

- Badania wykazały, że 18% respondentów nie ma wiedzy na temat szkodliwości picia alkoholu w ciąży na rozwój dziecka, natomiast 82% sądzi, że ma to wpływ.
- Warto zwrócić uwagę na to, że świadkiem spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży na terenie swojej miejscowości w ciągu ostatnich 12 miesięcy był co czwarty respondent, tj. 26%.

Opinia na temat alkoholu

- Wyniki uzyskane w badaniu dorosłych mieszkańców pod kątem wiedzy na temat szkodliwości alkoholu dla zdrowia jednoznacznie wskazują na to, że część respondentów nie ma na ten temat świadomości - 16% uznało, że jest on w małym stopniu szkodliwy bądź nieszkodliwy.

Biorąc pod uwagę powyższe wyniki badań możemy stwierdzić, że problem spożywania alkoholu wśród mieszkańców Gminy Tarczyn występuje w znacznym natężeniu – aż 15% respondentów pije go codziennie lub kilka razy w tygodniu. Badanie wykazało również występujący na terenie Gminy problem spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży. Niepokojący jest również odsetek osób będących świadkami sytuacji prowadzenia pojazdu przez osobę znajdującą się pod wpływem alkoholu.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Przeprowadzenie kampanii informacyjnej dotyczącej negatywnych skutków zdrowotnych, społecznych i prawnych wynikających z nadużywania alkoholu, a także mechanizmów uzależnienia. W tym celu skuteczne mogą okazać się rozpowszechniane wśród mieszkańców ulotki, broszury lub rozmieszczone na terenie Gminy plakaty i bilbordy. Aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców, warto wykorzystać przy tym nowe media. Warto również wykorzystać tablice informacyjne w miejscach publicznych, np. Ośrodka Pomocy Społecznej, ośrodkach zdrowia, Komisariacie Policji, parafii, punkcie konsultacyjnym, szkołach itp. Kampania powinna uwzględniać również informacje dla mieszkańców Gminy, na temat możliwych form pomocy w przypadku uzależnienia od alkoholu (także jeśli chodzi o kogoś znajomego lub członka rodziny).

Rysunek 18. Przykładowe materiały profilaktyczne dla dorosłych mieszkańców dotyczące uzależnienia od alkoholu

Źródło: www.oficyna-profilaktycza.pl

- Inicjowanie współpracy pomiędzy instytucjami oraz organizacjami działającymi w obszarze uzależnień.
- Organizowanie szkoleń i kursów mających na celu podnoszenie kompetencji zatrudnionej kadry oraz zaangażowanie tych podmiotów w prowadzenie kampanii społecznych. Ważne przed przeprowadzeniem szkoleń, jest przekazanie grupom, które mają być objęte szkoleniem, krótkich ankiet mających na celu zbadanie ich potrzeb szkoleniowych.
- Wprowadzanie do podstawowej opieki zdrowotnej programów wczesnego rozpoznawania i krótkiej interwencji (WRKI) wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie. Ważnym aspektem jest przy tym finansowanie szkoleń dla personelu medycznego (lekarzy, pielęgniarek) w zakresie WRKI oraz zaopatrzenie personelu POZ w materiały do wykonywania badań przesiewowych, materiały dla pacjentów (broszury, ulotki), książki i materiały na temat problemów alkoholowych oraz listy teleadresowej do placówek leczenia uzależnienia.
- Organizowanie szkoleń dla lekarzy i pielęgniarek w zakresie rozpoznawania wzorów spożywania alkoholu przez pacjentów i podejmowania interwencji wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie.
- Wspieranie istniejących miejsc wsparcia środowiskowego dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym, w tym poprzez wdrażanie standardów udzielania pomocy, realizacje działań konsultacyjno-superwizyjnych dla osób pracujących z dziećmi.

- Przeprowadzenie kampanii informacyjnej na temat konsekwencji prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu oraz podejmowanie działań mających na celu zmianę przekonań i postaw uczestników ruchu drogowego poprzez wzmacnianie postawy braku tolerancji dla spożywania alkoholu wśród osób kierujących pojazdami.
- Przeprowadzenie zajęć profilaktycznych w szkołach (wśród starszych uczniów), poświęconych bezpieczeństwu na drogach, z uwzględnieniem właściwych zachowań i postaw wobec uczestnictwa w ruchu drogowym pod wpływem napojów alkoholowych.
- Współpraca z Policją, na przykład w celu rozpowszechniania przez nich ulotek, broszur i materiałów edukacyjnych podczas kontroli drogowych na temat wpływu alkoholu na organizm.
- Kontynuowanie prowadzenia Punktu Konsultacyjnego dla osób uzależnionych i ich rodzin. Warto mieć przy tym na uwadze rekomendacje *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*:

„Punkty konsultacyjne mogą być prowadzone przez samorząd terytorialny, stowarzyszenia abstynenckie i inne podmioty pozarządowe. Powinny być dostępne dla klientów w godzinach popołudniowych i wieczornych, a warunki lokalowe gwarantować osobom zgłaszającym się do punktu dyskrecję i komfort psychiczny. Jeśli punkt znajduje się w urzędzie gminy czy w ośrodku pomocy społecznej, należy zadbać o oddzielne pokoje, do których nikt nie będzie wchodził i przeszkadzał w czasie rozmowy oraz nie będą dzwoniły telefony służbowe. Rekomendowanym rozwiązaniem jest zatrudnienie na kilka godzin w tygodniu specjalisty psychoterapii uzależnień lub instruktora terapii uzależnień, który pracuje w placówce leczenia uzależnienia. Ważną umiejętnością osób zatrudnianych w punktach konsultacyjnych jest skuteczne motywowanie klientów do zmiany szkodliwych zachowań.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

- Implikacje prawne zawarte są w *Ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi* z dnia 26 października 1982 r., gdzie art. 17 ust.1 mówi: kierownik zakładu pracy lub osoba przez niego upoważniona mają obowiązek niedopuszczenia do pracy pracownika, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że stanął się on w pracy w stanie po spożyciu alkoholu albo spożył alkohol w trakcie pracy. Okoliczności stanowiące podstawę decyzji powinny być podane pracownikowi do wiadomości. Ustawodawca określa również, kto przeprowadza kontrolę stanu trzeźwości, art. 17 ust. 3 wyżej wymienionej ustawy: Na żądanie kierownika zakładu pracy, osoby przez niego upoważnionej, a także na żądanie pracownika, o którym mowa w ust. 1, badanie stanu trzeźwości pracownika przeprowadza uprawniony organ powołany do ochrony porządku publicznego. Zabiegu pobrania krwi dokonuje fachowy pracownik służby zdrowia. Do badania stanu trzeźwości stosuje się przepisy, wydane na podstawie art. 47 ust. 2.
- Podjęcie działań skierowanych zarówno do pracodawców jak i pracowników, których celem będzie przedstawienie konsekwencji prawnych podejmowania pracy w stanie nietrzeźwym oraz zagrożeń wynikających z takiej sytuacji.
- Organizowanie szkoleń dla kadry kierowniczej w zakresie adekwatnego reagowania i interwencji wobec pracowników będących w miejscu pracy w stanie nietrzeźwym.
- Przeprowadzenie kampanii informującej o skutkach picia w ciąży, zapoznanie mieszkańców z tematyką FAS – alkoholowego zespołu płodowego oraz uświadomienie kobietom w ciąży konieczności unikania nawet śladowych ilości alkoholu. Przydatne mogą być plakaty lub ulotki, które będą zawierać informację na ten temat.

Rysunek 19. Przykładowe materiały profilaktyczne dotyczące spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży

Źródło: www.oficyna-profilaktyczna.pl

- Włączenie się w następującą kampanię edukacyjną i realizację jej założeń na szczeblu lokalnym: *Ciąża bez alkoholu* uświadamia szkodliwy i nieodwracalny wpływ alkoholu na prawidłowy rozwój dziecka w życiu płodowym. Realizowane w ramach projektu działania edukacyjne uwrażliwiają na zakres szkód związanych z piciem alkoholu przez kobiety w okresie ciąży i karmienia piersią. Kampania dostarcza również rzetelnej wiedzy na temat zachowań prozdrowotnych w okresie ciąży.
- Dostarczanie wiedzy lekarzom, psychologom, pedagogom oraz wszystkim osobom, które zajmują się pomocą dzieciom z FASD oraz ich rodzinom.
- Zwiększenie dostępności do pomocy dla dzieci z Płodowym Zespołem Alkoholowym (FAS) i Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych (FASD) oraz ich rodzicom i opiekunom.
- Współpraca z instytucjami w zakresie tworzenia systemowego wsparcia i terapii dla dzieci z Płodowym Zespołem Alkoholowym (FAS) i Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych (FASD) oraz ich rodzicom i opiekunom.
- Realizowanie domowych wizyt u kobiet w ciąży lub u młodych matek z grupy ryzyka np. przez przeszkoloną pielęgniarkę lub pracownika socjalnego, których celem jest wspieranie i edukacja matek w zakresie potrzeb dziecka oraz pomoc i konsultacje w sprawach zdrowia, zatrudnienia, sytuacji mieszkaniowej i prawnej.

PROBLEM NIKOTYNOWY

Odsetek dorosłych mieszkańców palących papierosy codziennie.

- 31%

Odsetek dorosłych mieszkańców palących e-papierosy codziennie.

- 3%

Odsetek dorosłych mieszkańców, wypalających dziennie powyżej 16 sztuk papierosów (spośród tych, którzy palą).

- 30%

Odsetek dorosłych mieszkańców, oceniających papierosy jako mało szkodliwe.

- 8%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających e-papierosy jako mało szkodliwe lub nieszkodliwe.

- 18%

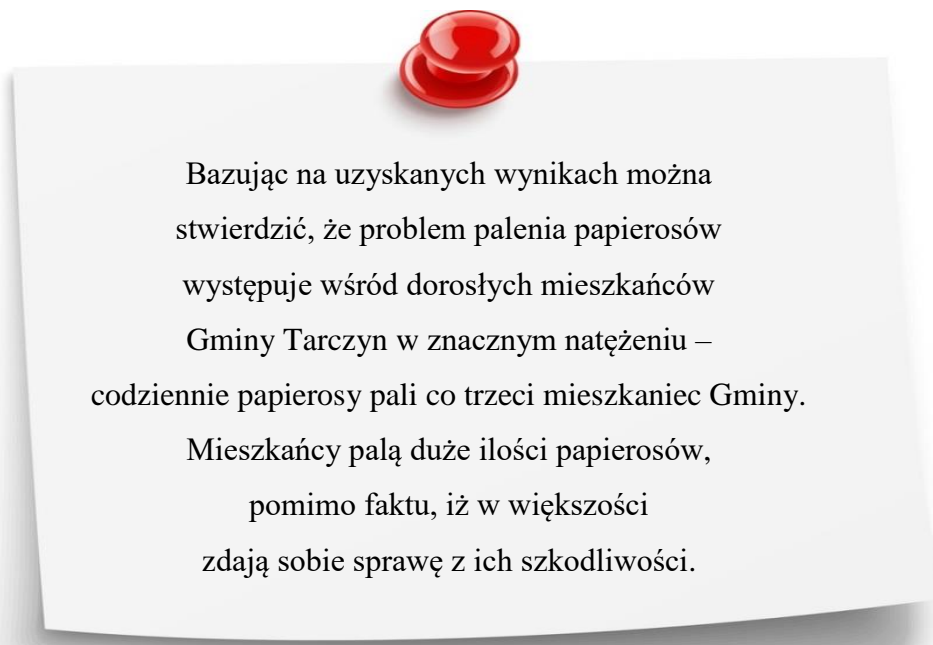
Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala palenia papierosów i e-papierosów

- Zebrany materiał badawczy wykazał, że codziennie papierosy pali średnio co trzeci dorosły mieszkaniec Gminy Tarczyn (31%).
- Znaczny odsetek respondentów zadeklarował wypalanie dziennie od 6 do 15 papierosów (30%).
- Papierosy elektroniczne są wśród dorosłej części społeczności Gminy znacznie mniej popularne, niż tradycyjne papierosy – codziennie sięga po nie tylko 3% ankietowanych.

Opinia na temat palenia papierosów i e-papierosów

- Ważnym wnioskiem z badania jest fakt, że zdecydowana większość respondentów zdaje sobie sprawę ze szkodliwości palenia papierosów dla zdrowia.
- E-papierosy są według dorosłych mieszkańców nieco mniej szkodliwe, niż tradycyjne papierosy, różnica wynosi 10 pp.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Rozpowszechnianie ulotek, broszur i plakatów, na których znajdować się będą informacje zachęcające do rzucenia palenia oraz sposoby i metody, które mogą w tym pomóc.
- Podjęcie działań profilaktycznych wykorzystując przy tym strategię informacyjną mającą na celu edukację mieszkańców z zakresu szkodliwości nikotyny na zdrowie palacza i osób w jego najbliższym otoczeniu.

PROBLEM NARKOTYKOWY

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy sięgnęli po narkotyki lub dopalacze.

- 9%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy sięgnęli po narkotyki lub dopalacze więcej niż jednokrotnie.

- 8%

Odsetek dorosłych mieszkańców, oceniających dopalacze jako mało szkodliwe.

- 3%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających narkotyki jako mało szkodliwe.

- 4%

Odsetek dorosłych mieszkańców znajdujących miejsca w swojej miejscowości, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze.

- 15%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala zażywania narkotyków lub dopalaczy

- Do sięgnięcia po narkotyki, dopalacze lub inne środki psychoaktywne przyznało się 9% respondentów.

Rodzaje zażywanych substancji

- Wyniki badania ankietowego pokazały, iż najpowszechniejszą wśród respondentów substancją psychoaktywną jest marihuana i amfetamina. Do pozostałych należą m.in. kokaina, LSD, grzyby halucynogenne, sterydy anaboliczne, leki w celu odurzania się i dopalacze.

Dostępność nielegalnych substancji psychoaktywnych w środowisku lokalnym

- Na znajomość miejsc w swojej miejscowości, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze wskazał stosunkowo znaczny odsetek respondentów, co piąty ankietowany (22%). Przeważająca część spośród tych osób wskazała na osiedle, centrum miejscowości oraz znajomość konkretnej osoby.

Opinia na temat narkotyków i dopalaczy

- Ważnym wnioskiem z badania jest fakt, że zdecydowana większość mieszkańców zdaje sobie sprawę ze szkodliwości narkotyków i dopalaczy dla zdrowia.

Bazując na uzyskanych wynikach można stwierdzić, że problem związany z zażywaniem narkotyków, dopalaczy i innych substancji psychoaktywnych występuje wśród dorosłych mieszkańców Gminy Tarczyn. Dodatkowo, znaczny odsetek ankietowanych zadeklarował znajomość zarówno osób, jak i miejsc, w których można z łatwością nabyć wyżej wymienione substancje.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Realizacja działań profilaktycznych na poziomie uniwersalnym dotyczących konsekwencji zdrowotnych, społecznych i prawnych zażywania narkotyków i dopalaczy. Działania powinny mieć szeroki zasięg, który będzie możliwy do zrealizowania za pomocą kampanii informacyjno-edukacyjnej przy użyciu ulotek, plakatów i artykułów umieszczanych w lokalnej prasie, mediach oraz miejscach publicznych.
- Rozpowszechnianie ulotek na temat możliwych form pomocy w przypadku doświadczania problemów z nadużywaniem lub uzależnieniem od środków psychoaktywnych.

PROBLEM PRZEMOCY

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących doświadczenie przemocy w okresie ostatnich 12 miesięcy.

- 11%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących stosowanie przemocy w okresie ostatnich 12 miesięcy.

- 9%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących znajomość kogoś w swoim otoczeniu, kto doświadcza przemocy domowej.

- 17%

Odsetek dorosłych mieszkańców stwierdzających, że w ich domu występuje problem przemocy.

- 4%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających pozytywnie stosowania kar fizycznych wobec dzieci lub wykazujących w tym temacie brak wiedzy.

- 38%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala przemocy

- Analiza wyników przeprowadzonego pod kątem przemocy w rodzinie badania pozwala stwierdzić, iż problem ten dotyczy bezpośrednio 4% mieszkańców Gminy Tarczyn – stwierdzili oni, że w ich domu występuje przemoc.

- Znajomość kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu zadeklarował stosunkowo wysoki odsetek badanych – prawie co piąty respondent, tj. 17%.
- Bazując na uzyskanych wynikach można stwierdzić, że problemu przemocy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy doświadczyła i stosowała niewielka część dorosłych mieszkańców. Przemocy doznało 11% respondentów, natomiast stosowało – 9%.
- Z zebranych danych wynika, iż mieszkańcy Gminy najczęściej doświadczali przemocy psychicznej (54% spośród tych, którzy doświadczyli przemocy). Na drugim miejscu pod tym względem znalazła się przemoc fizyczna (33%).
- W ankiecie pojawiło się również pytanie o osoby stosujące przemoc. Okazało się, że mieszkańcy Gminy najczęściej doświadczali przemocy ze strony pracodawcy (42% spośród tych, którzy doświadczyli przemocy) oraz męża/żony (33%) czy osób kolegi/koleżanki z pracy (25%).

Stosowanie kar fizycznych wobec dzieci

- Analiza materiału badawczego pod kątem stosowania kar fizycznych wobec dzieci pozwala zauważyć, że 15% osób biorących udział w badaniu uważa to za dobrą metodę wychowawczą, a 23% nie potrafi określić swojego zdania w tej sprawie.
- Niepokojące jest również to, że do zastosowania przemocy wobec dziecka/dzieci przyznało się po 40% badanych (spośród osób stosujących przemoc).

Analizując uzyskane w tym obszarze wyniki badań można stwierdzić, że problem związany z przemocą występuje na stosunkowo niewielkim poziomie. Niepokojące jest jednak to, że blisko co piąty z dorosłych mieszkańców Gminy zna w swoim otoczeniu kogoś kto doświadcza przemocy domowej. Alarmujące jest również to, że to dzieci są najczęstszymi ofiarami przemocy ze strony mieszkańców oraz fakt, że aż 15% dorosłych mieszkańców Gminy Tarczyn uważa stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci za dobrą metodę wychowawczą.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Zorganizowanie dla mieszkańców warsztatów, których celem będzie zapobieganie i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, poprzez ukazanie sposobów komunikowania się z osobą stosującą przemoc, naukę asertywnych form radzenia sobie z osobą agresywną oraz poprzez wskazanie innych możliwości, które mogą pomóc ofiarom przemocy. Zaleca się, aby podczas warsztatów mieszkańcy uczeni byli, w jaki sposób reagować, jeśli znają osobę doświadczającą przemocy.
- Prowadzenie w placówkach opieki zdrowotnej wstępnej diagnozy zjawiska przemocy domowej u nowych pacjentów. Badania pokazują, że w rodzinach z problemem uzależnienia od alkoholu, nierzadko dochodzi do przemocy. W załączniku nr 2 znajduje się *kwestionariusz oceny ryzyka występowania przemocy wobec dorosłego propozycja algorytmu postępowania w przypadku podejrzenia przemocy w rodzinie wobec osoby dorosłej*, który można rozpowszechnić wśród pracowników ochrony zdrowia.
- Upowszechnienie informacji o miejscach w lokalnej społeczności, w których świadczona jest pomoc medyczna, psychologiczna, prawna, socjalna oraz zawodowa osobom dotkniętym przemocą, za pomocą ulotek, plakatów, broszur i stron internetowych.

Rysunek 20. Przykładowe materiały profilaktyczne dotyczące przemocy w rodzinie dla dorosłych mieszkańców

Źródło: www.oficyna-profilaktyczna.pl

- Rozpowszechnienie wśród podmiotów i organizacji biorących udział w procedurze „Niebieskie Karty” plakatu udostępnionego na stronie www.niebieskalinia.pl. Ilustruje on schemat przebiegu całej procedury i ma za zadanie ułatwić szybką orientację w kolejnych etapach jej realizacji. Plakat ten może służyć jako pomoc również osobom dotkniętym problemem przemocy. Znajduje się on w załączniku nr 3, jednak można go zamówić pisząc na adres sekretariat@niebieskalinia.pl lub pod numerem tel. 22 824-25-01.
- Zacieśnianie współpracy z przedstawicielami służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy i wymiaru sprawiedliwości, mającej na celu kierowanie osób stosujących przemoc w rodzinie lub środowisku lokalnym do uczestnictwa w oddziaływaniach zmierzających do zniwelowania problemu. Pomocne może być przeprowadzenie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń, na których obecni będą przedstawiciele wszystkich służb.
- Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli instytucji realizujących działania zapobiegawcze tego typu problemom. Zaleca się również organizowanie i finansowanie szkoleń dotyczących obowiązujących procedur i zasad podejmowania interwencji w przypadku przemocy w rodzinie.

„Rekomenduje się również, aby gminy zadbały o to, aby profesjonaliści pracujący z członkami rodzin z problemem przemocy posiadali certyfikat specjalisty w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie nadany przez dyrektora PARPA, który można otrzymać w ramach Programu potwierdzania kwalifikacji osób pracujących w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

- Tworzenie, wspieranie i finansowanie miejsc pomocy dorosłym i dzieciom oferujących kompleksową pomoc: psychologiczną, terapeutyczną, socjoterapeutyczną, socjalną w przypadku doświadczenia przemocy w rodzinie (np. punkty konsultacyjne, grupy samopomocowe). Informacje o tych miejscach powinny być rozpowszechnione na stronach internetowych i w miejscach publicznych.

- Zwiększenie świadomości dorosłych mieszkańców na temat negatywnych konsekwencji stosowania przemocy w procesie wychowania, przy jednoczesnej edukacji w zakresie innych skutecznych i bezpiecznych dla rozwoju dziecka metod wychowawczych, poprzez warsztaty i zajęcia organizowane dla rodziców oraz przy wykorzystaniu strategii informacyjnej, zarówno w środkach masowego przekazu, jak i w społeczności lokalnej.
- Prowadzenie lokalnych kampanii społecznych, które będą obalać mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie, a także będą opisywać mechanizmy przemocy i uświadamiać ich społeczną szkodliwość.
- Włączanie się w ogólnopolskie akcje/kampanie społeczne mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH

Odsetek dorosłych mieszkańców korzystających z urządzeń elektronicznych codziennie.

- 70%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących korzystanie z urządzeń elektronicznych powyżej 6 godzin w ciągu dnia.

- 9%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących doświadczenie problemów w związku z korzystaniem z urządzeń elektronicznych elektronicznych.

- 6%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Częstotliwość korzystania z urządzeń elektronicznych

- Z urządzeń elektronicznych korzysta przeważająca część dorosłych mieszkańców Gminy (90%). Wśród tych osób większość zadeklarowało korzystanie z nich codziennie (70%).
- Analizując wyniki uzyskane w trakcie badania pod kątem częstotliwości korzystania z urządzeń elektronicznych możemy stwierdzić, że stosunkowo niski odsetek badanych poświęca na to dziennie znaczne ilości czasu, tj. powyżej 6 godzin (9% spośród całej próby badawczej, tj. 212 osób).
- Problemów w związku z korzystaniem z urządzeń elektronicznych doświadczyło 6% badanych (spośród osób korzystających z urządzeń elektronicznych).

Biorąc pod uwagę wyniki badań możemy stwierdzić, że problem nadmiernego korzystania z urządzeń elektronicznych może dotyczyć 6% dorosłych mieszkańców Gminy – stwierdzili oni, iż poświęcają na to powyżej 6 godzin dziennie (z wyłączeniem pracy). Całościowa analiza materiału badawczego pozwala stwierdzić, że problem związany z nadmiernym korzystaniem z urządzeń elektronicznych nie przybiera w Gminie Tarczyn znaczących rozmiarów.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Przeprowadzenie warsztatów wśród dorosłych mieszkańców na temat mediów społecznościowych (ochrona informacji o sobie i swoim wizerunku w sieci), cyberprzemocy i jej rodzajów (sposoby radzenia sobie z tym problemem) oraz handlu w sieci (oszustwa finansowe).

- Przeprowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnej dotyczącej uzależnienia od urządzeń elektronicznych, mającej na celu poszerzenie ich świadomość na temat nadmiernego korzystania z nowych mediów i zagrożeń za tym idących.
- Powtórzenie w przyszłości badań diagnozujących problem uzależnienia od urządzeń elektronicznych wśród dorosłych mieszkańców Gminy.

PROFILAKTYKA

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających zaangażowanie władz lokalnych związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców niedostatecznie.

- 11%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących brak wiedzy na temat miejsc, gdzie można się zgłosić w razie problemów.

- 25%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Opinia na temat działań podejmowanych przez Gminę

- Z uzyskanych danych wynika, że 11% mieszkańców Gminy Tarczyn uważa stopień zaangażowania władz lokalnych związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców za niedostateczny.
- Warto podkreślić, że blisko 30% badanych nie wie, jakie działania podejmuje Gmina, aby ograniczyć popyt na zażywanie narkotyków i dopalaczy.

Znajomość miejsc, do których można się udać po pomoc w przypadku doświadczenia problemów

- Co czwarty respondent zadeklarował brak wiedzy odnośnie miejsc, gdzie można się zgłosić w razie problemów by uzyskać pomoc.
- Największym zaufaniem w przypadku problemów związanych z uzależnieniami lub przemocą w rodzinie cieszy się policja, rodzina, Telefon Zaufania i Ośrodek Pomocy Społecznej.

- Warto podkreślić, że średnio co drugi badany nie wie, jakie działania podejmuje Gmina, aby ograniczyć popyt na zażywanie narkotyków i dopalaczy (59%).

Odpowiedzi respondentów pokazują, że bardzo mały odsetek mieszkańców Gminy Tarczyn ocenia zaangażowanie władz lokalnych pozytywnie, a spora część nie ma wiedzy na temat prowadzonych działań. Optymistyczny jest jednak fakt, że znaczna część badanych zwróciłaby się do Policji w przypadku problemów uzależnień oraz przemocy.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Włączanie i angażowanie się w ogólnopolskie kampanie edukacyjne dotyczące profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych.
- Włączanie w działania edukacyjne i informacyjne lokalnych i regionalnych VIP-ów (osoby, które są znane w środowisku lokalnym, sportowców, artystów i innych autorytetów).
- Prenumeratę lub zakup specjalistycznych opracowań, czasopism, publikacji, czy też materiałów multimedialnych, w celu wspierania rozwoju zawodowego i kompetencji osób pracujących zawodowo w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.
- Interaktywne komunikowanie się ze społecznością lokalną oraz reagowanie na jej potrzeby i oczekiwania. W tym celu konieczne jest systematyczne przeprowadzanie badań i sondaży oraz tworzenie lokalnych diagnoz.
- Stałe rozpowszechnianie informacji z zakresu rozwiązywania problemów społecznych na przykład poprzez wydawanie biuletynu, dodatku do gazety, stałej rubryki informacyjnej w lokalnej gazecie, czy też na stronie internetowej Gminy.
- Stowarzyszenie Diakonia Ruchu Światło-Życie realizuje ogólnopolską kampanię edukacyjną #NIEROZERWALNI, której głównymi odbiorcami są rodziny. Przypomina, że więzi rodzinne i relacje między dziećmi i rodzicami są kluczowe dla prawidłowego rozwoju i funkcjonowania dzieci i młodzieży. Uświadamia,

że okazywanie emocjonalnego wsparcia oraz rozważna kontrola ze strony dorosłych są elementami wychowania, które mają istotne znaczenie dla ograniczania ryzyka zaburzeń zdrowia psychicznego i zachowania u dzieci i nastolatków. Pomaga rozwijać te kompetencje rodziców i opiekunów, które wpływają na pogłębienie więzi rodzinnych i wspierają mądrą ochronę dzieci i młodzieży przed podejmowaniem ryzykownych decyzji. Podpowiada konkretne rozwiązania, ćwiczenia i sposoby wzmacniające wysokie kompetencje psychospołeczne w rodzinie. Inicjuje budowanie społeczności rodzin wzajemnie wspierających się i wspólnie przeżywających radości i smutki codziennego życia. Rekomendujemy udział miast i gmin w kampanii edukacyjnej #NIEROZERWALNI.

BIBLIOGRAFIA

1. Babbie E., Badania społeczne w praktyce.
2. CBOS, *Palenie papierosów*, Komunikat z badań 2019, Nr 104/2019.
3. Czajkowska- Majewska D., Człowiek globalny.
4. Denzin N., Wprowadzenia. Dziedzina i praktyka badań jakościowych.
5. <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>
6. <http://www.parpa.pl/index.php/33-analizy-badania-raporty/132-statystyki>
7. Jak rozmawiać dzieckiem o alkoholu? Przewodnik dla rodziców, Trzymaj Pion.
8. Jarosz E., Przemoc w wychowaniu – czas z tym skończyć! Raport Rzecznika Praw Dziecka, Uniwersytet Śląski 2017.
9. Kwaśniewski J., Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych.
10. Kmiecik-Jusięga K., Profilaktyka zachowań ryzykownych w środowisku lokalnym, [w:] Tradycje i perspektywy optymalizowania profilaktyki społecznej oraz resocjalizacji, red. D. Kowalczyk, A. Szecówka, P. Kwiatkowski, Wrocław 2015.
11. Miedzik M., Godlewska-Szurkowa J., Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców. Raport cząstkowy, wyniki badań PSDB dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014.
12. Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci: raport z badań, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, Warszawa 2018.
13. Oniszczyk J. (red.). *Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa, 2008, s. 267.
14. Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2018/2019: raport z badań, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa 2019.
15. Pilch T., Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku.
16. Przemoc i agresja w szkołach w Europie – sposoby przeciwdziałania, Polskie Biuro Eurydice, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2007.
17. Pietrzak S., Sukcesy i wyzwania w implementacji dobrej profilaktyki, Świat Problemów.
18. Przewłocka J., CAWI- specyfika, wykorzystanie, perspektywa rozwoju.

19. Pyżalski J., Agresja elektroniczna i cyberbullying, jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży.
20. Raport Głównego Inspektora Sanitarnego: Nowe narkotyki w Polsce 2017-2018, Państwowa Inspekcja Sanitarna, Warszawa.
21. Raport o stanie narkomanii w Polsce 2019, Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Warszawa 2018.
22. Raport z ogólnopolskiego badania uczniów: Nastolatki 3.0, pod. red. Bochenek M., Lange R., NASK Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2019.
23. Sierosławski J., Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 r., Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Instytut Psychiatrii I Neurologii, Warszawa 2020.
24. Szatur – Jaworska B., Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej.
25. Sztumski J., Wstęp do metod i technik badań społecznych.
26. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 322, 1337, 1493).
27. WHO report on the global tobacco epidemic: monitoring tobacco use and prevention policies, World Health Organization, Geneva 2017.
28. Włodarczyk E., Społeczne konsekwencje problemu alkoholowego w Polsce, *Pedagogika Społeczna* 2018, Nr 2 (68), str. 241-251.
29. Wódz J., *Socjologia dla prawników i politologów*.
30. Yaziji M, Doh J. *Organizacje pozarządowe a korporacje*, PWN, Warszawa 2011, s. 115.
31. Zachowania ryzykowne nastolatków, koncepcja: Jędrzejko Z. M, Sieroń B. R., Oficyna Wydawnicza ASPRA JR, Warszawa-Milanówek 2017.
32. Zgliczyński, W. S., Palenie tytoniu w Polsce, *Biuro Analiz Sejmowych* 2017, nr 14 (237).

SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW

SPIS TABEL

Tabela 1. Dręczenie szkolne i cyberbullying - różne rozumienie właściwości dręczenia w tradycyjnym dręczeniu i cyberbullyingu	10
Tabela 2. Przyrost naturalny w Gminie Tarczyn na przestrzeni lat 2016-2019	20
Tabela 3. W jakim wieku pierwszy raz spożyłeś/aś alkohol?	33
Tabela 4. Ile razy piłeś/aś alkohol w ciągu ostatnich 30 dni?	33
Tabela 5. Jaki rodzaj alkoholu próbowałeś/aś?	34
Tabela 6. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane ze spożywaniem alkoholu?	34
Tabela 7. W jaki sposób otrzymałeś/aś – zdobyłeś/aś alkohol?	35
Tabela 8. W jakim wieku pierwszy raz paliłeś/aś papierosa?	37
Tabela 9. Jak często palił(a)ś papierosa w ciągu ostatnich 30 dni?	37
Tabela 10. W jakim wieku pierwszy raz paliłeś/aś e-papierosa?	38
Tabela 11. Jak często paliłeś/aś e-papierosa w ciągu ostatnich 30 dni?	39
Tabela 12. Skąd wzięłeś te substancje?	41
Tabela 13. Ile miałeś/eś lat, kiedy po raz pierwszy zażyłeś/aś jakieś narkotyki, dopalacze lub inne środki psychoaktywne?	41
Tabela 14. Jak często zażywałeś/aś narkotyki/dopalacze w ciągu ostatnich 30 dni?	42
Tabela 15. Jakie były to substancje?	42
Tabela 16. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane z zażywaniem narkotyków lub dopalaczy?	43
Tabela 17. Kto stosował wobec Ciebie przemoc?	49
Tabela 18. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś?	49
Tabela 19. Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś?	51
Tabela 20. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc?	51
Tabela 21. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z urządzeń elektronicznych?	56
Tabela 22. Z jakich powodów najczęściej korzystasz z urządzeń elektronicznych?	56
Tabela 23. Odnies się proszę do poniższych stwierdzeń korzystając z przedstawionej skali.	58
Tabela 24. Czy zdarzyło Ci się kłamać, aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych np. przed rodzicami?	58
Tabela 25. Jaki rodzaj alkoholu pije Pan/i najczęściej?	76
Tabela 26. Ile porcji alkoholu wypija Pan/i w ciągu całego dnia, w którym Pan/i pije? Porcja to szklanka piwa (250ml), lampka wina (100 ml), kieliszek wódki (30 ml).	76
Tabela 27. Czy zdarzyło się Panu/i wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu?	77
Tabela 28. Czy zdarzyło się Panu/i kierować pojazdem pod wpływem alkoholu?	77
Tabela 29. Ile sztuk papierosów dziennie Pan/i wypala?	80
Tabela 30. Czy próbował/a Pan/i kiedykolwiek rzucić palenie?	81
Tabela 31. Proszę zaznaczyć na poniższej liście, które substancje psychoaktywne stosował/a Pan/i?	83
Tabela 32. Czy doznał/a Pan/i przykrych konsekwencji związanych z używaniem substancji psychoaktywnych?	84
Tabela 33. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy?	89
Tabela 34. Kto stosował wobec Pana/i przemoc?	89
Tabela 35. Gdzie doświadczył/a Pan/i przemoc?	90
Tabela 36. Jakiego rodzaju przemoc Pan/i zastosował/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy?	91

Tabela 37. W stosunku do kogo zastosował/a Pan/i zachowanie przemocowe?.....	91
Tabela 38. Ile czasu w ciągu dnia poświęca Pan/i na korzystanie z urządzeń elektronicznych?	94
Tabela 39. Czy w związku z korzystaniem z urządzeń elektronicznych w ciągu ostatnich 12 miesięcy doświadczył Pan/i następujących problemów?	95

S P I S W Y K R E S Ó W

Wykres 1. Liczba mieszkańców Gminy Tarczyn w latach 2016-2019	18
Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących Gminę Tarczyn na przestrzeni lat 2016-2019	18
Wykres 3. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w Gminie Tarczyn, powiecie piaseczyńskim, województwie mazowieckim i Polsce na przestrzeni lat 2016-2019	19
Wykres 4. Stan cywilny mieszkańców Gminy Tarczyn według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku	20
Wykres 5. Stopa bezrobocia w powiecie piaseczyńskim na przestrzeni lat 2016-2019 w porównaniu do całej Polski i województwa (stan na koniec roku, w procentach)	21
Wykres 6. Liczba osób pracujących na 1000 ludności w Gminie Tarczyn na przestrzeni lat 2016-2019	22
Wykres 7. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy według danych Narodowego Spisu Powszechnego	23
Wykres 8. Ludność Gminy według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2019 roku	24
Wykres 9. Wiek:	30
Wykres 10. Klasa:	30
Wykres 11. Szkoła:	31
Wykres 12. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się pić alkohol?	32
Wykres 13. Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się palić papierosy?	36
Wykres 14. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się palić e-papierosy (papierosy elektroniczne)?	38
Wykres 15. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się zażywać środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)?	40
Wykres 16. Do kogo zwrócił(a)byś się o pomoc mając problem związany z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami?	44
Wykres 17. Gdybyś chciał/a zdobyć narkotyki, dopalacze, alkohol, papierosy w swojej miejscowości byłoby to:	45
Wykres 18. Jak oceniasz szkodliwość poniższych substancji dla zdrowia?	46
Wykres 19. Jakie według Ciebie mogą być negatywne konsekwencje związane z zażywaniem alkoholu, narkotyków, dopalaczy i papierosów?	47
Wykres 20. Czy kiedykolwiek zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy?	48
Wykres 21. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji, w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby?	50
Wykres 22. Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami?	51
Wykres 23. Czy w Twoim domu członkowie rodziny stosują przemoc?	52
Wykres 24. Czym według Ciebie jest cyberprzemoc?	53
Wykres 25. Czy doznałeś/aś kiedykolwiek, którejs z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)?	53
Wykres 26. Czy stosowałeś/aś kiedykolwiek, którąś z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)?	54
Wykres 27. Jak często korzystasz z urządzeń elektronicznych (komputer, tablet, telefon)?	55

Wykres 28. Jaka forma zajęć profilaktycznych jest wg Ciebie najciekawsza/ najefektywniejsza?	60
Wykres 29. Czy Twoim zdaniem prowadzone zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie?	60
Wykres 30. Pana/i wiek mieści się w przedziale:.....	62
Wykres 31. Od ilu lat pracuje Pan/i w punkcie, gdzie prowadzona jest sprzedaż alkoholu?	62
Wykres 32. Proszę ocenić czy spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat w miejscowości, w której Pan/i pracuje/prowodzi działalność:	63
Wykres 33. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba niepełnoletnia chciała kupić alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie?	63
Wykres 34. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy?	64
Wykres 35. Czy często zdarza się, że ktoś z dorosłych klientów podejmuje interwencję w sprawie sprawdzenia wieku kupujących alkohol?	64
Wykres 36. Czy zdarzyło się Panu/i kiedykolwiek pytać o dowód osobisty klienta, nie mając pewności czy jest on pełnoletni?	65
Wykres 37. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobom nieletnim, w sytuacji, gdy osoba ta chciała kupić alkohol dla rodziców?.....	65
Wykres 38. Proszę ocenić jak często ma miejsce sytuacja jazdy po wypiciu alkoholu w Pana/i miejscowości?	66
Wykres 39. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba nietrzeźwa próbowała kupić alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie?	66
Wykres 40. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej w ciągu ostatnich 12 miesięcy?	67
Wykres 41. Jak często zdarza się Panu/i wzywać policję z powodu zakłócania porządku przez osobę pod wpływem alkoholu na terenie punktu sprzedaży alkoholu lub w jego najbliższej okolicy?	67
Wykres 42. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać papierosy osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy?	68
Wykres 43. Czy zna Pan/i ustawę z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącą się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu?	68
Wykres 44. Czy w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie znajdują się informacje na temat:	69
Wykres 45. Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu?..	69
Wykres 46. Komu zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych według ustawy z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi?	70
Wykres 47. Czy utrata zezwolenia na sprzedaż alkoholu za sprzedaż alkoholu nieletnim jest:	70
Wykres 48. Wiek:.....	72
Wykres 49. Wykształcenie:.....	72
Wykres 50. Jak ocenia Pan/i swoją sytuację materialną?.....	73
Wykres 51. Miejsce zatrudnienia	73
Wykres 52. Stan cywilny:	74
Wykres 53. Jak często spożywa Pan/i alkohol?	75
Wykres 54. Jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i być świadkiem sytuacji w swojej miejscowości, w której ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu?	77
Wykres 55. Czy według Pana/i picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka?	78
Wykres 56. Jak często w ostatnich 12 miesiącach widział/a Pan/i na terenie Gminy kobiety w ciąży spożywające alkohol?.....	78
Wykres 57. Czy na terenie Gminy należy ograniczyć ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych?	79
Wykres 58. Jak często pali Pan/i papierosy?.....	80
Wykres 59. Jak często pali Pan/i e-papierosy?.....	81

Wykres 60. Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)?	83
Wykres 61. Czy zna Pan/i miejsca w swojej miejscowości, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze?	84
Wykres 62. Jak ocenia Pan/i szkodliwość poniższych substancji dla zdrowia?.....	85
Wykres 63. Czy doznał/a Pan/i kiedykolwiek, którejs z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)?	87
Wykres 64. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu?	87
Wykres 65. Jak często, w okresie 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy?	88
Wykres 66. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy doszło do sytuacji, gdzie zastosował/a Pan/i przemoc wobec drugiej osoby?.....	90
Wykres 67. Czy w Pana/i domu występuje problem przemocy?	92
Wykres 68. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą?.....	92
Wykres 69. Jak często korzysta Pan/i z urządzeń elektronicznych (komputer, tablet, telefon komórkowy, konsola do gier itp.)?	94
Wykres 70. Jak ocenia Pan/i stopień zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców?.....	96
Wykres 71. Czy zna Pan/i dane kontaktowe do instytucji pomocowych, gdzie można się zgłosić w razie problemów?	97
Wykres 72. Do kogo zwrócił(a)by się Pan/i o pomoc w razie problemu uzależnień lub/i przemocy w rodzinie?	98
Wykres 73. Jakie działania według Pana/i podejmuje Gmina, aby ograniczyć popyt na zażywanie narkotyków lub dopalaczy?	99

S P I S R Y S U N K Ó W

Rysunek 1. Typy diagnozy społecznej	6
Rysunek 2. Etapy badania	7
Rysunek 3. Wykorzystane techniki badawcze podczas badania ankietowego	12
Rysunek 4. Opis metodologii badawczej	12
Rysunek 5. Dobór próby badawczej.....	13
Rysunek 6. Struktura próby badawczej	13
Rysunek 7. Położenie Gminy Tarczyn na mapie Polski.....	16
Rysunek 8. Położenie Gminy Tarczyn na mapie powiatu piaseczyńskiego.....	17
Rysunek 9. Płeć:	29
Rysunek 10. Płeć:	61
Rysunek 11. Płeć:	71
Rysunek 12. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące spożywania napojów alkoholowych	106
Rysunek 13. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące dopalaczy.....	115
Rysunek 14. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące hejtu i mowy nienawiści	120
Rysunek 15. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące cyberprzemocy	122
Rysunek 16. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące uzależnienia od komputera	126

Rysunek 17. Przykładowe materiały profilaktyczne dla sprzedawców napojów alkoholowych dotyczące odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu.....	132
Rysunek 18. Przykładowe materiały profilaktyczne dla dorosłych mieszkańców dotyczące uzależnienia od alkoholu.....	136
Rysunek 19. Przykładowe materiały profilaktyczne dotyczące spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży.....	138
Rysunek 20. Przykładowe materiały profilaktyczne dotyczące przemocy w rodzinie dla dorosłych mieszkańców	146

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK NR 1

KWESTIONARIUSZ OCENY RYZYKA WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE WOBEC DOROSŁEGO

W przypadku wystąpienia czynników ryzyka proszę zaznaczyć X w kratce.
Na podstawie zaznaczonych punktów w kwestionariuszu możesz wykonać kroki według proponowanego algorytmu.

1. Pacjentka/Pacjent przejawia niechęć/obawę przed opuszczeniem placówki ochrony zdrowia..... ☐	Zaznaczenie jednego z punktów 1-3: proszę rozważyć pozostawienie pacjentki/pacjenta w placówce ochrony zdrowia w celu dalszych badań (w przypadku placówki ambulatoryjnej proszę skierować do właściwego szpitala)
2. U pacjentki/pacjenta bezpośrednio przed opuszczeniem placówki ochrony zdrowia pojawiają się/nasilają się objawy chorobowe (proszę właściwie podkreślić)..... ☐	
3. Z powodu sytuacji domowej pacjentkę/pacjenta natchodzą myśli o tym, żeby zakończyć swoje życie..... ☐	
4. Osoba dopuszczająca się przemocy groziła pacjentce/pacjentowi pozbawieniem jej/jego życia..... ☐	Zaznaczenie jednego z punktów 4-5: proszę rozważyć zatrzymanie pacjentki/pacjenta w placówce ochrony zdrowia i wezwanie policji
5. Osoba dopuszczająca się przemocy próbowała pacjentkę/pacjenta pozbawić życia..... ☐	
6. Pacjentka/Pacjent boi się mówić (odpowiadać na pytania pracownika ochrony zdrowia)..... ☐	Zaznaczenie dwóch lub więcej z punktów 6-9: proszę zadbać o bezpieczne warunki do badania bez osób towarzyszących pacjentce/pacjentowi
7. U pacjentki/pacjenta można zaobserwować nadmierne (nieadekwatne do sytuacji) wycofanie/lęk/poczucie winy (proszę właściwie podkreślić)..... ☐	
8. Osoba towarzysząca pacjentce/pacjentowi nie dopuszcza jej/go do głosu, sama odpowiadając na pytania pracownika ochrony zdrowia..... ☐	
9. Osoba towarzysząca nie chce zostawić pacjentki/pacjenta sam na sam z pracownikiem ochrony zdrowia..... ☐	
10. Podczas badania pacjentki/pacjenta zauważono zmiany wskazujące na urazy nieprzypadkowe..... ☐	Zaznaczenie jednego z punktów 10-11: proszę poinformować pacjentkę/pacjenta o prawie do otrzymania bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie
11. Historia pacjentki/pacjenta (w postaci dokumentacji medycznej i/lub wynikająca z przekazu ustnego) wskazuje na powtarzające się urazy mechaniczne..... ☐	
12. Pacjentka/Pacjent jest (lub kiedykolwiek była/był) źle traktowana/traktowany przez osobę bliską..... ☐	Zaznaczenie trzech lub więcej z punktów 12-17: proszę rozpocząć procedurę „Niebieskie Karty” (wypełnić Kartę A i przekazać pacjentce/pacjentowi Kartę B)
13. Pacjentka/Pacjent została/został zraniona/zraniony fizycznie przez osobę bliską (raz, czy więcej razy?)..... ☐	
14. Osoba stosująca przemoc grozi pacjentce/pacjentowi posiadaną bronią..... ☐	
15. Osoba stosująca przemoc nadużywa alkoholu i/lub innych środków psychoaktywnych..... ☐	
16. Osoba stosująca przemoc leczy się psychiatrycznie..... ☐	
17. Pacjentka/pacjent próbowała/ próbował targnąć się na swoje życie z powodu sytuacji domowej..... ☐	

Opracowanie:

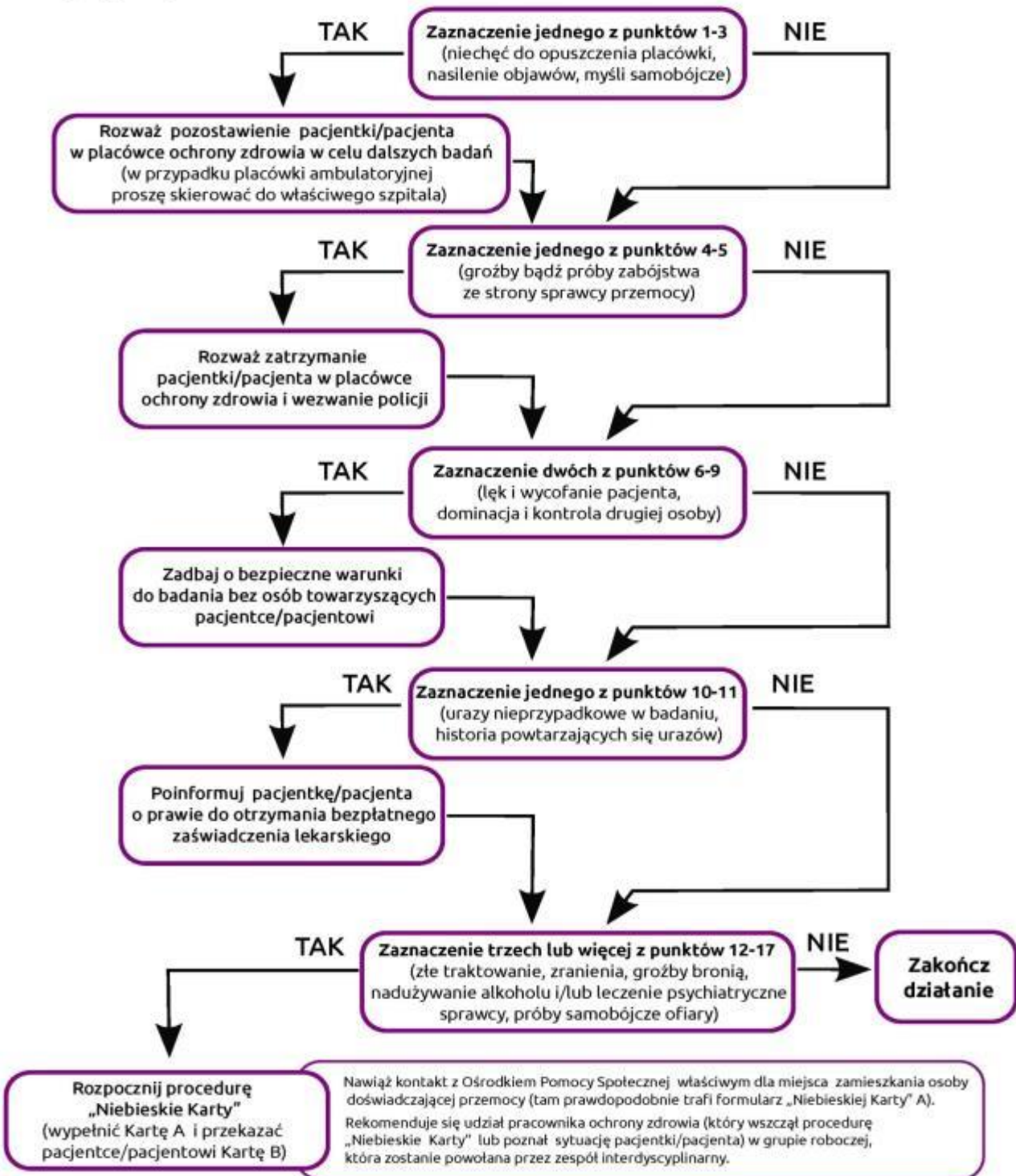
Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji Finansowanego z Funduszy EOG

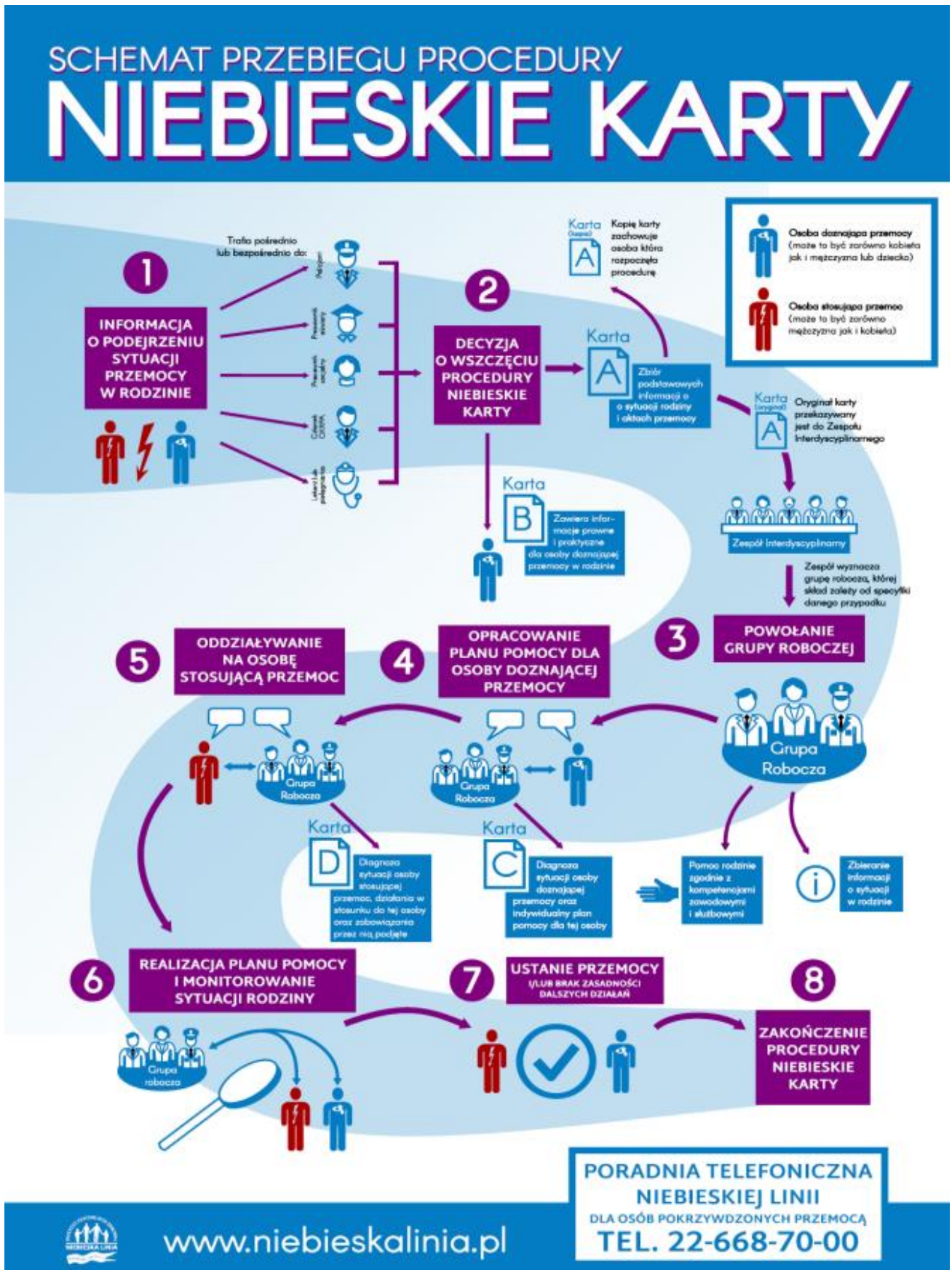
**PROPOZYCJA ALGORYTMU POSTĘPOWANIA
W PRZYPADKU PODEJRZENIA PRZEMOCY W
RODZINIE WOBEC OSOBY DOROSŁEJ**

Jeżeli masz wątpliwości czy Twoja/Twój pacjentka/pacjent doświadcza przemocy w rodzinie skorzystaj z kwestionariusza w celu podjęcia odpowiednich kroków.

ZAŁĄCZNIK NR 2

Z A Ł A C Z N I K N R 3

KWESTIONARIUSZ OCENY RYZYKA WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE WOBEĆ DZIECKA

LISTA A

Kwestionariusza i algorytmu używa tylko pracownik oświaty!
Nie powinien być przekazywany dziecku lub rodzicom!

INFORMACJA OD DZIECKA LUB OSOBY, KTÓRA BYŁA BEZPOŚREDNIM ŚWIADKIEM PRZEMOCY

- A.1.** Ktoś w domu bije dziecko, popycha, szarpie, potrząsa, przytrzymuje, rzuca w nie przedmiotem, itp.
- A.2.** Ktoś w domu używa wobec dziecka wulgarnych słów, obraża, poniża, straszy, szantażuje, izoluje w sposób ciągły i nieuzasadniony od kontaktu z innymi osobami, np. z rodziny lub z rówieśnikami, itp.
- A.3.** Opiekunowie nie zaspokajają podstawowych potrzeb dziecka, takich jak: przynależności, bezpieczeństwa, pożywienia, snu, leczenia, rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego, pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie.
- A.4.** Ktoś w domu narusza sferę seksualną dziecka, tj.: dotyka intymnych części ciała, namawia na dotykanie intymnych części ciała osoby dorosłej, zmusza do kontaktu seksualnego, podejmuje kontakty seksualne z inną osobą w obecności dziecka, prezentuje pornografię lub zmusza do tworzenia treści pornograficznych z udziałem dziecka, itp.
- A.5.** Dziecko ma ślady przemocy fizycznej lub zaniedbania (opis A.10. i A.11.).
- A.6.** Dziecko mówi, że boi się wrócić do domu ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie (wobec siebie lub innych członków rodziny).
- A.7.** Dziecko mówi, że chce odebrać sobie życie ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie.
- A.8.** Dziecko jest świadkiem przemocy w rodzinie (wobec rodzica, rodzeństwa lub innej osoby mieszkającej w jego domu).

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI DOTYCZĄCA RODZICA:

- A.9.** Rodzic zachował się agresywnie (słownie lub fizycznie) wobec dziecka na terenie placówki oświatowej lub w miejscu publicznym, np. popchnął, szarpnął, uderzył, poniżył, itp.

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- A.10.** Dziecko ma widoczne ślady przemocy fizycznej, np.: uszkodzenia ciała, siniaki, zadrapania, obrzęki, oparzenia, obrażenia ciała świeże i/lub w różnych stadiach gojenia się, rany na ciele, itp.
- A.11.** Dziecko ma widoczne ślady zaniedbania, np.: brak dbałości o higienę ciała, nieadekwatność ubioru do pory roku, wieku, itp. Występują zaburzenia, opóźnienia rozwojowe, problemy emocjonalne, niepełnosprawność, a dziecko nie otrzymuje potrzebnej pomocy, np.: opieki lekarskiej, zabiegów medycznych, terapii, wsparcia, itp. Sytuacja ta występuje pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie.

LISTA B

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- B.1.** Dziecko odtwarza doświadczaną przemoc – w relacjach rówieśniczych (lub zabawie), identyfikuje się z rolą ofiary i/lub sprawcy.
- B.2.** Dziecko reaguje nieadekwatnie do sytuacji powstałej w placówce, np.: lękiem, izolacją, autoagresją, agresją itp.
- B.3.** Dziecko zachowuje się autodestrukcyjnie, np.: gryzie, szczypie się, uderza głową. Dziecko jest od jakiegoś czasu lub stale apatyczne, ospałe, nie ma chęci do zabawy, eksploracji rozwojowej.
- B.4.** Dziecko boi się powrotu do domu i/lub reaguje lękiem lub innymi trudnymi emocjami na kontakt z rodzicem/rodzicami i/lub na sytuację powrotu do domu.
- B.5.** Dziecko często opuszcza zajęcia (dotyczy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym) lub bez uzasadnionego powodu jest nieobecne bezpośrednio po rozmowach z rodzicami lub działaniach interwencyjnych placówki.

INFORMACJE DOTYCZĄCE RODZICÓW:

- B.6.** Postawa i zachowanie rodziców zagraża dobru, rozwojowi i bezpieczeństwu dziecka.
- B.7.** Rodzice nie współpracują z placówką przy udzielaniu pomocy dziecku.
- B.8.** Dziecko rozdzielone z rodzicami na skutek emigracji lub innej sytuacji losowej, pozostające bez opieki osoby dorosłej i/lub wsparcia emocjonalnego ze strony rodziców lub innych osób z rodziny.
- B.9.** Na terenie placówki rodzic jest pod wpływem środków zmieniających świadomość, np. alkoholu, narkotyków, itp. lub nie zgłasza się po odbiór dziecka.
- B.10.** Którekolwiek dziecko z rodziny z powodu przemocy lub zaniedbania wymagało umieszczenia w pieczy zastępczej.

LISTA C

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ LUB INFORMACJA OD OSÓB BĘDĄCYCH W KONTAKCIE Z DZIECKIEM I RODZICAMI:

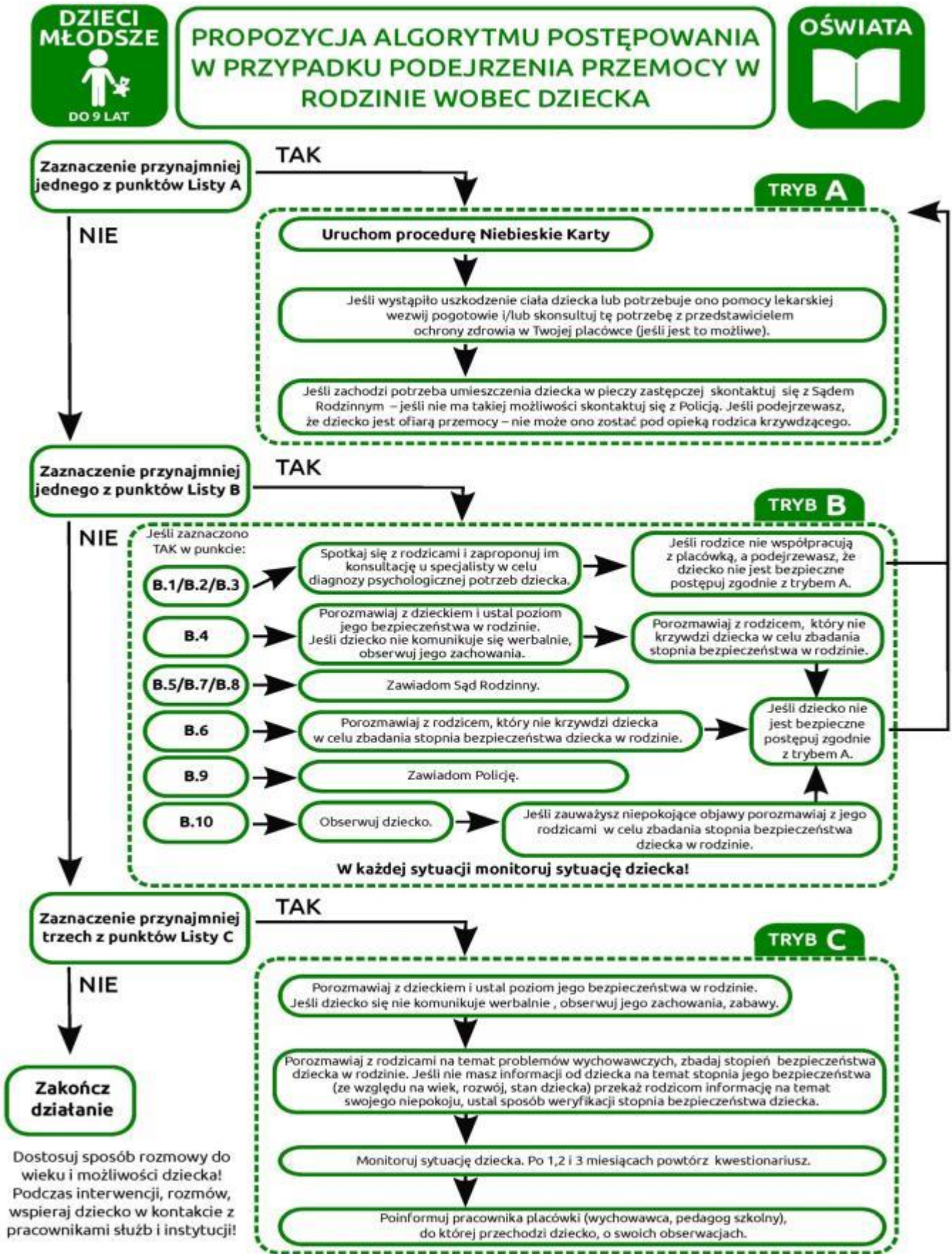
- C.1.** Karalność rodzica za przemoc lub przemoc w rodzinie.
- C.2.** Wcześniejsze podejrzenie dotyczące przemocy wobec dziecka lub przemocy w rodzinie albo obecne podejrzenie przemocy w rodzinie dziecka.
- C.3.** Rodzic nadużywający środków zmieniających świadomość – np.: alkoholu, narkotyków, leków, itp.
- C.4.** Poważne problemy zdrowotne, emocjonalne, choroba psychiczna wśród osób zamieszkujących z dzieckiem.
- C.5.** Rozwód, separacja rodziców, konflikt w rodzinie lub inna sytuacja kryzysowa.
- C.6.** Dziecko o szczególnych wymaganiach wychowawczych, edukacyjnych i występuje 1 lub więcej spośród: problemy emocjonalne, problemy społeczne, zaburzenie rozwojowe, niepełnosprawność.
- C.7.** Niskie kompetencje wychowawcze rodziców, niewydolność wychowawcza lub brak zainteresowania rodziców rozwojem dziecka.
- C.8.** Matka i/lub ojciec byli poniżej 18 r.ż. w chwili narodzin dziecka.
- C.9.** Ubóstwo i wynikające z tego stanu problemy rodziców.

Sprawdź, czy występują sygnały ze wszystkich list: A, B i C, a następnie postępuj zgodnie ze wskazówkami na drugiej stronie!

Opracowanie:

Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji finansowanego z Funduszy EOG

DZIECI
STARSZE

POWYŻEJ 9 LAT

KWESTIONARIUSZ OCENY RYZYKA WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE WOBEĆ DZIECKA

OŚWIATA

LISTA A

**Kwestionariusza i algorytmu używa tylko pracownik oświaty!
Nie powinien być przekazywany dziecku lub rodzicom!**

INFORMACJA OD DZIECKA LUB OSOBY, KTÓRA BYŁA BEZPOŚREDNIM ŚWIADKIEM PRZEMOCY

- A.1.** Ktoś w domu bije dziecko, popycha, szarpie, potrząsa, przytrzymuje, rzuca w nie przedmiotem, itp.
- A.2.** Ktoś w domu używa wobec dziecka wulgarnych słów, obraża, poniża, straszy, szantażuje, izoluje w sposób ciągły i nieuzasadniony od kontaktu z innymi osobami, np. z rodziny lub z rówieśnikami, itp.
- A.3.** Opiekunowie nie zaspokajają podstawowych potrzeb dziecka, takich jak: przynależności, bezpieczeństwa, pożywienia, snu, leczenia, rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego, pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie.
- A.4.** Ktoś w domu narusza sferę seksualną dziecka, tj.: dotyka intymnych części ciała, namawia na dotykanie intymnych części ciała osoby dorosłej, zmusza do kontaktu seksualnego, podejmuje kontakty seksualne z inną osobą w obecności dziecka, prezentuje pornografię lub zmusza do tworzenia treści pornograficznych z udziałem dziecka, itp.
- A.5.** Dziecko ma ślady przemocy fizycznej lub zaniedbania (opis A.10. i A.11.)
- A.6.** Dziecko mówi, że boi się wrócić do domu ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie (wobec siebie lub innych członków rodziny)
- A.7.** Dziecko mówi, że chce odebrać sobie życie ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie.
- A.8.** Dziecko jest świadkiem przemocy w rodzinie (wobec rodzica, rodzeństwa lub innej osoby mieszkającej w jego domu).

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI DOTYCZĄCA RODZICA:

- A.9.** Rodzic zachował się agresywnie (słownie lub fizycznie) wobec dziecka na terenie placówki oświatowej lub w miejscu publicznym, np. popchnął, szarpnął, uderzył, poniżył, itp.

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- A.10.** Dziecko ma widoczne ślady przemocy fizycznej, np.: uszkodzenia ciała, siniaki, zadrapania, obrzęki, oparzenia, obrażenia ciała świeże i/lub w różnych stadiach gojenia się, rany na ciele, itp.
- A.11.** Dziecko ma widoczne ślady zaniedbania, np.: brak dbałości o higienę ciała, nieadekwatność ubioru do pory roku, wieku, itp. Występują zaburzenia, opóźnienia rozwojowe, problemy emocjonalne, niepełnosprawność, a dziecko nie otrzymuje potrzebnej pomocy, np.: opieki lekarskiej, zabiegów medycznych, terapii, wsparcia, itp. Sytuacja ta występuje pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie.

LISTA B

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- B.1.** Dziecko odtwarza doświadczaną przemoc – w relacjach rówieśniczych (lub zabawie), identyfikuje się z rolą ofiary i/lub sprawcy.
- B.2.** Dziecko reaguje nieadekwatnie do sytuacji powstałej w placówce, np.: lękiem, izolacją, autoagresją, agresją itp.
- B.3.** Dziecko zachowuje się autodestrukcyjnie, np.: bije, szczypie się, nacina sobie skórę, itp. lub występują zachowania ryzykowne dziecka, np.: ucieczki z domu, używanie substancji zmieniających świadomość, ryzykowne kontakty, itp.
- B.4.** Dziecko boi się powrotu do domu i/lub reaguje lękiem lub innymi trudnymi emocjami na kontakt z rodzicem/rodzicami i/lub na sytuację powrotu do domu.
- B.5.** Dziecko często opuszcza zajęcia (dotyczy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym) lub bez uzasadnionego powodu jest nieobecne bezpośrednio po rozmowach z rodzicami lub działaniach interwencyjnych placówki.

INFORMACJE DOTYCZĄCE RODZICÓW:

- B.6.** Postawa i zachowanie rodziców zagraża dobru, rozwojowi i bezpieczeństwu dziecka.
- B.7.** Rodzice nie współpracują z placówką przy udzielaniu wsparcia dziecku.
- B.8.** Dziecko rozdzielone z rodzicami na skutek emigracji lub innej sytuacji losowej, pozostające bez opieki osoby dorosłej i/lub wsparcia emocjonalnego ze strony rodziców lub innych osób z rodziny.
- B.9.** Na terenie placówki rodzic jest pod wpływem środków zmieniających świadomość, np. alkoholu, narkotyków itp.
- B.10.** Którąkolwiek dziecko z rodziny z powodu przemocy lub zaniedbania wymagało umieszczenia w pieczy zastępczej.

LISTA C

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ LUB INFORMACJA OD OSÓB BĘDĄCYCH W KONTAKCIE Z DZIECKIEM I RODZICAMI:

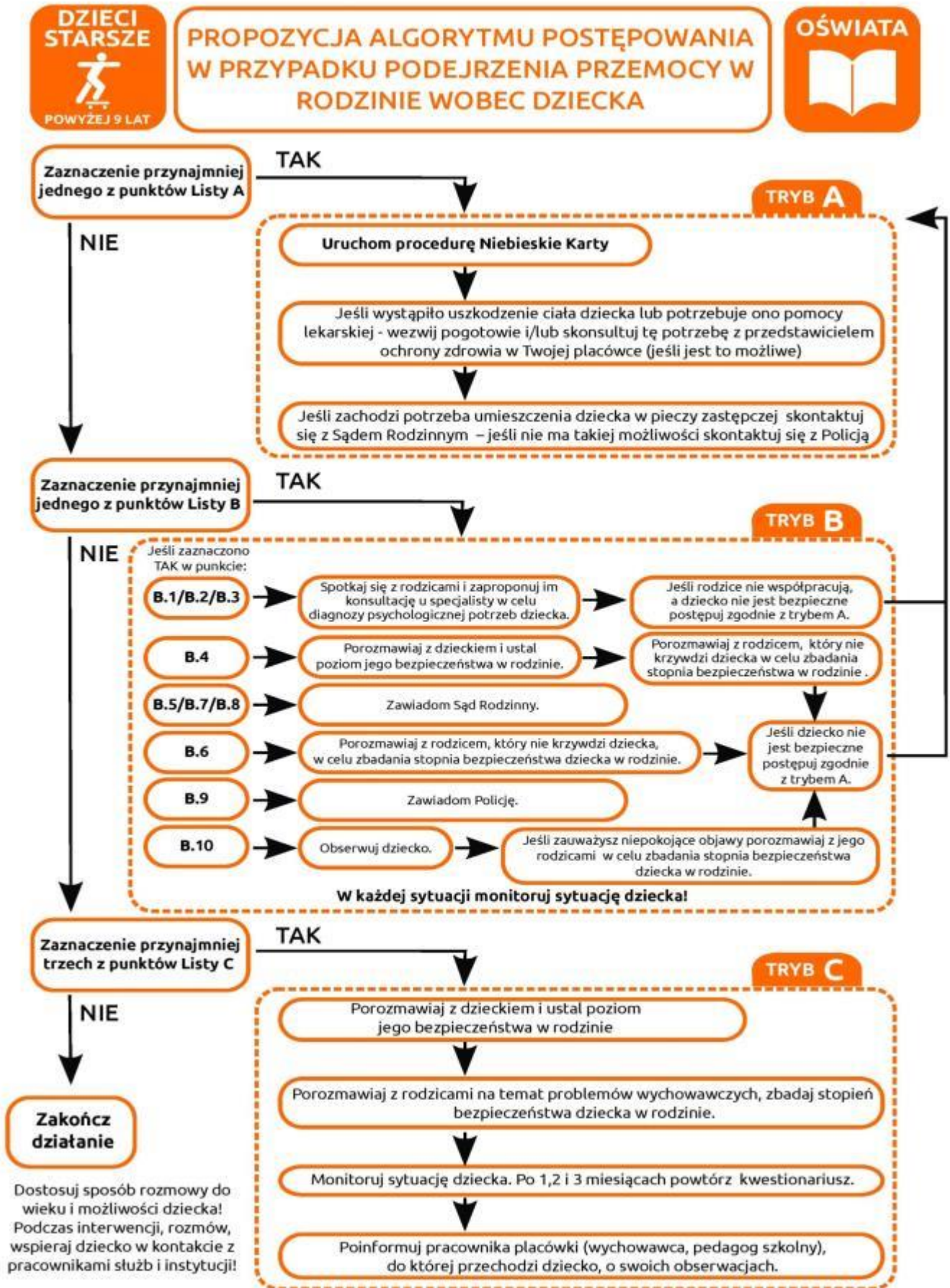
- C.1.** Karalność rodzica za przemoc lub przemoc w rodzinie.
- C.2.** Wcześniejsze podejrzenie dotyczące przemocy wobec dziecka lub przemocy w rodzinie albo obecne podejrzenie przemocy w rodzinie dziecka.
- C.3.** Rodzic nadużywający środków zmieniających świadomość – np.: alkoholu, narkotyków, leków, itp.
- C.4.** Poważne problemy zdrowotne, emocjonalne, choroba psychiczna wśród osób zamieszkujących z dzieckiem.
- C.5.** Rozwód, separacja rodziców, konflikt w rodzinie lub inna sytuacja kryzysowa.
- C.6.** Dziecko o szczególnych wymaganiach wychowawczych, edukacyjnych i występuje 1 lub więcej spośród: problemy emocjonalne, problemy społeczne, zaburzenie rozwojowe, niepełnosprawność.
- C.7.** Niskie kompetencje wychowawcze rodziców, niewydolność wychowawcza lub brak zainteresowania rodziców rozwojem dziecka.
- C.8.** Matka i/lub ojciec byli poniżej 18 r.ż. w chwili narodzin dziecka.
- C.9.** Ubóstwo i wynikające z tego stanu problemy rodziców.

**Sprawdź, czy występują sygnały
ze wszystkich list: A, B i C, a następnie postępuj
zgodnie ze wskazówkami na drugiej stronie!**

Opracowanie:

Projekt realizowany w ramach programu
Obywatele dla Demokracji
finansowanego z Funduszy EOG

u l . D w o r c o w a 9 a / 1 9

3 0 - 5 5 6 K r a k ó w

t e l : 1 2 3 9 5 0 6 6 5

f a x : 1 2 3 9 5 0 6 6 4

m a i l : b i u r o @ o f i c y n a - p r o f i l a k t y c z n a . p l